

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİ

HAZIRLAYAN
AYYÜCE SARICA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MEHMET ÜNAL

ANKARA-2021

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 07 / 01 / 2021

Öğrencinin Adı, Soyadı: Ayyüce Sarıca

Öğrencinin Numarası: 21720497

Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı

Programı: Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Prof. Dr. Mehmet Ünal

Tez Başlığı: Kredi Kartı Sözleşmeleri

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 88 sayfalık kısmına ilişkin, 07 / 01 / 2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12'dır. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: ... / ... /

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

.....

.....

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu tezi hazırlamamda derin bilgi birikimi, engin tecrübeleri ve hoşgörüsü ile her daim bana yol gösteren sayın hocam PROF. DR. Mehmet Ünal'a teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Bugünlere gelmemi sağlayan ve beni sevgiyle yetiştiren biricik anne ve babam; Bige İzgi Sarıca ve Haydar Cemal Sarıca'ya bana kattıkları her şey için minnetlerimi sunarım.

Hukuk kariyerimde bana desteklerini esirgemeyen, başarı ve karakterlerini kılavuz edindiğim; çok kıymetli dedem Av. Ömer İzgi ve sevgili teyzem Av. Begümşen Fıratlı' ya da üzerimdeki emekleri için şükranlarımı sunarım.

Tez için gerçekleştirdiğim çalışmalar boyunca beni yalnız bırakmayan değerli dostum İrem Erk'e yardımları için teşekkür ederim.

ÖZET

Kredi kartı sözleşmeleri, kart çıkaran kuruluş; kart hamili ve üye işyeri taraflarının akdettikleri ikili sözleşmeleri içermektedir. Türk Hukuku mevzuatında kredi kartı sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, bu kanunu takriben oluşturulan Banka ve Kredi Kartları Kanunu Hakkında Yönetmelik ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer almaktadır.

Kredi kartı üyelik sözleşmesi, kredi kartı çıkaran kuruluş ile kart hamili arasında akdedilen; sürekli, rızai, kendine özgü yapısı bulunan, çerçeve niteliğini haiz ve tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Sözleşme uyarınca kart çıkaran kuruluş kart hamiline nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı sunmakta, bunun karşılığında kart hamili ise kredi kartı kullanımı ile yaptığı harcamaların bedelini kredi kartı çıkaran kuruluşa ödemektedir. 6502 sayılı Kanun'da yapılan düzenleme uyarınca kredi kartı üyelik sözleşmesi, ilgili Kanun'da sayılan şartları içerdiği takdirde tüketici kredisi niteliğini kazanmaktadır. Bu hallerde sözleşme tarafları TKHK' nun ilgili maddelerince doğan haklardan yararlanabilmektedir. Sözleşmenin şekli ve genel işlem şartları 5464 sayılı BKKK, BKKY ve tüketici kredisi niteliğini haiz ise 6502 sayılı TKHK'nun ilgili maddelerinde düzenlenmiştir.

Üye işyeri sözleşmesi, kart çıkaran kuruluş ile üye işyeri arasında kurulan; tam iki tarafa borç yükleyen, rızai, sürekli, çerçeve niteliğinde tam üçüncü kişi yararına kurulan sözleşmeleri ifade etmektedir. Sözleşme hukuki niteliği bakımından ifa amacıyla edim adına akdedilen sözleşmeler arasında yer alır. Üye işyeri sözleşmesinde üye işyeri kredi kart hamiline nakit para kullanmaksızın mal ve hizmet sunmakta, kart çıkaran kuruluş ise kart hamilinin yaptığı bu harcama bedellerini üye işyerine ödemektedir.

Kredi kartı hamili ile üye işyeri arasında kurulan sözleşmeler kredi kartı sisteminin bir parçası olmakla beraber; sözleşme unsurları, şekli ve hukuki niteliği değişiklik arz eden çeşitli sözleşmeleri kapsamaktadır. Bu sözleşmeler üye işyeri ve kart hamili arasında kurulan kredi kartının ödeme aracı olarak kabul edildiği tam iki tarafa borç yükleyen ve para borcu içeren herhangi bir sözleşme olabilir.

Anahtar Kelimeler: Kredi Kartı, Kredi Kartı Sözleşmeleri, Kredi Kartı Üyelik Sözleşmesi, Üye İşyeri Sözleşmesi, Tüketici Kredisi

ABSTRACT

Credit card contracts contain mutual contracts which are concluded between; the cardmember, the card system organization and the member businesses. In Turkish written law these contracts are arranged in the Law No. 5464, applicable by-law and Consumer Protection Law No. 6502.

Cardmember agreement is concluded between the parties which are the card member and the card system organization. Cardmember contracts are synallagmatic, consensual contracts. Also these are contracts of continuous performance and have sui generis legal character. In cardmember contract card system organization provides card member to derive service and goods without using cash. On an equitable basis card member undertakes paying the prices of these service and goods to the card system organization. These contracts are considered as consumer credit if they contain the conditions in Consumer Law.

Card acceptor agreement is concluded between the parties which are the card system organization and the member businesses. These third party beneficiary contracts are consensual and synallagmatic. In card acceptor contract member businesses provides service and goods to cardmember without taking cash. According to this execution card system organization pays the price of the service and goods which belongs to cardmember.

The contracts are concluded between member businesses and cardmember are a part of credit card system. The contract's legal character, components and obligations can be various in each contract. However these contracts must contain a pecuniary debt which arise from credit card usage.

Keywords: Credit Card, Credit Card Contracts, Cardmember Agreement, Card Acceptor Agreement, Consumer Credit

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR CETVELİ	ix
KAYNAKÇA	x
ÖNSÖZ	xxi

GİRİŞ

KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİ

KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ, SINIRI, DÜZENLENMESİ VE BENZERİ KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI.....	1
&1. KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ VE SINIRLANDIRILMASI.....	1
I. KONUNUN TAKDİMİ VE ÖNEMİ	1
A. KONUNUN TAKDİMİ	1
B. KONUNUN ÖNEMİ.....	3
II. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI	5
&2. KONUNUN BENZERİ KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI VE DÜZENLENMESİ.....	7
I. KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİNİN BENZERİ SÖZLEŞMELER VE KURUMLARLA KARIŞILAŞTIRILMASI.....	7
A. KEFALET SÖZLEŞMESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	7
1. Kredi Kartı Sözleşmeleri İçerisinde Bulunan Kefalet Sözleşmesinin İncelenmesi	7
2. Kefalet Sözleşmesi ile Kredi Kartı Sözleşmelerinin Karşılaştırılması	9
B. GARANTİ SÖZLEŞMESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	11
C. TEMİNAT MEKTUBU İLE KARŞILAŞTIRILMASI	14

D. AKREDİTİF İLE KARŞILAŞTIRILMASI	17
II. KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİNİN DÜZENLENİŞ BİÇİMİ	21
BİRİNCİ BÖLÜM	
KREDİ KARTI KAVRAMI VE KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİNİN TANIMI, TARAFLARI, UNSURLARI, HUKUKİ NİTELİĞİ	23
&3. KREDİ KARTI KAVRAMI TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE KREDİ KARTI SİSTEMLERİ.....	23
I. GENEL OLARAK KREDİ KARTI	23
II. KREDİ KARTININ TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI	23
III. KREDİ KARTININ HUKUKİ NİTELİĞİ	25
A. BANKA HUKUKU KAPSAMINDA.....	25
B. TÜKETİCİ HUKUKU KAPSAMINDA.....	27
C. KIYMETLİ EVRAK HUKUKU KAPSAMINDA.....	31
1. Kıymetli Evrak Niteliği.....	31
2. Teşhis Senedi Niteliği	33
3. İspat Senedi Niteliği.....	33
IV. KREDİ KARTI SİSTEMLERİ.....	34
A. İKİ TARAFLI SİSTEM	34
B. ÜÇ TARAFLI SİSTEM	35
C. KARMA SİSTEM.....	35
D. ÇOK TARAFLI KREDİ KARTI SİSTEMİ.....	36
&4. KREDİ KARTI SÖZLEŞMESİ TANIMI, UNSURLARI, HUKUKİ NİTELİĞİ, ŞEKLİ VE TARAFLARI.....	39
I. GENEL OLARAK	39
II. KREDİ KARTI ÜYELİK SÖZLEŞMESİ	39
A. TANIMI.....	39

1. Mevzuattaki Tanım	39
2. Doktrindeki Tanım.....	40
3. Tanım Tercihimiz.....	40
B. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ	42
C. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI	44
D. SÖZLEŞMENİN UNSURLARI.....	45
1.Tarafların Anlaşması.....	45
2. Nakit Para Kullanmaksızın Mal veya Hizmet Alımı Sunulması	46
3. Mal veya Hizmet Bedelinin Ödenmesi	46
E. SÖZLEŞMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	47
III. ÜYE İŞ YERİ SÖZLEŞMESİ.....	52
A. TANIMI.....	52
B. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ	53
C. ÜYE İŞ YERİ SÖZLEŞMENİN TARAFLARI	53
D. ÜYE İŞ YERİ SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI	55
1.Üye İşyerinin Kredi Kartı Kullanımını Kabulü	55
2. Kredi Kartı Çıkaran Kuruluşun Kart ile Yapılan Harcamaları Üye İşyerine Ödemesi	56
3. Tarafların Anlaşması.....	56
E. ÜYE İŞ YERİ SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ	57
1.Hukuki Nitelik Hakkında Öne Sürülen Görüşler.....	57
a. Adi Ortaklık	57
b. Dernek	58
c. Kefalet.....	58
d. Garanti	60
e. Alacağın Devri	61

f. Borca Katılma ve Borcun Üstlenilmesi	62
f. Diğer Görüşler	64
2. Doktrinde Kabul Gören Görüş.....	65
IV. KREDİ KARTI HAMİLİ VE ÜYE İŞ YERİ ARASINDAKİ SÖZLEŞMELER ..	67
A. TARAFLAR ARASINDA YAPILAN SÖZLEŞMENİN KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ.....	67
B. KREDİ KARTI HAMİLİ İLE ÜYE İŞ YERİ ARASINDAKİ SÖZLEŞMELERİN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	68
İKİNCİ BÖLÜM	
KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİNDE TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	70
&5. KREDİ KARTI ÜYELİK SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARININ HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	70
I. KART ÇIKARAN KURULUŞUN.....	70
A. HAKLARI	70
B. YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	70
II. KART HAMİLİNİN	75
A. HAKLARI	75
B. YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	76
&6. ÜYE İŞYERİ SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	79
I. KART ÇIKARAN KURULUŞUN.....	79
A. HAKLARI	79
B. YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	79
II. ÜYE İŞYERİNİN.....	81
A. HAKLARI	81
B. YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	82

III. KREDİ KARTI HAMİLİ İLE ÜYE İŞYERİ ARASINDA YAPILAN SÖZLEŞMELERDE TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	85
A. GENEL OLARAK.....	85
B. ÜYE İŞYERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	85
C. KART HAMİLİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	86
SONUÇ	87

KISALTMALAR CETVELİ

b.	: Bası
BKKK	: 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu
BKKY	: Banka ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik
bknz.	: Bakınız
c.	: Cilt
E.	: Esas Numarası
E.T.	: Erişim Tarihi
İBB.	: İçtihat Bilgi Bankası
K.	: Karar Numarası
m.	: Madde
N.	: Number, numara
s.	: Sayı
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
v.	: Volume, cilt
vd.	: ve devamı
y.	: Yıl
Y.	: Yargıtay
HD.	: Hukuk Dairesi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

KAYNAKÇA (*)(**)

- AÇIKGÜL, Emine/ AÇIKGÜL, Hacı Ali** : Teori ve Uygulamada Kredi Kartı Sözleşmeleri, Seçkin Yayıncılık, 1.b., Ankara, Ağustos 2007.
- AKİPEK G., Jale/ AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ KARAMAN, Derya** : Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, c.1,10. b., Beta Basım A.Ş., İstanbul, Eylül 2013.
- AKİPEK, Şebnem** : Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Kredi Kartları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c.52, s.3, 2003, 103-119.
- AKKURT, Sinan Sami/ ERDOĞAN, Kemal/ TOKAT, Hüseyin** : Borçlar Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 3.b., Ankara, Eylül 2020.
- ALAGÖZLÜ, Nuray** : Banka Teminat Mektupları: Türk Bankacılık Diline Bir Bakış, Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi, s.14, 2007, 22-40.
- ANTALYA, O. Gökhan** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, c. v/1-1, 2.b., Ankara, 2019
- ARIKAN, Mustafa** : Türk Özel Hukukunda Alacağın Temliki, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 13, s. 1, 2005, 129-155.
- ASLAN, İ. Yılmaz** : Tüketici Hukuku Dersleri,5.b., Ekin Yayınevi, İstanbul, Mart 2014.

(*) Dipnotlarda geçen eserler yazarların soyadı ile anılmıştır. Birden fazla eserinden yararlanılan yazarların diğer eserlerine yapılan atıflar parantez içinde kısaltılmış olarak gösterilmiştir.

(**) Önünde işaret olmayan rakamlar sayfa numarasını gösterir.

ATAMER, Yeşim M

: Kredi Kartının Üçüncü Kişi Tarafından Hukuka Aykırı Şekilde Kullanılması Halinde Doğan Zararları Kim Karşılacaktır?, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, c.1 (Ticaret Hukuku), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, 993-1031.

ATASOY, Kemal

: Garanti Sözleşmesinin Türleri, Hukuki Özellikleri ve Sonuçları, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c.5, s.1, Ocak 2019, 101-134.

AYAN, Mehmet

: Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Seçkin Yayıncılık, 11.b., Ankara, Ekim 2016.

AYDEMİR, Efrail

: Hukuksal Uyuşmazlıklar Yönünden Banka Kartları ve Kredi Kartları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Haziran- 2013.

AYDIN, Savaş

: Kredi Kartları, Turhan Kitabevi, Ankara, 1994.

AYDOĞDU, Murat/ KAHVECİ, Nalan

: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Adalet Yayınevi, 4.b., Ankara, 2019.

BAYDEMİR, Mehmet

: Her Yönüyle Kredi Kartları, MS Destek SMM Yayınları, Ohan Matbaacılık, 1. b., İstanbul, Eylül 2004.

BARLAS, Nami

: Kredi Kartı İlişkisinde Bankaya Karşı Verilen Kişisel Teminatın Niteliğinin Belirlenmesi, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, Yayına Hazırlayan: Doç. Dr. Abuzer Kendigelen, c.2, İstanbul, 2002, 937-989.

BAŞARA, İzzet

: Banka Teminat Mektuplarının Hukuki Niteliği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s.83, 2009, 302-317.

BAŞARA TURAN, Gamze

: Türk Borçlar Kanunuyla Getirilen Yeni Bir Müessese: Borca Katılma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 63-2, 2014, 419-448.

BİLİR, Ece

: Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Kapsamında Tüketici Kredisi, Prof. Dr. Sarper Süzek' e Armağan, c.3, Beta Yayınevi, İstanbul, 2011, 2977- 3010.

BOZER, Ali / GÖLE, Celal

: Kıymetli Evrak Hukuku, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı), Sözkese Matbaacılık, Ankara, Ocak 2017.

BUHUR, Oğuzhan

: Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartı Uygulaması, Seçkin Yayıncılık, 1.b., Ankara, Mayıs 2004, (Tüketici).

BUHUR, Oğuzhan

: Hukuki Yönleriyle Kredi Kartı, On iki Levha Yayıncılık, 1.b., İstanbul, Eylül 2020.

CANSEL, Erol/ ÖZEL, Çağlar

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, c.1, 2.b., Ankara, Ekim 2017.

CANTEKİN, Celalettin

: Dış Ticaret İşlemleri ve Uluslararası Bankacılık, Seçkin Yayıncılık, 4.b., Ankara, Mart 2017.

CEYLAN, Ebru

: Türk İsviçre Ve Avrupa Birliği Hukukunda Kredi Kartını Kullanan Tüketicinin Hukuki Durumu, Beta Yayıncılık, 1. b., İstanbul, Mart- 2010.

CEYLAN, Ebru

: Kredi Kartlarıyla İlgili 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yenilikler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s.117, y.27, Mart- Nisan 2015, 233-284, (6502).

ÇEBRİ, Sezer

: Akreditifte Temel İlişkiden Doğan Borcun Hiç veya Gereği Gibi İfa Edilmemesinin Akreditif İlişkisine Etkisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Cevdet Yavuza Armağan Özel Sayı Cilt I, s.3, c.22. y.2016, 615-644.

ÇEKER, Mustafa

: Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası Vakfı- Hukuk Fakültesi, Cebeci Ankara), Adalet Matbaacılık, Ankara, 1997.

ÇEKER, Mustafa

: Kredi Kartı Uygulaması, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Adalet Matbaacılık, c. XVI, s. 3, 107-131, (Kredi Kartı Uygulaması).

ÇEKER, Mustafa

: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Kredi Kartı Borcunun Ödenmemesi ve Hukuki Sonuçları, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 8, S. 1-2, Haziran 2004, 415-442, (Tüketicinin Korunması).

ÇIRPAN, Belgin

: Kredi Kartları, 1.b., İstanbul, Şubat 2000.

ÇİLENTİ KONURALP, Ayşen

: Türk Hukukunda Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme ve Hukuki Niteliği Konusunda Bir Değerlendirme, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s. 146, 2020, 153-185.

DALZEL, John

: Credit Card Law, North Carolina Central Law Journal, v.2, N.1, 1970.

**DOĞAN, Murat/ ŞAHAN, Gökhan/
ATAMULU, İsmail**

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 1. b., Ankara, Mart 2019.

DOĞAN, Vahit

: Banka Teminat Mektupları, Seçkin Yayıncılık, Güncelleştirilmiş 5.b., Ankara, 2005.

DOĞAN, Vahit

: Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif, Savaş Yayınevi, Güncellenmiş 4.b., Ankara, Ocak 2016 (Akreditif).

**EKİNCİ, Akın/ DURUKANOĞLU,
Nihayet**

: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Teminat Mektupları (Garanti ve Kontrgarantiler), Legal Yayıncılık, 1.b., İstanbul, Temmuz 2016.

EKİNCİ, Mustafa

: Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Uygulamasında Banka Kartları ve Kredi Kartları, 1.b., Adalet Yayınevi, Ankara, Eylül 2002.

EREN, Fikret

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 25.b., Ankara, 2020

EREN, Fikret

: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, 8.b., Ankara, 2020 (Özel Hükümler).

- ERGÜN, Ömer** : Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) Ders Notları, Seçkin Yayıncılık, 1.b., Ankara, Mayıs 2018.
- FIRINCIOĞULLARI, Feray** : Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2018.
- GERÇEK, Adnan** : Türk Mali Hukukunda Teminat Kurumu, Seçkin Yayıncılık, 1.b., Ankara, 2013.
- GHOSH, Sushmito / REILLY, Douglas L.** : Credit Card Fraud Detection with a Neural-Network, Proceedings of the Twenty-Seventh Annual Hawaii International Conference on System Sciences, 1994.
- GİRGİNER, Nuray/ ERKEN ÇELİK, Arzum/ UÇKUN, Nurullah** : Kredi Kartı Tutum Ölçeği Üzerine Bir Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Haziran, s.12-1, 2011, 17-30.
- GÜNAY, Gözde Engin** : Türk Hukuku'nda Akreditif, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Mart 2014.
- GÜNDOĞDU, Gökmen** : Kredi Kartını Çıkaran Kuruluş ile Kart Hamili Arasındaki İlişkiler, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, Ticaret Hukuku (devam)- Özel Hukukun Diğer Dalları-Kamu Hukuku, C.II, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, 1435-1472.
- HAMAMCIOĞLU, Esra/ KARAMANLIOĞLU, Argun** : Adi Ortaklık Sözleşmesinde Şekil, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, s. 3, c.22, 2016, 1303-1331.

HAZNEDAR, İbrahim Murat

: 6502 Yeni Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un Bankacılık Uygulamaları Bakımından Getirdiği Yenilikler, İstanbul Barosu Dergisi, c.88, s.3, Mayıs- Haziran 2014, 5-33.

İŞGÜZAR, Hasan

: Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003

KAPANCI, Berk

: Satıcının Satış Konusuyla İlgili Olarak Verdiği (Saf) Garanti Taahhütleri, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c.6, s.2, 2015, 319-368.

KARINCA, Eray

: Banka Kredi Sözleşmeleri, Ankara Barosu Dergisi, 2001/3, 47-58.

KUNTALP, Erden

: Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş. Vakfı), 2.b., Ankara, 2013.

KURT, Ekrem

: Tüketim Ödüncü Sözleşmesi (Karz Akdi), 1.b., Adalet Yayınevi, Ankara, Nisan 2014.

KOSTAKOĞLU, Cengiz

: Banka Kredileri Tüketici ve Konut Kredileri ile Kredi Kartlarından Doğan Uyuşmazlıklar, (İtirazın İptali ve Menfi Tespit Davaları- Akreditif), Beta Basım Yayım Dağıtım, 8.b., İstanbul, Mart 2016.

- LUADER, Micheal** : Credit Card Accountability Law Update, The Banking Law Journal, 2009.
- ÖĞUZMAN, Kemal/ ÖZ Turgut** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Vedat Yayıncılık, c.2, b.12, İstanbul, 2016.
- OZANEMRE YAYLA, Hatice Tolunay** : Borcun Naklinin Borca İlişkin Benzer Etkili Diğer Hukuki Kurumlar Karşısında Teorik Sınırları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, c.22, s.3, 2016, 2927-2948.
- ÖZALP, Abdurrahman** : Yeni ISBP' ye Göre Akreditif ve Uygulama, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2015.
- ÖZEN, Burak** : 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Çerçevesinde Tüketici Kredileri, Yürürlüğe 5 Kala 6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku Ve Uygulamaları, Bilge Yayınevi,1.b, Ankara, Mayıs 2014, 31-44.
- ÖZDEMİR, Gençer** : Konut Kredileri ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri, Seçkin Yayıncılık, 1.b., Ankara, Mart 2017.
- ÖZTAN, Fırat** : Kıymetli Evrak Hukuku, Yetkin Yayınları, 24. b., Ankara, 2020
- REİSOĞLU, Seza** : Hukuki Açıdan Akreditif ve Uygulama Sorunları, Bankacılar Dergisi, s.52, 2005, 39-55, (Uygulama Sorunları).

- REİSOĞLU, Seza** : Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif, Cem Web Ofset San. Tic. Ltd. Şti., Genişletilmiş 2.b., Ankara, Temmuz 2009.
- RUHİ, Canan/ RUHİ, Ahmet Cemal** : Türk Kefalet Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 1. b., Ağustos 2018.
- SAYIN, Feyza Eren/ KOYUNCU, Berk Kenan** : Kefalet ve Garanti Sözleşmeleri Açısından Uyarılama Sorununa Bir Bakış, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c. 70, s.1, 2012, 319-356.
- ŞAHAN, Gökhan** : Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009
- ŞEN, Bahri Başar** : Kredi Kartından Doğan Hukuki İlişkilerin Sona Ermesi ve Sonuçları, 1. b., Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2010.
- TEOMAN, Ömer** : Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması, 1. b., İktisat Bankası Yayınları (Eğitim Yayınları no: 12), İstanbul, Nisan 1989.
- TEOMAN, Ömer** : Kredi Kartı Uygulaması Açısından Tüketicinin (Kart Hamilinin) Korunması, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı), s.1, c.25., Mart 2009, 15-24, (Tüketicinin Korunması).
- TUNCEL, Füsun** : Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz’e Armağan, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, 507-512.
- TURAN, Gamze** : Garanti ve Kefalet Sözleşmeleri Arasındaki Farklar ve Banka Kredi Kartı Sözleşmelerindeki Şahsi Teminatın Niteliği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, y.19, s.66, Eylül-Ekim 2006, 27-50.

TÜZÜNER, Özlem

: Banka ve Kredi Kartı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kart Hamili Bakımından Avantajlarının Sorgulanması, Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c.3, s.2, Kayseri, Aralık 2014, 277-314.

UYANIK, Yüce

: Faktoring Sözleşmesi, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c.4, s.2, Aralık 2014, 159-178.

ÜNAL, Mehmet

: Manevi Tazminat Ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c.. 35, s. 1-4, y. 1978, 397-437.

VURUCU, Mehmet/ ARI, Mustafa Ufuk

: A'dan Z'ye Bankacılık Ürün ve Hizmetler- Krediler- İnsan Kaynakları, Seçkin Yayıncılık, c.2, 2.b., Ankara, Eylül 2017.

VURUCU, Mehmet/ ARI, Mustafa Ufuk

: Bankacılıkta Kredi Bilgisi, Seçkin Yayıncılık, 1.b., Ankara, Ocak 2017 (Kredi Bilgisi).

YAMAN Derya / ÇİMAT Ali

: Hukuki Yönleriyle Türk Bankacılık Sisteminde Mevduat Hesapları ve Kredi Kartları, Barış Platin Kitabevi, 1. b., Muğla, 2009.

YAVUZ, Cevdet

: Türk Borçlar Kanunu Özel Hükümler, Beta Basım A.Ş., Yenilenmiş 9.b, İstanbul, Ocak 2014.

YILMAZ, Merve:

: Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, c.1, s.7, y.2, 20 Ekim 2011 (YILMAZ, M.).

YILMAZ, Mutlu

: Dış Ticarete Giriş, Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti,4.b., Ankara, Eylül 2018.

YILMAZ, Süleyman

: Hukuki Açıdan İnternet Bankacılığı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010 (YILMAZ, S.)

YÜCER AKTÜRK, İpek

: İsimsiz Sözleşme Genel Teorisi Ve Uzaktan Öğretim Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

İNTERNET KAYNAKLARI

Bankalar Arası Kart Merkezi Verileri: <https://bkm.com.tr/en/number-of-pos-atm-cards/>

Kazancı İctihat Bilgi Bankası: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html>

ÖNSÖZ

Çalışmamızın amacı önemli bazı eski düzenlemeler ve güncel hukukumuzdaki ilgili mevzuat ile kredi kartı sözleşmelerinin özel hukuk kapsamında incelenmesidir.

Bu doğrultuda çalışmamızın giriş bölümünde kredi kartı sözleşmelerinin günümüz hukukundaki önemine yer verilmiştir. Ayrıca konunun bizim çalışmamızda hangi hukuki sınırlar içerisinde ele alınacağı belirtilmiştir. Kredi kartı sözleşmelerinin benzeri kurumlar ile karşılaştırılması yapılarak sözleşmenin bu kurumlarla farkları açıklanmıştır. Bu bölümün sonunda ise kredi kartı sözleşmelerinin Türk Hukuku'nda nasıl düzenlendiği yer verilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde kredi kartı kurumunun hukuki niteliği ve kart kullanımı ile meydana gelen sistemler açıklanmıştır. Sonrasında kredi kartı sistemini oluşturan; kredi kartı üyelik sözleşmesi, üye işyeri sözleşmesi ve üye işyeri sözleşmesi ile kart hamili arasında akdedilen sözleşmelerin hukuki niteliği incelenmiştir. Bu inceleme söz konusu sözleşmelerin şeklini, taraflarını, unsurlarını ve etraflıca hukuki niteliklerini içermektedir.

Son olarak çalışmamızın üçüncü bölümünde kredi kartı üyelik sözleşmesi ve üye işyeri sözleşmesinin taraf hak ve yükümlülükleri ele alınmıştır. Üye işyeri ile kredi kartı hamili arasında akdedilen sözleşmelerinin taraf hak ve yükümlülüklerinin de kredi kartı sistemi içerisindeki niteliği belirlenmiştir.

GİRİŞ

KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİ

KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ, SINIRI, DÜZENLENMESİ VE BENZERİ

KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

&1. KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ VE SINIRLANDIRILMASI

I. KONUNUN TAKDİMİ VE ÖNEMİ

A. KONUNUN TAKDİMİ

Kredi kartı genellikle kişilerin günlük hayatta yanlarında bulundurduğu, üzerinde kullanıcısının ismi ve işlevini gerçekleştirebilmesi için belirli sayılar bulunan küçük plastik kartlardır. Kredi kartları kullanıcısına nakit para çekme ve bir mal veya hizmet alımında nakit para kullanılmaksızın ödeme yapma olanaklarını sağlar¹.

Kredi kartı on dokuzuncu yüzyılın sonundan itibaren ilk defa Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılan, daha sonra hızla tüm ülkelere yayılan bugün için vazgeçilmez bir ödeme aracına dönüşmüştür. Kart kullanımının diğer ödeme yöntemlerine nazaran artarak küreselleşmesi kredi kartının taraflara sağladığı yararların getirisiidir. Günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası olan bu kartların ödeme aracı olarak işlev göstermesi bu doğrultuda kurulan bir sistem ile mümkün olur. Kredi kartı sistemi kart çıkaran kuruluşların, kart hamillerinin ve kredi kartı kullanımını sağlama iznini haiz üye işyerlerinin aralarında akdettikleri ayrı ayrı çift taraflı sözleşmeler bütünüdür. Hukukumuzda da kredi kartı ve kredi kartı sistemini oluşturan sözleşmelere dair düzenlemeler, kart kullanımından çok sonra ele alınmıştır.

Uygulamada yer alan ilk kredi kartları belirli bir bölge veya alan ile sınırlanmıştır. Genellikle işletmeler ve kendi müşterileri arasında kullanılan bu kartlar yalnızca taraflar arasında oluşan bir sistemden ibarettir. İki taraflı sistem olarak adlandırılan bu yapıda kredi kartı çıkaran işletme ve kredi kartı kullanıcısı dışında üçüncü bir taraf bulunmamaktadır. İki taraflı sistemin barındırdığı sınırlı kullanım alanı; kredi kartı kullanımına rağbetin artması ile

¹ DALZEL, 43; EKİNCİ,14-15.

yetersiz hale gelmiş, farklı bir model arayışını başlatmıştır. Kredi kartı hamiline karşı yerine getirilecek edimin kartı çıkartan kurum dışındaki diğeri işletmeler tarafından da karşılanmasının başlamasıyla üç taraflı sistem adı verilen modele dönüşmüştür. Belirli bir hizmet veya uygulama alanı ile sınırlı olmayan üç taraflı sistem kredi kartı kullanımının verimliliğini artırarak kullanımının yaygınlaşmasına yol açmıştır².

İki taraflı ve üç taraflı sistemin uygulama alanı bulması ile karma sistem adı altında bir model daha kullanılmaya başlanmıştır. Bu sistemde kart çıkartan kurum yine kart sahibine hizmet ve mal ediminde bulunmaktadır. Ancak iki taraflı sistemden farklı olarak kart çıkaran kurum diğerkurumlarla anlaşma sağlamaktadır. Ortak kuruluşlar kendi arasında bir kredi kartını geçerli kılarak iki taraflı sistemi kullanmakla beraber diğerkurumlarla yaptıkları anlaşmalar ile karşılıklı kredi kartlarının geçerliliğini sağlayarak üç taraflı sistemi kullanmaktadırlar. Bu durumda hangi sistemin kullanılacağı yapılan anlaşmalar ile belirlenmektedir³.

Kredi kartı sistemlerini oluşturan, taraflar arasında gerçekleşen sözleşmelerdir. Taraflar, aralarındaki hukuki ilişkileri ayrı ayrı yaptıkları sözleşmelere ile kurarlar. Söz konusu taraflar **kredi kartı hamili, kart çıkaran kuruluş** ve bu kuruluşun kredi kartının geçerli olması için anlaştığı **üye iş yeridir**. Kart çıkaran kuruluş ile üye işyeri arasında yapılan sözleşme “üye iş yeri sözleşmesi” adını alır. Kart çıkaran kuruluş ile kart hamili arasındaki sözleşmenin adı ise “kredi kartı sözleşmesi” dir⁴. Kredi kartı hamili ile üye iş yeri arasında kredi kartı kullanımına dair bir sözleşmenin yapılmasına gerek yoktur⁵. Üye iş yeri ve kart hamili arasında yararlanılan hizmete göre Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan satım, hizmet, kira gibi sözleşmeler kurulmaktadır⁶.

Kredi kartı sistemini oluşturan sözleşmeler, hukuki nitelikleri ve kuruluş nedenleri bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Taraflar arasındaki hukuki ilişkiden doğan yükümlülükler ve sözleşmenin hukuki niteliği esas alınan sözleşmeye göre belirlenir⁷. O halde kredi kartı kullanımı ile ilgili her türlü hukuki değerlendirme bu sözleşmeler üzerinden yapılır. Taraflar arasında kurulan sözleşmeler incelenirken; gerek kredi kartının kullanımından doğan

² TEOMAN, 13-14; ŞEN, 17-18.

³ ÇEKER, 12.

⁴ GÜNDOĞDU, 1435-1436.

⁵ ÇEKER, 13.

⁶ TEOMAN, 185.

⁷ ÇEKER, Kredi Kartı Uygulaması, 108.

hukuki sorunların gerek kullanımın oluşturduğu diğer hukuki ilişkilerin belirlenmesi büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte sözleşmelerde tarafların hak ve yükümlülükleri, yapılan sözleşmelerdeki genel işlem şartlarının yerindeliği ve ispat yükü gibi temel kavramların hukuken incelenmesi de gerekmektedir.

Ayrıca bu üç taraflı sistemin bünyesinden doğan bazı sorunlar bulunmaktadır. Tarafların sözleşme yükümlülüklerine ve kanuni düzenlemelere uymamaları durumunda karşılaşacakları müeyyidelerin belirlenmesi ve taraflar menfaatlerinin korunmasının önemli olan başka bir hususu oluşturur. Kredi kartı sözleşmeleri yine karşılaşılan bu hukuki sorunların çözümünde esas alınacak temel kaynak niteliğindedir⁸.

Çalışmamızın amacı kredi kartı sistemini oluşturan bu sözleşmelerin incelenmesidir. Bu nedenle çalışmamızda; kredi kartı sözleşmesi, üye işyeri sözleşmesi ve kredi kartı hamili ile üye işyeri arasında kurulan sözleşmeler ele alınıp incelenmiştir. Bu incelemede sözleşmelerin unsurları, hukuki mahiyetleri, taraf hak ve borçlarının Türk Hukuku'ndaki yeri belirlenerek konuya açıklık kazandırılmıştır.

B. KONUNUN ÖNEMİ

Kredi kartları kullanıma sunulduktan sonra 1964 yılı itibari ile Amerika Birleşik Devletleri'nde yalnızca 70 adet kredi kartı bulunmaktaydı. Bundan altı yıl sonra ise kullanılan kredi kartı sayısı 200, 000, 000 adetti⁹. Yıllar içerisinde taraflara sunduğu yararlar sayesinde vazgeçilmez bir ödeme ve kredi sağlama aracına dönüşen kredi kartları günümüzde ise kullanımı devamlı artarak, milyarlarca¹⁰ kişi tarafından kullanılmaktadır¹¹. Bu gelişen uygulama alanı içerisinde kredi kartları yalnızca taraflar değil, artık ülke ekonomileri için de büyük önem arz etmektedir.

Ülkemizde de kredi kartı kullanımı sürekli artış göstererek yaygınlaşması ile kredi kartı uygulaması, incelenmesi gerekli bir husus haline gelmiştir. Kredi kartı kullanımının yaygınlaşmasının ardında taraflara sağladığı yararlar bulunur. Kredi kartının, kart hamiline sağladığı temel fayda nakit para olmaksızın ihtiyaç duyduğu mal ve hizmet edimi elde etme imkânıdır. Yüklü miktarda nakit paranın mal veya hizmet satın almak isteyen kişi tarafından

⁸ TUNCEL, 510.

⁹ DALZEL, 43.

¹⁰ Bankalar Arası Kart Merkezi A.Ş., POS, ATM, Kart Sayıları verileri.

¹¹ GİRGİNER/ ERKEN ÇELİK/ UÇKUN, 18.

taşınması günlük hayatta çok riskli ve güçtür. Kredi kartı sayesinde bu risk ve güçlük ortadan kalkmıştır. Ayrıca kredi kartı ile bankaların vezne ve bankamatiklerinden nakit para çekimi de mümkündür. Dolayısı ile kredi kartları sahibine pratik kullanım sağlamaktadır¹².

Kredi kartı uygulaması kart hamiline yalnızca nakit para bulundurmama kolaylığı sağlamaz. Aynı zamanda kart sahibi kredi kartını kullanarak ödemesini planlama imkanını elde eder böylece kart hamili mal ve hizmet alımı karşısında ödemelerini taksitlendirebilir ve ödeme başlangıcını erteleyebilir. Söz konusu ödeme alternatifleri kart sahibinin öngöremediği masraflarını karşılamasında çeşitli imkanlar sunar¹³.

Bunun gibi, kuşkusuz maaşının yatmasını beklemeden ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri kart hamilleri için değerli bir ödeme esnekliği sağlamaktadır. Ancak kredi kartı kullanımında kart hamillerinin harcamalarını planlayamaması da mümkündür. Harcamaların önceliklerinin belirlenememesi ve çok sayıda kredi kartı kullanılması da hukuki açıdan oluşacak menfaat çatışmaları ele alındığında önemli rol taşımaktadır¹⁴.

Kredi kartı uygulaması yalnızca kart hamiline yarar sağlamaz. Kart çıkaran kuruluş ve üye işyeri için de kredi kartı uygulamasının sağladığı yararlar bulunmaktadır. Bir kere kart çıkaran kuruluşların ve üye iş yerlerinin bu uygulama sayesinde elde ettikleri pek çok yarar bulunmaktadır. Kredi kartı uygulaması üye işyerlerine daha çok müşteri edinme, iş hacmini büyüme gibi finansal alanlarda yardım sağlar. Ayrıca kredi kartı kullanımı üye iş yerlerinin ödemelerinin karşılanmasını garantilerken, kart sahiplerine ait kişisel bilgilere ulaşımı da mümkün kılar. Bu doğrultuda üye iş yeri sürdüreceği hizmetleri ve sunacağı yenilikleri müşterilerine bildirme kolaylığına sahip olurken aynı zaman da reklam bütçesinden de tasarruf eder¹⁵. Kart çıkaran kuruluşlar ise kredi kartı kullanımı sayesinde elde edilen sürekli harcama potansiyeli ve elde edilen komisyon ücretleri sayesinde kazancını artırır. Ayrıca yapılan bu harcamaların kayıt altına alınabilmesi ve harcanan paranın kart çıkaran banka kuruluşlarının sistemleri içerisinde kalması da kuruluşlara büyük yarar sağlar¹⁶.

Kredi kartı sisteminin sağladığı tüm bu yararlar doğrultusunda kullanımının artması ve değerli bir ödeme aracına dönüşmesi hukuki yönden de önemli bir kurum haline gelmesini

¹² BAYDEMİR, 39-40.

¹³ AYDIN, 56-57; YAMAN/ÇİMAT, 139.

¹⁴ LUADER, 904; TEOMAN, 30.

¹⁵ TEOMAN, 31, AYDIN, 58.

¹⁶ TUNCEL, 508, AYDIN, 59-60.

sağlamıştır. Bir başka deyişle kredi kartı sisteminin ilerleyişinin sürdürülmesi nitelikli kanuni düzenlemelerin yapılmasına bağlıdır¹⁷.

Tüm bu bilgiler ışığında kredi kartı sözleşmelerinin hukukumuzdaki yeri ve oluşturduğu menfaat çatışmalarının mahiyetinin belirlenmesi önemli görülmektedir. Kredi kartı sözleşmelerinin hukuki niteliği, tarafları ve aralarındaki ilişkilerin incelenmesi günümüzdeki yaygın kullanımı düşünüldüğünde zorunlu ve önemlidir.

II. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

Hukukumuzda kredi kartı kullanımı temel olarak iki ayrı kanun tarafından düzenlenmektedir. Gerçek ve tüzel kişilerin ticari iş mahiyetinde olmayan kredi kartı kullanımları 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun kapsamında korunmakta ve bu kanuna aykırı düşmedikçe 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu hükümlerince şekillenmektedir. Fakat kredi kartı vasıtası ile edinilen nakit para tüketici işlemi olarak nitelendirilmediğinden 6502 sayılı kanun hükümleri burada için uygulanamayacaktır. Aynı şekilde kart çıkaran kurum ve kredi kartı sahibi arasındaki hukuki ilişki yalnızca 5464 sayılı kanun hükümlerine tabidir¹⁸.

Çalışmamızda kredi kartı sistemlerini oluşturan sözleşmeler incelenmiş; bu iki kanun ve ilgili mevzuat kapsamında hukukumuzdaki yerleri belirlenmiştir. Taraflar arasında yapılan kredi kartı sözleşmeleri ve bu ilişkilerden doğan hukuki kavramlar ele alınıp incelenmiştir. Bu bağlamda kredi kartı sözleşmeleri, üye iş yeri sözleşmeleri ve kart sahibi ve üye işyeri arasında yapılan sözleşmelerin taraf hak ve yükümlülükleri, unsurları ve hukuki mahiyetlerine yer verilmiştir.

Ayrıca çalışmamızın kapsamı dahilindeki mevzuatta yapılan güncel değişikliklere değinilmiş ve mevcut hukuk sistemi içerisinde bu değişiklikler yer almıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus kredi kartı sahibi ile üye işyeri arasında yalnızca kredi kartı kullanımı bağlamında doğan ilişkinin değerlendirilmiş olmasıdır. Zira üye işyeri ve kredi kartı kullanıcısı arasında mal veya hizmet alışverişi için gerçekleşen satış, kira ve hizmet

¹⁷ ŞEN, 19.

¹⁸ KOSTAKOĞLU, 763.

gibi sözleşmeler kredi kartı ilişkisinin dışında kalmaktadır¹⁹. Bu sözleşmeler çalışmamızda incelenmemiştir.

Kredi kartı suçları, kredi kartları ilk yaygın uygulama alanı bulduğu zamanlarda bile önüne geçilmesi zor bir sorundu²⁰. Günümüzde hala kredi kartı suçlarının yarattığı sorunlar devam etmektedir. Bu suçların belirlenebilmesi ve gerekli yaptırımın sağlanabilmesi için suçun işlendiği yöntem ve karşısında belirlenen kanun maddesi önem arz etmektedir²¹. Ancak çalışmamız kredi kartı sözleşmelerinin yalnızca özel hukuk sınırları içerisinde ele alınmış dolayısıyla kredi kartı suçları konusu kapsam dışı tutulmuştur.

¹⁹ TEOMAN, 185.

²⁰ GHOSH/REILLY, 622.

²¹ EKİNCİ, 25.

&2. KONUNUN BENZERİ KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI VE DÜZENLENMESİ

I. KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİNİN BENZERİ SÖZLEŞMELER VE KURUMLARLA KARIŞILAŞTIRILMASI

A. KEFALET SÖZLEŞMESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. Kredi Kartı Sözleşmeleri İçerisinde Bulunan Kefalet Sözleşmesinin İncelenmesi

Kredi kartı üyelik sözleşmelerinde kart çıkaran kuruluş, kart hamilinin kredi kartı kullanımı sonucu doğan borçlarını güvence altına almak istemektedir. Bu nedenle kart çıkaran kuruluşlar tarafından kart hamillerinin borçlarını ifa etmemesi riskine karşı şahsi teminat talep edilmektedir²². İşte bu sebeple kart çıkaran kuruluşun alacağını temin etme gayesiyle kredi kartı üyelik sözleşmelerinde kefalet hükümleri düzenlenmektedir.

Kredi kartı hamilinin borcuna karşı verilen bu kefalet hükümleri kredi kartı üyelik sözleşmesi içerisinde yer alabileceği gibi ayrıca bir sözleşme olarak da düzenlenebilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus kefalet sözleşmelerinin yazılı şekil şartına uyulmasıdır²³. Görüldüğü gibi kefalet sözleşmelerinde yer alan yazılı şekil şartı kredi kartı sözleşmelerine benzerlik göstermektedir.

BKHK m.24/5 uyarınca kredi kartı üyelik sözleşmelerinde kart hamilinin borcuna karşın verilecek kefaletin hükümleri düzenlenmiştir: “*Kart hamilinin borcu kefile bildirilmedikçe, kefil için temerrüt durumunun oluşmayacağı sözleşmede gösterilir. Sözleşme hükümlerinde kefilin sorumluluğunu artırıcı nitelikteki değişikliklere ve kartın kullanım limitinin yükseltilmesine ilişkin olarak kefilin ilave şartlara dair sorumluluğunun başlaması için kefilin yazılı onayının alınması şarttır. Kredi kartı kullanımlarındaki kefalet, Borçlar Kanununda belirtilen adi kefalet hükümlerine tâbidir. Asıl borçluya başvurulup borcun tahsili için tüm yollar denenmeden kefilden borcun ifası istenemez*”. Bu düzenlemeden kredi kartı üyelik sözleşmelerinde başvurulacak kişisel teminatın adi kefalet niteliğinde olması gerektiği anlaşılmaktadır²⁴.

²² AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 144.

²³ TURAN, 29-30.

²⁴ BUHUR,145.

Bu düzenlemeyi destekler nitelikte BKKY m. 17/5 i’ de kredi kartı üyelik sözleşmesinin şartlarına yer verilirken kefalet hükümlerine yollama yapılmıştır. Buna göre kredi kartı üyelik sözleşmesi içerisinde yer alan veyahut bağımsız olarak düzenlenen kefalet sözleşmeleri şu hususları içermelidir:

“1) Kefil için temerrüt halinin, kart hamilinin borcunun kendisine bildirilmesi ile başlayacağı,

2) Kefaletin 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanununun adi kefalet hükümlerine tabi olduğu ve önce asıl borçluya başvurulup tüm tahsil yolları denenmeden kefilden borcun ifasının istenemeyeceği,

3) Mevcut sözleşme hükümlerinde kefilin sorumluluğunu artıracak değişikliklerin ve kart limitindeki artışın kefil açısından geçerli olabilmesinin kefilin yazılı onayına bağlı olduğu.

j) Alınan bir teminat varsa teminatın türü, niteliği, hangi hallerde teminata başvurulacağı, teminatın müşteriye iade şartları

Görüldüğü gibi BKKY’ de yer alan kefalet düzenlemesi de TBK’ da yer alan adi kefalet sözleşmeleri ile aynı doğrultudadır.

BKKK ve 6098 sayılı TBK’ nın mevzuata geçirilmesinden önce kart çıkaran kuruluşların kart hamilinden şahsi teminat talep ederken garanti sözleşmesine başvurduğu görülmektedir. Esasen söz konusu yasal düzenlemelerden önce kart çıkaran kuruluşların alacaklarını teminat altına alırken garanti sözleşmelerini tercih etmelerinin nedeni, bu sözleşmenin kendi menfaatlerine olmasıdır. Zira kefalet sözleşmesi doğrultusunda kefilin tabi olacağı limitin belirlenmesi gerekir. Kredi kartı kullanımı ile belirlenen limitin değişmesi durumunda kart çıkaran kuruluş kefilden yalnızca sözleşme kurulurken belirlenen limit dahilinde ifa talep edebilir. Kart kullanımı ile asıl borçta değişiklik gösteren her husus için kefilden rıza alınması kart kuruluşları için uygulamada sorun oluşturabilir. Kanunda getirilen ilgili düzenlemelerden önce işte bu gibi hususlarla ilgilenmek istemeyen kart çıkaran kuruluşlar garanti sözleşmesi ile lehlerine fayda sağlamaktaydı²⁵.

BKKK ’na paralel olarak 6502 sayılı TKHK’ da yine bu gibi uygulamalara karşı kişisel teminat veren tarafın korunduğu görülür. Nitekim TKHK m.4’ de tüketici kredilerinde yer

²⁵ BARLAS, 942.

alacak şahsi teminatların daima adi kefalet olarak nitelendirileceği düzenlenmiştir. Zira verilen şahsi teminatın garanti sözleşmesi veya müteselsil kefalet gibi başkaca kefalet türleri niteliğinde olmaması teminat verenin yararınadır. Adi kefaletteki borcun fer'i ve tali nitelikte olması, savunma imkanlarının diğer kurumlara nazaran daha geniş olması tüketici yararınadır. Ayrıca bu sayede tüketici şahsi teminatta bulunacak kişileri ararken daha az güçlük çeker²⁶.

O halde TKHK uyarınca tüketici kredisi sayılacak kredi kartı üyelik sözleşmelerinde de BKHK' da öngörüldüğü gibi verilecek şahsi teminatların adi kefalet niteliğini haiz olması gerekir.

Kefalet sözleşmeleri borcun ifası ile sona erer. Ancak kredi kartı sözleşmesi içerisinde yer alan kefalet borcun ifası ile son bulmaz. Zira kredi kartı üyelik sözleşmesi ani edimli değildir, sürekli bir sözleşmedir. Bu nedenle bu sözleşmelerdeki adi kefalet sözleşmenin sona ermesiyle ortadan kalkar. Süresiz kredi kartı üyelik sözleşmeleri için ise kefalet kurulduktan on yıl sonra kendiliğinden sona erer keza kanun gerçek kişilerin verdiği her türlü kefalet için bu süre sınırını öngörmüştür (TBK m. 598)²⁷.

2. Kefalet Sözleşmesi ile Kredi Kartı Sözleşmelerinin

Karşılaştırılması

Kefalet sözleşmesi TBK m.581'de "*kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşme*" olarak tanımlanmıştır. Buradan anlaşıldığı üzere kefalet sözleşmenin konusu alacaklı ve asıl borçlu arasında doğan borcun kefil tarafından üstlenilmesidir. Ancak burada kefil asıl borçlunun borcunu aynen ifayı üstlenmemekte, bu borcun yerine getirilmediği takdirde meydana gelecek müspet zararın giderilmesini karşılamaktadır. Zira kefil asıl borç ilişkisinin tarafı değildir, bu nedenle asıl borçlu ve kefilin borçları da birbirinden farklı borçlardır²⁸. Alacaklı ile asıl borçlu arasındaki borç ilişkisi; haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ve sözleşmeden doğabilir. Kefalet sözleşmesindeki kefilin borcu ise her zaman teminat niteliğindedir. Asıl borç ilişkisinin şekli ve hukuki niteliği kefalet sözleşmesinin kuruluşunu etkilemez. Kefalet asıl borç sözleşmesinden

²⁶ FIRINCIOĞULLARI, 149.

²⁷ KOSTAKOĞLU, 771.

²⁸ FIRINCIOĞULLARI,90.

bağımsız, sıhhatinin kendi içerisinde değerlendirileceği daima bir para borcu içeren bir sözleşmedir²⁹.

TBK m. 583'de kefalet sözleşmesinin yazılı şekil şartına tabi olduğu öngörülmektedir. Aynı zamanda kefalet sözleşmesinin bir başka geçerlilik şartı da kefilin eşi varsa onun yazılı rızasının alınmasıdır. Eşin rızası kefalet sözleşmesi öncesinde alınabileceği gibi sözleşmenin kurulması sırasında da alınabilir. Buna karşın sözleşme kurulduktan sonra alınan rıza, yani icazet sözleşmeyi geçerli kılmaz³⁰. Kredi kartı sözleşmelerinde ise sözleşme taraflarınca eşin rızasının alınmasına gerek yoktur. Ancak 5464 sayılı kanunun 24. maddesi gereği kredi kartı üyelik sözleşmesinin de yazılı şekil şartına tabi kılınmıştır. Kredi kartı üyelik sözleşmesinin 6502 sayılı TKHK uyarınca tüketici kredisi sayıldığı hallerde, sözleşme bu kanunda düzenlenen şekil şartlarına da tabi olacaktır. Üye işyeri sözleşmesi ise şekil serbestisi dahilinde olmasına rağmen uygulamada yazılı olarak akdedilmektedir³¹.

Kefalet sözleşmesinin en belirgin özelliği fer'i nitelikte olmasıdır. Zira kefilin kefalet sözleşmesinde üstlendiği edim asıl borcun karşılanmaması halinde doğan zararı gidermek olduğundan; kefilin alacaklıya karşı ifa etmesi gereken borç asıl borçlunun borcunun varlığına bağlıdır. Kefilin borcu asıl borca bağlı olduğundan, asıl borç ilişkisinin sona ermesiyle kefalet sözleşmesi de sona erer. Bununla birlikte kefilin borcu asıl borçtan daha ağır koşulları, cezai şartları içeremez. Yine kefilin borcu asıl borca bağlı olduğundan, asıl borç muaccel olmadan kefilin borcu da muaccel olmaz. Kısaca asıl borcu içeren sözleşmede öne sürülecek veya takip edilecek hususlar yerine getirilmeden kefile başvurulamaz³².

Kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart çıkaran kuruluş kart hamiline nakit para kullanmaksızın hizmet veya mal alımı sunarken, kart hamili de buna karşılık yaptığı harcamaları kuruluşa ödemeyi üstlenir. Üye işyeri sözleşmesinde de üye işyeri kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmekte, kredi kartı kuruluşu ise kart hamilinin yaptığı harcamaları üye işyerine ödemektedir³³. Görüldüğü gibi kredi kartı sözleşmeleri taraflar arasındaki edimlerin ifasını konu edinen sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerdeki borç başkaca bir borca bağlı nitelikte de değildir. Her iki sözleşmede de taraflardan birinin borcu üçüncü kişi tarafından

²⁹ ERGÜN,256.

³⁰ YILMAZ, M., 11-12.

³¹ BUHUR, 62.

³² RUHİ/RUHİ,18.

³³ İŞGÜZAR, 63; EKİNCİ 18-19.

teminat altına alınmamaktadır. Söz konusu sözleşmelerin bir başka borcu teminat altına alma gayesi de yoktur.

Bunun yanında kefilin borcu tali bir borçtur; adi kefalette asıl borç takip edilmeden kefile başvurulması söz konusu değildir. Fer'i nitelikte tali bir borcu içerse de kefalet sözleşmesi tek taraflı borç yükleyen ivazsız bir sözleşmedir. Kural olarak kefalet sözleşmesi sadece kefile borç yükler. Fakat taraflar alacaklının da kefalet sözleşmesi ile kararlaştırılan bir borç altına girmesi hususunda anlaşabilirler³⁴. Buna karşılık kredi kartı üyelik sözleşmesi ve üye işyeri sözleşmesi bahsi geçtiği üzere tam iki tarafa borç yükleyen ivazlı sözleşmelerdir. Tarafların tek taraflı borç altına girmesi bu sözleşmelerin kuruluş amacına ters düşer. Ayrıca sözleşmelerin içerdiği karşılıklı borçlardan hiçbirisi tali niteliğe sahip değildir.

B. GARANTİ SÖZLEŞMESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Garanti sözleşmesi farklı türleri haiz olmakla beraber genel olarak; garanti veren kimsenin üçüncü bir kişinin bir borcu ifa edememesi halinde meydana gelecek zararı üstlendiği asıl borç ilişkisinden bağımsız nitelikte olan teminat sözleşmeleridir. Garanti sözleşmesi bağımsız kişisel bir teminatı içerir³⁵.

Garanti sözleşmesi için bir şekil şartı öngörülmemiştir, taraf iradelerinin birleşmesi sözleşmesinin geçerli olması için yeterlidir³⁶. Aynı şekilde üye işyeri sözleşmesi için de öngörülen bir şekil şartı bulunmamaktadır³⁷. Her iki sözleşme de TBK m.11'de düzenlenen şekil serbestisi ilkesine tabidir. Kredi kartı üyelik sözleşmesi için ise yazılı şekil şartı öngörülmüştür (BKKK. m.24).

Garanti sözleşmesinin amacı garanti alan tarafın esas borç ilişkisi nedeniyle zarara uğramaması, sözleşme ile vaat edilen yararın korunmasıdır. Sözleşmenin en önemli işlevi üçüncü şahsın fiilinin teminat altına alınmasıdır. Garanti sözleşmesinde garanti veren üçüncü kişinin üstlendiği edimi ifa etmediği hallerde tüm malvarlığı ile şahsen sorumlu olur³⁸. Garanti sözleşmesini diğer teminat sözleşmelerinden ayıran bir diğer özelliği bağımsız nitelikte olmasıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında garanti sözleşmelerinin kendine özgü

³⁴ ŞAHAN, 22-23.

³⁵ KAPANCI, 330-331; AYDOĞDU/ KAHVECİ, 35.

³⁶ TURAN, 30.

³⁷ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 56.

³⁸ ATASOY, 110.

asli sözleşmeler olduğunu buna binaen belki de en belirgin özelliğinin de bağımsız nitelik arz etmeleri olduğunu belirtmiştir. Aynı kararda bu sözleşmelerin başkaca sözleşmelere bağlı olmadıklarına; bir başka borcun varlığına, geçerliliğine ve hatta dava ile takip edilebilir olması gerek duymadığına hükmetmiştir³⁹.

Kredi kartı sisteminin işleyişi düşünüldüğünde, kredi kartı üyelik sözleşmesi ve üye işyeri sözleşmesinin her ikisinde de kart çıkaran kuruluşun kart hamilinin yapacağı harcamaları ödemeyi üstlenmesinin taraflar arasında bir garanti ilişkisi kurduğu düşünülebilir. Ancak kredi kartı sözleşmelerinde amaç hiçbir zaman bir üçüncü kişinin fiilini temin etmek değildir. Kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart çıkaran kuruluş nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımını sağlaması, kart hamili ise kart kullanımı sonucunda yaptığı harcamaları kart çıkaran kuruma ödemeyi üstlenir⁴⁰. Üye işyeri sözleşmesinde ise üye işyeri kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmeyi, kart çıkaran kuruluş ise bu kart ile yapılan harcamaların bedelini ödemeyi üstlenmektedir⁴¹. Maddi zarar, malvarlığında eksilme ile oluşabileceği gibi; malvarlığında meydana gelecek bir artmanın engellenmesi ile de oluşabilir⁴². Görüldüğü gibi her iki sözleşmede de tarafların asıl gayesi ekonomik kazançtır. Taraflardan hiçbiri, bir üçüncü kişinin fiilinin yerine getirilmemesi halinde meydana gelebilecek bu zararları üstlenmemektedir. Sözleşmenin tarafları yalnızca karşılıklı edimlerini yerine getirmekle mükelleftir. Bu nedenle kredi kartı sözleşmelerinden hiçbiri başkaca bir borcu konu edinen bağımsız nitelikte bir sözleşme olarak da düşünülemez.

Garanti sözleşmesi kanunlarımızca düzenlenmemiş kendine özgü yapısı olan isimsiz bir sözleşmedir. Ancak TBK. 128’de düzenlenen üçüncü kişinin fiilini üstlenme başlığının garanti sözleşmesini içerdiği de düşünülmektedir. Her iki halde de garanti sözleşmesinin konusunun bir risk karşılığında teminat vermek olduğu kabul edilir. Bu nedenle sözleşmenin amacı ivaz sağlama olamaz. Garanti sözleşmesi tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir⁴³. Gerçekten bu sözleşmelerde borç altına giren taraf yalnızca garanti verendir; garanti alan taraf bir borç üstlenmez. Bunun yanında garanti verenin üstlendiği borç meydana gelecek zararın tazmini olabileceği gibi, asıl borç sözleşmesindeki ifanın aynen yerine getirilmesi de olabilir⁴⁴.

³⁹ YHGK. 29.11.2017, E. 2017/11-406, K. 2017/1460, (Kazancı İBB, E.T. 02.01.2021).

⁴⁰ CEYLAN, 90.

⁴¹ TEOMAN, 64.

⁴² ÜNAL, 398.

⁴³ YAVUZ, 1438- 1439.

⁴⁴ ÖZDEMİR, 212-213.

Kredi kartı üyelik sözleşmesi de garanti sözleşmesi gibi kendi özgü yapısı olan bir sözleşmedir. Fakat kredi kartı üyelik sözleşmesi aynı zamanda tam iki tarafa borç yükleyen, çerçeve niteliğini haiz sürekli bir sözleşmedir⁴⁵. Garanti sözleşmesinde garanti verilen edim yerine getirildiğine sözleşme sona erer; buna karşılık kredi kartı üyelik sözleşmesi sürekli borç ilişkisi içerir. Bunun yanı sıra garanti sözleşmesinin aksine kredi kartı üyelik sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükler ve bu edimler karşılıklıdır. Sözleşmenin gayesi de elbette ivaz elde etmeyi içerir, teminata ilişkin bir husus barındırmaz.

Üye işyeri sözleşmesi tam üçüncü kişinin yararına bir sözleşmedir⁴⁶. Tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde taraflar aralarında anlaşarak sözleşmeye üçüncü kişinin yararına olacak hususlar eklerler. Burada sözleşmeye taraf olmayan üçüncü kişi elde ettiği menfaati borçludan doğrudan talep etme hakkı kazanır⁴⁷. Garanti sözleşmesinde tarafların üçüncü kişi yararına bir menfaat kararlaştırmalarından bahsedilemez. Sözleşme üçüncü kişinin bir ediminin rizikosunu üstlenmeyi içerir. Kaldı ki edimi garanti edilen üçüncü kişinin garanti verene başvurusu mümkün değildir. Üye işyeri sözleşmesi de yine kredi kartı üyelik sözleşmesi gibi sürekli ve tam iki tarafa borç yükler. Garanti sözleşmesi çoğunlukla ifanın bir defaya mahsus yerine getirilmesiyle sona eren tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.

Üye işyeri sözleşmesi ifa uğruna edim niteliğini haizdir⁴⁸. Garanti sözleşmesinde ise garanti verenin bir ifa uğruna teminat vermesi söz konusu olmaz. Aynı şekilde alacaklı için de bu durum söz konusu değildir, zira alacaklının üstlendiği bir edimin varlığı bile kabul edilemez.

Ayrıca kredi kartı üyelik sözleşmesi ve üye işyeri sözleşmeleri çerçeve nitelikte sözleşmelerdir. Çerçeve nitelikli sözleşmeler taraflar arasında kurulan bir çerçeve sözleşmenin sonraki kuracakları özel sözleşmelerde kullanılmasını ifade eder. Yani taraflar kurdukları çerçeve sözleşmeyi ilerde kuracakları sözleşmeler ile tamamlarlar⁴⁹. Oysa garanti sözleşmesi bir edimin teminatını konu edinir ve taraflar arasında çerçeve niteliği kazandırılarak başkaca sözleşmelerde tekrarlanmaz.

⁴⁵ İŞGÜZAR, 67.

⁴⁶ BUHUR, 70.

⁴⁷ OĞUZMAN/ÖZ, 439-440; AYAN, 92; DOĞAN/ ŞAHAN/ ATAMULU, 65.

⁴⁸ TEOMAN, 121-122.

⁴⁹ EREN, N. 615; ANTALYA, N. 873

C. TEMİNAT MEKTUBU İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Teminat mektubu; sözleşme ilişkisi içerisinde olan taraflardan birinin, bu sözleşme uyarınca karşı tarafa olan borcunu ifa edememesi halinde, karşı tarafın ilk talebinde belirli bir miktar parayı ödeneceğini öngören ve karşı tarafa hitaben düzenlenen banka tarafından verilen mektupları ifade eder. Tanımdan da anlaşılacağı üzere teminat mektubu ilişkisinde üç taraf bulunur. Bunlar lehtar, muhatap ve bankadır. Burada banka, lehtar adına muhataba belirli bir miktar para ödemesi yapılacağını taahhüt eden teminat mektubunu düzenleyen taraftır. Lehtar da bu mektupta muhatap ile aralarında kurulan sözleşmeden doğan borcunu ifa edememesi halinde ödeme yapılacağını bildiren taraftır. Muhatap ise bu ödemeyi alma hakkını haiz mektubun adına düzenlendiği taraftır⁵⁰.

Teminat mektubu banka tarafından düzenlenirken esasen lehtar bu ilişkinin dışındadır. Zira teminat sözleşmesinde garanti veren taraf banka, garanti alan taraf ise muhataptır. Teminat mektubu gereğince bankanın meydana gelebilecek belirlenen zararı karşılama borcu lehtarın muhatap ile arasındaki sözleşmeden ileri gelen borcundan öndedir. Zira banka riskin meydana gelmesiyle derhal ödeme yapmakla yükümlüdür. Bunun yanında banka, teminat mektubunda ödemekle yükümlü olacağı borcu güvence altına almayı hedefler. Bu doğrultuda teminat mektubu düzenlemeden önce lehtar ve banka arasında bir kredi sözleşmesi imzalanır. İşte banka rizikonun gerçekleşmesi halinde bu kredi sözleşmesi vasıtasıyla tutarı lehtardan tahsil eder⁵¹.

Kredi kartı sisteminde de teminat mektuplarında olduğu gibi üç taraflı bir ilişki mevcuttur. Bu sistemde bulunan taraflar ise kart çıkaran kurum, kart hamili ve üye işyeridir. Taraflar arasında akdedilen bağımsız ikili hukuki sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükler bütünü sözü edilen sistemin işleyişini sağlar⁵². Kredi kartı sistemi içerisindeki üç taraflı yapı bu yönü ile teminat mektubu kurumuna benzerlik gösterir. Aslında teminat mektubu kredi kartı sistemi gibi taraflar arasında kurulan ayrı ayrı sözleşmelerden oluşan bir yapı bütünü değildir. Ancak teminat mektubu ile üçlü bir sözleşmesel ilişki kurulsa da taraflar arasında bağımsız ikili ilişkiler de vardır. Banka, lehtar ve muhatap birbirleri arasında doğan hukuki ilişkilere müdahale edemez. Bankanın muhataba yapacağı ödeme lehtar ve muhatap arasındaki sözleşmesel ilişki dışındadır. Aynı şekilde muhatap ve lehtarın banka ile kurdukları hukuki

⁵⁰ VURUCU/ARI, 112.

⁵¹ EKİCİ/DURUKANOĞLU, 112-113.

⁵² TEOMAN, 47-48.

ilişki birbirinden bağımsızdır. Teminat mektubu kurumunu oluşturan ise taraflar arasında meydana gelen bu yapıdır.

Teminat mektuplarının amacı oluşabilecek bir riskin teminidir. Banka burada lehtarın borcu ifa edememesi riskine karşın muhataba bir teminat vermektedir. Teminat mektubunda yer alan riski lehtar ve muhatap arasında kurulan sözleşme belirler. Bu nedenle riskin konusu herhangi bir borç veya fiil olabilir. Ancak garanti sözleşmesi ile bankanın verdiği teminat taraflar arasındaki bu sözleşmeden bağımsız ve asli bir borcu teşkil eder⁵³.

Görüldüğü gibi teminat mektubu ilişkisi üç tarafı haizdir ve bu müessesinin gayesi bir riskin teminidir. Teminat mektupları ile lehtar banka aracılığı ile muhataba olan borcunun ifasını güvence altına almaktadır. Teminat mektubunun esas konusu bir riske karşın borcun temini iken, daha önce belirttiği üzere kredi kartı sözleşmelerinin hiçbirinin gayesi teminat değildir.

Kredi kartı sitemini oluşturan söz konusu sözleşmelerin amacı kredi kartının ödeme aracı olarak kullanılmasını ve kartın kullanılmasından doğacak menfaatleri taraflara sağlamaktır. Kredi kartı üyelik sözleşmesi kart çıkaran kuruluş ile kart hamili arasında kurulmaktadır⁵⁴. Burada kart çıkaran kuruluş kredi kartı ile kart hamilini nakit para kullanmaksızın mal ve hizmet alımı ile kolaylık sağlamakla, kart hamili ise kart kullanımından doğan borçlarını sonrasında ifa etmekle yükümlüdür. Üye işyeri sözleşmesinde de üye işyeri kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmekte, kart çıkaran kuruluş ise kart ile yapılan harcama bedellerini işyerine ödemektedir. Bu iki sözleşmede tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir⁵⁵. Görüldüğü gibi kredi kartı sözleşmeleri yalnızca iki tarafı bulunan ve başkaca iki taraf adına düzenlenmesi söz konusu olmayan sözleşmelerdir.

Her iki sözleşmede de kart çıkaran kuruluş yani banka, ne üye işyerine ne de kart hamiline teminat vermektedir. Başka bir deyişle bu sözleşmeler birbirinden bağımsız niteliği haiz olduğundan; banka teminat mektubundaki lehtar, muhatap ve banka ilişkisi burada söz konusu olmamaktadır. Üye işyeri, kart hamili ve kart çıkaran kuruluş arasında üçlü sözleşmesel bir ilişki yoktur. Zira kart çıkaran kuruluşla ile taraflar arasında kurulan bu sözleşmeler kendi amaçları doğrultusunda taraflar arasında hak ve borç doğurmaktadır. Üye işyeri ile kart çıkaran

⁵³ ALAGÖZLÜ, 25.

⁵⁴ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 97.

⁵⁵ CEYLAN (6502), 247; ŞEN, 40.

kuruluş arasında kurulan üye işyeri sözleşmesinde kart çıkaran kuruluş kredi kartı kullanımı ile meydana gelen tutarı, sözleşmedeki asli borcunu yerine getirmek adına ödemektedir. Aynı şekilde kart çıkaran kuruluşun kart hamilinin yaptığı harcamaları üye işyerine ödemeyi üstlenmesi yine kredi kartı üyelik sözleşmesindeki asli borcunun yerine getirilmesi içindir.

Teminat mektupları karşılaştırmalı hukukta olduğu gibi, Türk Hukuku'nda da, düzenlenmemiştir. Teminat mektupları uygulamada taraflarca düzenlenerek oluşturulmuş bir kurumdur. Bu nedenle sözleşmenin hukuki niteliğine dair farklı görüşler ileri sürülmüştür. Teminat mektubu sözleşmelerinin hukuki niteliği konusunda; garanti sözleşmesi, kefalet sözleşmesi, karma niteliği haiz sözleşme ve son olarak suigeneris sözleşme görüşleri ileri sürülmüştür⁵⁶.

Hukukumuzda banka teminat mektupları, içerisinde bankanın kefil olduğu ibaresi yer aldığından uzun süre kefalet sözleşmesi niteliğinde görülmüştür. Ancak daha sonra Yargıtay kararlarında banka teminat mektuplarını açıkça garanti sözleşmesi olarak nitelendirmiştir⁵⁷.

Doktrinde de çoğunlukça kabul gören görüş banka teminat mektuplarının garanti sözleşmesi niteliğinde olduğudur. Fakat yararlı olacak uygulama sözleşmeleri genelleme yapılarak garanti veya kefalet sözleşmeleri altına yerleştirmek değil, her sözleşme kendince incelenerek hukuki niteliğin belirlenmesidir. O halde söz konusu sözleşmeler incelendiğinde bankanın verdiği teminat, taraflar arasındaki sözleşme ile bağlı ise kefalettir. Eğer değilse garanti sözleşmesinden bahsetmek isabetli ve doğru olur⁵⁸.

Kredi kartı üyelik sözleşmesi hukuki niteliği gereği, kendine özgü yapısı olan bir sözleşmedir⁵⁹. Üye işyeri sözleşmesi ise, ifa uğruna edim niteliğinde üçüncü tarafa yararı olan bir sözleşmedir⁶⁰. Her iki sözleşmede sürekli ve tam iki tarafa borç yükleyen çerçeve sözleşmelerdir⁶¹. Buna binaen banka teminat mektuplarının hukuki niteliği ile ilgili tartışmaların sonucunda hangi kanıya varılırsa varılsın yine de bu kurumun hukuki niteliği kredi kartı sözleşmelerinden farklı olacaktır. Keza kredi kartı üyelik sözleşmeleri garanti veya kefalet

⁵⁶ DOĞAN, 29-30.

⁵⁷ GERÇEK, 29.

⁵⁸ BAŞARA, 311-312.

⁵⁹ İŞGÜZAR, 67.

⁶⁰ TEOMAN, 122.

⁶¹ KURT, 161; İŞGÜZAR, 71-72.

sözleşmesi niteliğini haiz değildir. Buna ilaveten sözleşmelerin hukuki niteliği sabittir; hukuki niteliğin tespiti için akdedilen her sözleşmelerin ayrıca incelenmesine gerek yoktur.

D. AKREDİTİF İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Akreditif; bir bankanın, akreditif açtıran alıcının talimatı doğrultusunda belirli bir tutar ve vade sınırlaması içerisinde satıcının öngörülen belge ve şartları yerine getirmesi halinde ödeme yapılacağı taahhüdü içeren belgedir. Akreditif ilişkisindeki alıcı ve satıcı aralarındaki sözleşme gereğince meydana gelen yükümlülüklerin yerine getirilmesini banka aracılığı ile güvence altına alır. Zira akreditif aralarında güven ilişkisi bulunmayan ve genellikle farklı ülkelerde bulunan taraflar arasında tercih edilmektedir. Akreditifin açılmasıyla satıcı belirlenen malı gerektiği şartlarda teslimi, alıcı ise bu öngörülen şartların gerçekleşmesi ile belirlenen miktarı ödemekle mükellef olur⁶².

Akreditif esasen hukukumuzda düzenleme alanı bulmadığı için doktrinde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Ancak Yargıtay bir kararında akreditifin “*mal satın almış bir kimsenin bir banka ile yaptığı anlaşma üzerine, o bankanın, belli belgelerin satıcı tarafından ibrazı karşılığında, bu satıcıya satış parasının ödenmesini hedef tutan*” sözleşmesel bir ilişki olduğuna yer vermiştir⁶³.

Akreditif ilişkisi içerisinde pek çok ayrı sözleşmeyi barındırır. Esasen taraflar akdettikleri sözleşmeyle aralarında kurulan temel borç ilişkisinde ödemenin akreditif ile yapılacağı kararlaştırılır. Tarafların bunu ayrı bir sözleşme ile de kararlaştırmaları mümkündür. Fakat akreditif bununla hayat bulmaz, burada yalnızca alıcı akreditif açma yükümlülüğünü üstlenir, alıcı artık bu temel borç ilişkisindeki borcunun ifası için akreditif açmak zorunda kalır. Akreditif ile ifası gerçekleştirilecek borcun kaynağı aslında taraflar arasında kurulan sözleşmedir. Burada önemli olan ise, akreditifin her ne kadar bu temel borç ilişkisinden kaynaklanan bir yükümlülük olsa da bağımsız niteliği haiz olmasıdır. Öyle ki bu borç ilişkisinin sona ermesi, geçersiz olması, mevcudiyetini yitirmesi akreditif ilişkisini etkilemez. Bunun yanı sıra taraflar akreditif ilişkisine karşı taraflar arasında kurulan diğer sözleşmeleri öne süremez. Her sözleşme kendi tarafları arasında hüküm doğurur⁶⁴.

⁶² CANTEKİN, 95.

⁶³ DOĞAN Akreditif,6; Y.11. HD. 28.02.1980, E. 1980/642, K. 1980/941, (Kazancı İBB., E.T. 04.01.2021)

⁶⁴ ÇEBRİ, 613-614; GÜNAY,17; REİSOĞLU, Uygulama Sorunları, 41.

Akreditifin hukuki niteliğine gelinecek olursa güncel hukukta doktrinin üzerinde yoğunlaştığı görüş; akreditifin birden çok bağımsız sözleşmeler bütünü olduğu görüşüdür. Bu görüşe göre, akreditif içerisinde barındırdığı bu sözleşmeler nedeniyle hukuken tek bir kurum ile açıklanamaz. Zira bu sözleşmeler başka aynı amaç doğrultusunda yapılıyor olsa da, hukuki nitelikleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle yararlı olacak yaklaşım akreditif kavramının hukuki niteliğinin tespitinden çok, taraflar arasında kurulan sözleşmelerin ayrı ayrı hukuki niteliğinin incelenmesi olur⁶⁵.

Kredi kartı sistemi de içerisinde farklı sözleşmeler barındırır. Bunlar üye işyeri sözleşmesi, kredi kartı üyelik sözleşmesi ve kart hamili ile üye işyeri arasında daha sonra yapılan sözleşmelerdir⁶⁶. Akreditif müessesesindeki sözleşmeler gibi, bu sözleşmeler de bağımsızdır ve birbirlerinden farklı hukuki niteliği haizdir. Fakat bu sözleşmeler birbirinden ayrı düşünülmesi de⁶⁷, akreditifte olduğu gibi aynı amaç doğrultusunda bir hukuki müessese altında birleşmez. Kredi kartı sözleşmeleri bir araya gelerek kredi kartı sistemini oluştururlar. Sistemi oluşturan her bir sözleşme yalnızca taraf menfaati adına ve farklı gayede kurulur⁶⁸.

Akreditif kurumu bünyesinde üç ayrı fonksiyonu barındırmaktadır. Bunlar teminat, ödeme ve kredi fonksiyonlarıdır. Ticaret hayatında tarafların birbirinden haberdar olmadığı ve güven ilişkisinin kurulmadığı haller faaliyetin azalmasına neden olur. İşte akreditifin sağladığı teminat fonksiyonu ile yaşanan bu sorunlar aşılmıştır. Akreditif taraflar arasında akdedilen sözleşme gereği doğan hak ve yükümlülüklerini güvence altına almaktadır. Söz konusu kurum bir taraftan satıcının temel gayesi olan sunduğu malın bedelinin ödenmesini teminat altına alırken, diğer taraftan alıcının da bu malları gereğince teslim alacağına dair teminat verir. Alıcıya sağlanan bu teminat malın mahiyetine yönelik belirlenen belgelerin ibrazı ile sağlanır. Böylece akreditifin sunduğu teminat fonksiyonundan her iki taraf da yararlanır⁶⁹.

Akreditifin bir diğer fonksiyonu da ödeme yöntemi olmasıdır. Tarafların akreditifi ödeme yöntemi olarak tercih etmesinin nedeni yine karşılıklı menfaatlerin bankalar aracılığı ile güvenceye alınmasıdır. Zira akreditifin ödeme mahiyeti satıcıyı korumaya yönelik düşünülse de esasen alıcı da güvence altına alınmaktadır. Özellikle uluslararası alım satım işlemleri

⁶⁵ DOĞAN, Akreditif, 9.

⁶⁶ BUHUR, Tüketici, 26.

⁶⁷ İŞGÜZAR, 61.

⁶⁸ BAYDEMİR, 26.

⁶⁹ GÜNAY, 12-13.

geleneksel ödeme yöntemleri tercih edildiğinde taraflar için tehlike arz eden durumlara yol açabilmektedir. Keza geleneksel ödeme yöntemlerinde banka sadece ödeme veya bu doğrultuda tahsil hususunda aracılık etmeyi üstlenmektedir. Akreditif ile ödeme yapıldığında ise, söz konusu taahhüttü bir bankanın kendisi verir. Tarafların akreditifi ödeme yöntemi olarak tercih etmesindeki amaç da tam olarak budur; alıcı ve satıcı aralarındaki sözleşme ilişkisinde menfaatlerini güvenilir üçüncü bir taraf vasıtasıyla emniyete almak isterler⁷⁰.

Son olarak akreditifin kredi fonksiyonu bulunmaktadır. Akreditif kelimesi her ne kadar kredi ibaresini içerse de esasen akreditif kredi değildir. Banka yalnızca alıcı tarafından akreditif bedelinin tamamının ödendiği hallerde hizmet verir ve komisyon alır. Akreditif kurumunun amacı taraflara kredi sağlamak değildir. Fakat amir bankanın gayri nakdi kredi açması mümkün olduğu gibi amir de yapacağı ödemeyi başka bankadan aldığı kredi ile yapabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus amir ile akreditif bankası arasında kurulan kredi ilişkisinin akreditifle bir bağı olmadığıdır⁷¹.

Kredi kartı sözleşmeleri ve akreditif kurumu sözü edilen bu üç fonksiyonu içermeleri bakımından benzerlik gösterirler. Kredi kartı sistemini oluşturan sözleşmelerdeki kredi kartı kavramı hem ödeme hem de kredi fonksiyonuna sahiptir⁷². Ayrıca kredi kartı, sisteminin işleyişi gereği taraflar arasında güven ilişkisi de kurmaktadır⁷³.

Ancak kredi kartı bir ödeme yöntemi değil, ödeme aracı⁷⁴dır. Doğrusu kredi kartı sözleşmeleri tarafların başka bir sözleşmeden doğan edimin yerine getirilmesini teminat altına almak için kurulmaz. Bir başka deyişle kredi kartı sözleşmelerinde taraflar arasında başkaca bir “esas sözleşme” yoktur. Kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart çıkaran kuruluşun yükümlülüğü kredi kartının nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımını sağlaması, kart hamilinin ise kart kullanımı ile yaptığı bu harcamaları kuruluşa ödemesidir⁷⁵. Görüldüğü gibi kart hamilinin kart çıkaran kuruluşla arasında akdedilen kredi kartı üyelik sözleşmesi, kart hamilinin üye işyeri ile arasındaki sözleşmenin yükümlülüklerinin teminat altına alınmasını içermez. Üye işyeri ve kart hamili aralarında kurulacak sözleşme doğrultusunda bankaya teminat için

⁷⁰ ÖZALP, 16.

⁷¹ REİSOĞLU, 20.

⁷² AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 40-41.

⁷³ BAYDEMİR, 41.

⁷⁴ ÇEKER, Tüketicinin Korunması, 415.

⁷⁵ BUHUR, 97.

başvurmamaktadır. Burada bankanın kart kullanımı doğrultusunda hamile verdiği ödeme güvencesi taraflar arasında kurulan sözleşmedeki yükümlülüğünün ifası adıdır.

Kart çıkaran kuruluş ve üye işyeri arasında kurulan üye işyeri sözleşmesinde de durum aynıdır. Üye işyeri sözleşmesi uyarınca üye işyerinin yükümlülüğü kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmek, kart çıkaran kuruluşun yükümlülüğü ise kart kullanımından doğan bedelin ödenmesini sağlamaktadır⁷⁶. Burada üye işyeri, kart hamilinin yapacağı harcamaların teminatı için kart çıkaran kuruluşla sözleşme akdetmez. Yine bankanın üye işyerine verdiği ödenme güvencesi yalnızca sözleşmeden doğan borcun yerine getirilmesi içindir. Doktrinde de üye işyeri sözleşmesinin akreditif mahiyetinde olmadığı⁷⁷ kanaatine varılmıştır.

Akreditif ilişkisi içerisinde sayıca değişken tarafları barındırabilir. Açılan her akreditif sayıca dört farklı tarafı içermek zorunda değildir. Örneğin; akreditifin açılmasını talep eden taraf bankanın kendisi de olabileceği için akreditif sadece banka ve lehtar arasında kurulabilir.

Fakat yerleşmiş çok taraflı sistemde amir (ithalatçı), lehtar (ihracatçı), amir banka (ithalatçı bankası) ve lehtar banka (ihracatçı bankası) olmak üzere dört taraf bulunur. Öncelikle lehtar kendisine akreditif açılmasını talep eden taraftır. Amir kendisine gelen teklife binaen akreditif açtıran kişi, bu akreditifi açan banka ise amir bankadır. Amir bankanın ibraz ettiği akreditifi lehtara bildiren bankaya da lehtar banka adı verilir⁷⁸.

Kredi kartı üyelik sözleşmesi kart çıkaran kuruluş ve kart hamili arasında akdedilir. Üye işyeri sözleşmesi ise kart çıkaran kuruluş ve üye işyeri arasında kurulmaktadır. Kredi kartı sözleşmelerinde, görüldüğü gibi, yalnızca iki taraf bulunur. Her iki sözleşme de tarafların kredi kartı kullanımı için gereken yükümlülüklerini yerine getirmesini içerir. Bu yükümlülükler her iki sözleşmede de yükümlülükler karşılıklıdır⁷⁹. Bu nedenle sözleşmelerdeki taraf sayısı sabittir, kurulan akitlerce farklılık arz etmez. Yukarıda değinildiği gibi akreditif ilişkisinde ise tarafların yükümlülükleri her zaman karşılılık göstermeyeceği gibi, taraf sayısı da kurulan akreditif ilişkisine bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

⁷⁶ ŞEN, 40.

⁷⁷ TEOMAN, 103; İŞGÜZAR, 72.

⁷⁸ REİSOĞLU, 165; YILMAZ, 117-118.

⁷⁹ ÇEKER, Kredi Kartı Uygulaması, 120; AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 61.

II. KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİNİN DÜZENLENİŞ BİÇİMİ

Hukukumuzda kredi kartı sözleşmelerine dair düzenlemeler 2006 yılında kabul edilen 5464 sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu ve 10 Mart 2007 tarihli Banka ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik ile ele alınmıştır. Bunun yanı sıra 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’ da da kredi kartı üyelik sözleşmesini ilgilendiren hükümlere yer verilmiştir.

5464 sayılı BKKK ve ilgili BKKY’ de kredi kartı hamili ve kart çıkaran kuruluş arasında düzenlenen ‘kredi kartı üyelik sözleşmesi’; ve keza üye işyeri ve kart çıkaran kuruluş arasında düzenlenen ‘üye işyeri sözleşmesi’ hakkında ayrıntılı hükümler yer almaktadır. İlk olarak BKKK m.3 ile BKKY m.4’te kredi kartı sistemi içerisinde yer alan kurum ve kavramların tanımlarına yer verilmiştir. Her iki maddede de kredi kartı çıkarma yetkisi olan kuruluşlar ve üye işyeri sözleşmesi yapmaya yetkili kuruluşların tanımına yer verilmiştir.

Kart çıkaran kuruluşların faaliyet izni alabilmesi için haiz olması gereken nitelikler ise BKKK m.4’te düzenlenmiş, BKKY m.5’te de bu faaliyet iznine ilişkin gerekli bilgi ve belgeler belirtilmiştir.

BKKK m.8 vd.’nda kart çıkaran kurumun yükümlülükleri, m.15 ve m.16’ da kart hamilinin yükümlülükleri ve son olarak m.17 vd.’ nda üye işyerinin yükümlülükleri düzenlenmiştir. BKKY m.21’de yine kart çıkarmak için yerine getirilmesi gereken yükümlülükler belirtilmiştir.

BKKK m.24 ve BKKY m.17’de ise kredi kartı üyelik sözleşmesinin şekli, sıhhatli bir sözleşme olması için belirlenen genel işlem şartları ve sözleşmede yer alması halinde kefalet hükümleri düzenlenmiştir. Özellikle BKKY m.17’de kart hamiline verilmesi gerekli bilgiler, sözleşmede yer alacak hususlar ve kefalet hükümleri ayrıntılı bir biçimde düzenleme konusu yapılmıştır. Kredi kartı üyelik sözleşmesinde yapılacak değişiklikler de BKKY. m.18 ve BKKK. m.25 ile belirlenmiştir.

BKKK m.31’de kart sisteminde bulunan tarafların sır saklama yükümlülüğünü, BKKY. m.25’te de yine üye işyerinin sistem vasıtası ile elde ettiği bilgileri muhafaza etme ve paylaşmama yükümlülüğünü öngören hükümler yer almaktadır. Anılan ve başka diğer ve kanun hükümlerine aykırı davranışlar için ise BKKK m.35 vd.’nda kart sistemi içerisindeki taraf kuruluşlara yönelik idari ve adli cezalar öngörülmüştür.

BKKY' ne 25/09/2020 tarihli ve 31255 sayılı resmî gazete yayımlanan “Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile getirilen bilgi alışverişi ve bilgi alışverişi kuruluşlarına ilişkin hükümler de kart çıkaran kuruluşları ilgilendirmektedir. BKKY m.27’de bilgi alışverişi başlığı altında kredi kartı üyelik sözleşmesine taraf olacak kart hamillerinin sistemin işleyiş sıhhati adına değerlendirilmesi hususu için kart çıkaran kuruluş arasında bilgi alışverişi gerçekleşeceği düzenlenmiştir. Yine kart çıkaran kuruluşları ilgilendiren hususlar; 04/12/2013 tarihli 28841 sayılı resmî gazetede yayımlanan “Bilgi Alışverişi, Takas ve Mahsuplaşma Kuruluşlarında Bilgi Sistemleri Yönetiminde Esas Alınacak İlkeler İle İş Süreçleri Ve Bilgi Sistemlerinin Denetimine İlişkin Tebliğ” ile düzenlenmiştir.

6502 sayılı Tüketicin Korunması Hakkındaki Kanun getirdiği yeni düzenleme ile kredi kartı üyelik sözleşmelerinin bazı koşullar altında tüketici kredisi niteliğini haiz olacağını hüküm altına almıştır. Söz konusu kanun m.22/1 uyarınca tüketici kredisini tanımlamış devam eden m.22/2 hükmünde de kredi kartı üyelik sözleşmelerinin hangi şartlar altında tüketici kredisi niteliği kazanacağını düzenlemiştir.

Kanaatimizce kredi kartı sistemi içerisindeki kavramlar ve kredi kartı sözleşmelerine yönelik yapılan kanuni düzenlemeler uygulamada sistemin işleyişini sürdürse de yeterli değildir. Kredi kartı sözleşmelerine ilişkin düzenlenen hükümlerin kanun koyucu tarafından sıklıkla değiştirilmesi sözleşme tarafları için sorun yaratmaktadır. Ayrıca kredi kartı sözleşmelerini kapsayan düzenlemelerin farklı mevzuatlarda yer alması da kurum için uygulanacak doğru hükümlere ulaşılmasını güçleştirmektedir. Özellikle kart hamilinin sözleşmeden doğan haklarını değerlendirebilmesi için hangi mevzuata başvuracağını bir hukukçu gibi belirlmesi ve sürekli yapılan değişiklikleri takip etmesi beklenemez. Kredi kartı sözleşmelerine yönelik belirlenen genel işlem şartlarının yanında bu sözleşmelerden doğan ilgili hükümler hakkında daha kapsayıcı düzenleme yapılarak mevzuatta söz konusu sözleşmeler için bir bütünlük oluşturabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KREDİ KARTI KAVRAMI VE KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİNİN TANIMI, TARAFLARI, UNSURLARI, HUKUKİ NİTELİĞİ

&3. KREDİ KARTI KAVRAMI TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE KREDİ KARTI SİSTEMLERİ

I. GENEL OLARAK KREDİ KARTI

Kredi kartı; kart hamili için özel olarak oluşturulan, nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı sağlayan basılı plastik kartlardır. Bu kartlar için; kartın geçerlilik durumu, kartı çıkaran kurumlar ve taraflar arasındaki sözleşmelerin niteliğine göre çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır. Ayrıca doktrinde kredi kartının banka hukuku, tüketici hukuku ve kıymetli evrak hukuku kapsamında hukuki niteliğine ilişkin değerlendirmeler de öngörülmüştür. Kredi kartı sistemleri için yapılan sınıflandırmalar da içerisinde barındırdığı taraf sayısı ele alınarak yapılmıştır.

II. KREDİ KARTININ TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

Kredi kartının tanımı yapılırken öncelikle kredi kavramının tanımını yapmak gerekir. Kredi 5411 sayılı Bankacılık kanunun 48. maddesinde “*Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır*” denilerek tanımlanmıştır. Aynı maddenin devamında kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemi ile sağladığı finansmanlar ve katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal hizmet ve bedellerini ödediği kâr zarar ortaklığı yatırımları gibi girişimlerin de kredi olarak nitelendirildiği görülmektedir. Ayrıca

mal karşılığı vesaikin finansmanı, ekipman ve emtia temini, ortak yatırımlar veya elde edilen müşabih finansmanlar da kanunda kredi olarak belirtilmiştir.

Kredi latin kökenli bir sözcüktür ve güvenmek, bir kimseye riayet etmek anlamına gelmektedir⁸⁰. Kredi kavramı bir miktar paranın aynı miktarda geri ödemek şartı ile bir kimseye kullanması için ödünç verilmesi anlamına gelmektedir. Bir nevi ekonomik anlamda satın alma gücü bir kimseye şartlı olarak devredilmektedir⁸¹.

Kredi kartı ise 5464 sayılı kanunun 3. maddesinde “*para kullanımına gerek olmadan mal ve hizmet alımı veya para çekme olanağı sağlayan basılı kart*” şeklinde tanımlanmıştır. Kredi kartları; kart sahibi olacak kimse ile yapılan sözleşme sonrasında verilen, kişinin üzerinde isminin bulunduğu özel bir şifre ile kullanılan kartlardır. Tanımında da belirtildiği üzere kredi kartının kullanıcısına sağladığı iki imkân bulunmaktadır. Bunlardan ilki kredi kartının belirlenen limit dahilinde kullanıcısına nakit para çekme olanağı sağlamasıdır. Diğer bir kazanım ise kredi kartını çıkaran kuruluş ile anlaşması olan kurumlardan mal ve hizmet alımı yapılabilmesidir⁸².

Kredi kartları doktrinde değişik kıstaslar kullanılarak pek çok sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Kredi kartları, kart çıkaran kuruluşlar, taraflar arasında yapılan sözleşme açısından sorumluluk ve kartın geçerlilik durumuna göre ayrı ayrı sınıflandırılmaktadır. İlk olarak kartı çıkaran kuruluş ele alınarak ayırım yapılmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre kredi kartları; banka kredi kartları ve mağaza kredi kartları olarak ikiye ayrılmaktadır. Banka kredi kartları, bankaların kart sistemini oluşturan kurumlar ile lisans sözleşmesi kurarak çıkarıp pazarlamasını yaptığı kartlardır. Lisans sözleşmesinin kullanılması; bankalara kartın müşterilere sunulması, reklam ve pazarlamasının yapılmasında kart sistemini oluşturan kurumlardan yardım almasını sağlamaktadır. Bir kredi kartını birden fazla banka çıkarabilir, burada önemli olan belirli bir müşteri kitlesini sahip olmaktır. Kart kullanıcısı belirlenen limit uyarınca nakit kredi kullanmaktadır⁸³.

⁸⁰ TEOMAN, 6-7; VURUCU/ARI, Kredi Bilgisi, 21.

⁸¹ CEYLAN, 25.

⁸² AYDEMİR, 37-38.

⁸³ ÇIRPAN, 52; CEYLAN, 27.

Mağaza kredi kartlarının tüketiciye sağladığı olanaklar ise daha farklıdır. Bu kartlar kullanıcıya nakit para çekimi imkânı sağlamaz. Kullanıcının kredi ile belirli mağaza grubu içerisinde alışveriş yapmasına yarar. Buradaki sistem iki taraflı olarak sınırlıdır⁸⁴.

Diğer bir ayırım ise, sözleşmesel sorumluluk açısından yapılmaktadır. Buna göre kredi kartının ya bireysel veya şirket kartıdır; ya da asli veya ek karttır. Bireysel kartlarda kartın sahibi aynı zamanda hesabın da sahibidir. Yapılan harcamalardan doğan sorumluluk yalnızca kartın hamiline aittir. Ancak firma kartlarında bu durum farklılık gösterir. Firma kartlarında her ne kadar hesap yine gerçek kişinin adına açılabilir da firma tarafından çıkartıldığı için tüzel kişi ile hesabın sahibi kartın kullanımından müteselsilen sorumlu olurlar. Beyaz firma kartı olarak adlandırılan kartlarda ise, yalnızca tüzel kişinin sorumluluğu söz konusudur. Zira bu kartlar gerçek kişilerin adına değil, yalnızca tüzel kişiye adına çıkarılırlar⁸⁵.

Bir diğer kredi kartı sınıflandırması ise kredi kartının geçerlilik alanı ile ilgilidir. Kredi kartları burada kullanım alanlarının sınırları esas alınarak sınıflandırılır. Bazı kartların yalnızca yurt içinde kullanımı mümkünken, bazılarının yurtdışında da kullanımı mümkündür. Türkiye’de kullanılan uygulamaya bakıldığında ise, genel olarak yurt içi kartların kullanıldığı görülmektedir⁸⁶.

III. KREDİ KARTININ HUKUKİ NİTELİĞİ

A. BANKA HUKUKU KAPSAMINDA

Banka hukuku açısından öncelikle kredi kartının kredi niteliğinde olup olmadığı hususunun incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekir. Bu açıdan inceleme ve değerlendirme yapıldığında doktrinde kredi kartının kredi içerdiği görüşüne karşılık kredi içermediği görüşünü savunanların da bulunduğu görülmektedir⁸⁷.

Kredi genel olarak bir satın alma gücünün birine devredilerek, o kişi tarafından kullanılmasının sağlanmasıdır. Özellikle 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve 5464 sayılı sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu düzenlemelerinden önce bu temel tanıma değinilmiş

⁸⁴ AYDIN, 21-22.

⁸⁵ BAYDEMİR, 10-11; ÇIRPAN, 55.

⁸⁶ BAYDEMİR, 13.

⁸⁷ ŞEN, 27.

ve kredi kartının kredi niteliğinin olmadığı öne sürülmüştür. Kredi kartı bir ödeme aracı olarak görülmüş ve kişinin kendi mal varlığından yapılan bir harcama olarak nitelendirilmiştir⁸⁸.

Banka hukuku kapsamında kredi kartının kredi niteliğini haiz olup olmadığı tartışmasının 5411 sayılı kanunun 2005 yılında yürürlüğe girmesi ile açıklığa kavuştuğu söylenebilir. Nitekim kanunun 50. maddesinde “*dâhil olunan risk grubu ve mensuplara kredi kullandırma koşulları*” başlığı altında kredi kullandırma koşulları belirlenirken “*kredi kartı verilmesi suretiyle kullanılacak krediler*” ibaresi kullanılarak kredi kartının kredi niteliği lafzi olarak kanunda açıkça ortaya konmuştur. Bu ibare ile kredi kartının kredi niteliğinde olmadığına dair görüşler ise geçerliliğini yitirmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanununun yürürlüğe girmesinden bir sene sonra düzenlenen 26333 sayılı Resmi Gazete yer alan Banka Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmeliğin de 22. maddesinde gayrinakdi kredi oranları belirlenirken kredi kartı harcama limitinin tamamının esas alınacağı hükmüne yer verilmiştir. Böylece kredi kartı kullanımı ile sağlanan kredi bir kez daha mevzuata geçmiştir⁸⁹.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi de verdiği bir kararda kredi kartının ödeme aracı niteliğinin yanında kredi niteliğinin de olduğunu belirtmiştir: “*Kredi kartı tüketicilere mal ya da hizmetleri edinme karşılığı nakit para taşımalarına gerek kalmaksızın ödeme yapabilme, nakde ihtiyaç duyulduğunda da ATM’ler kanalıyla para çekme imkanı vermektedir. Bu haliyle kredi kartı bir yönüyle ödeme aracı, diğer yönüyle de bir kredi aracı niteliğindedir*”⁹⁰.

Banka kredileri esas olarak nakdi ve gayri nakdi olmak üzere iki başlığa ayrılmaktadır. Nakdi krediler paranın mülkiyetinin bir defada kullanıcıya devredildiği ve kullanıcının bu borcu yine bir defada veya taksitle geri ödediği kredilerdir. Bir başka nakdi kredi bir menkul veya alacak hakkı içeren kıymetli evrak veya benzeri evrakın rehnedilmesi üzerine teminat altına alınmış para ödücüdür. Gayri nakdi krediler ise bankanın bir fiil veya edimin gerçekleşmesini garanti altına aldığı kredilerdir⁹¹.

⁸⁸ AYDIN, 53; TEOMAN 51-52.

⁸⁹ CEYLAN, 37.

⁹⁰ Y19. HD., 23.05.2019, E. 2017/4455 K. 2019/3443 (Kazancı İBB., E.T. 06.01.2021)

⁹¹ KARINCA, 50-51.

Kart hamilinin ona tahsis edilen limit dahilinde nakit avans çekmesinin nakdi kredi niteliğinde olduğu açıktır⁹². Ancak bazı yazarlar kredi kartı kullanımının gayri nakdi kredi niteliğinde de olabileceğini öne sürmüştür. Bu görüşe göre, kredi kartı hamiline sözleşmesinin kurulmasıyla tanınan harcama limitinin niteliği gayri nakdi kredi özelliği taşımaktadır. Kart hamili harcama yapmadığı sürece limit bu özelliğini korur. Kart hamilinin harcama yapması ile üye işyerine ödenen bu harcama tutarı kadar miktar nakdi krediye dönüşmektedir⁹³. Başka bir yazar ise kart çıkaran kuruluşun üye işyerine kart ile yapılan harcamaları taahhüt etmesinin gayri nakdi kredi niteliğinde olduğu görüşünü belirtmiştir⁹⁴.

B. TÜKETİCİ HUKUKU KAPSAMINDA

Kredi kartlarına dair ilk düzenleme 2003 yılında çıkan 4822 sayılı kanun aracılığıyla yapılmıştır. Bu kanun 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna 10/A maddesini ekleyerek kredi kartları hakkında ilk kez düzenleme yapmış ve kredi kartlarını 4077 sayılı kanun kapsamına almıştır⁹⁵. Bu doğrultuda 10/A maddesi “*kredi kartı ile mal veya hizmet alımı sonucu nakdi krediye dönüşen veya kredi kartı ile çekim suretiyle kullanılan krediler 10. Madde hükümlerine tabidir...*” hükmü ile kredi kartıyla nakdi kredi kullanıldığı sürece tüketici kredisi niteliği kazandırmıştır⁹⁶. Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunun 26. Maddesinde de 10/A maddesine yer verilerek kredi kartlarının tüketici kredisi olarak nitelendirilmesine paralel olarak hareket edilmiştir. Kredi kartının hukuki nitelendirilmesi hususunda yapılan tartışmalara bu düzenlemenin son verdiği söylenebilir. Zira düzenleme sonrasında esas olarak kredi kartının tüketici kredisi olduğu doktrinde kabul edilmiştir⁹⁷. Nitekim 2003 yılı itibari ile Yargıtay kredi kartı kullanımı sonucunda doğan itilafları tüketici hukuku kapsamında ele almaya başlamıştır. Yargıtay 19. Hukuk dairesi bir kararında “...*Dava konusu uyuşmazlık banka kredi kartı borcundan kaynaklanmaktadır. Temyiz aşamasında yürürlüğe giren 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’a 4822 Sayılı Kanunla eklenen 10/A maddesinde, kredi kartı ile mal hizmeti sonucu nakdi krediye dönüşen veya kredi kartı ile nakit çekim suretiyle kullanılan kredilerin tüketici kredisi hükümlerine tabi olduğu, aynı yasayla değişik 23. maddede ise; bu*

⁹² BAYDEMİR, 67.

⁹³ ŞEN, 28-29.

⁹⁴ İŞGÜZAR, 149.

⁹⁵ ÇEKER, Tüketicinin Korunması, 416.

⁹⁶ AYDIN, 75.

⁹⁷ ŞEN, 30; AKİPEK, 108.

Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak .ıkacak her türlü itilaflara Tüketici Mahkemelerinde bakılacağı hükme bağlanmıştır⁹⁸...” denilmektedir.

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunda yapılan değişiklik ile eklenen 10/A maddesi ‘kredi kartları’ başlığı altında düzenlenmiştir. Bu ek maddede ise 10. madde yani ‘tüketici kredileri’ ne atıf yapılarak kredi kartına tüketici kredisi niteliği kazandırılmış; ancak söz konusu 10. maddenin bazı unsurları kredi kartı uygulamasının dışında bırakılmıştır. Şöyle ki;

kredi kartı düzenlemesi için kanunda “*bu tür krediler hakkında 10 uncu maddenin ikinci fıkrasının (a), (b), (h) ve (ı) bentleri ile dördüncü fıkra hükmü uygulanmaz.*” ibaresi yer almaktadır.

4077 sayılı kanunun 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan bentler tüketici sözleşmesinin içeriğini düzenlemektedir. Buna göre:

“Sözleşmede;

- a) Tüketici kredisi tutarı,
- b) Faiz ve diğer unsurlarla birlikte toplam borç tutarı,
- c) Faizin hesaplandığı yıllık oran,
- d) Ödeme tarihleri, anapara, faiz, fon ve diğer masrafların ayrı ayrı belirtildiği ödeme planı,
- e) İstenecek teminatlar,
- f) Akdi faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı,
- g) Borçlunun temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları,
- h) Kredinin vadesinden önce kapatılmasına ilişkin şartlar,
- ı) Kredinin yabancı para birimi cinsinden kullandırılması durumunda, geri ödemeye ilişkin taksitlerin ve toplam kredi tutarının hesaplanmasında, hangi tarihteki kurun dikkate alınacağına ilişkin şartlar,

⁹⁸ Y19. HD.15.12.2003, E.2003/1029, K. 2003/12752 (Kazancı İBB., E.T. 22.12. 2020)

yer alır.”

Buradaki (a), (b), (h) ve (i) bentlerinin kredi kartı uygulaması dışında tutulması, 4077 sayılı kanun gereğince, bu unsurların kredi kartı sözleşmesinde yer alması durumunda tüketici kredisi niteliğini kaybedeceği anlamına gelmektedir.

4822 sayılı kanun ile gelen düzenlemede atıl olan bu bentler dışında kredi kartı uygulamasında kullanılacak diğer bentler yorumlanacak olursa; ilk olarak (d) bendinde belirtilen ödeme planı kavramının tüketiciye ait dönemsel hesap özetlerini ifade ettiği söylenebilir. Kanunun devamında yer alan (f) bendinde ise işaret edilen faiz oranının hesap özetlerinde bulunan tutarın ödenmemesi durumunda tüketicinin karşılaşacağı tek yükümlülük olduğu anlaşılmalıdır. Bunun yanı sıra buradaki faiz oranında yapılacak değişikliklerin otuz gün önceden kredi kartı kullanıcısına bildirilmesi gerekir, faiz oranı geçmişe dönük değiştirilemez⁹⁹.

Hesap özetinde bulunan asgari miktarın son ödeme tarihine değin ödenmemesi durumunda kart kullanıcısı temerrüde düşer, böylece kredi veren faiz işletme hakkını elde eder. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, 4077 sayılı kanunda yapılan değişiklikler çerçevesinde hesap özeti değerlendirildiğinde yalnızca vadesinde ödenmeyen kısmın asgari tutarının muacceliyet kazandığıdır. Kısacası kredi veren borcun tamamının ifa edilmesini bekleyemez ve bu tutarı kat edemez. Doktrindeki bir görüşe göre ancak bazı şartlar altında bu durumun değişebileceği öne sürülmüştür. Buna göre kredi veren kuruluşa sözleşme yolu ile bir taksit ödenmediğinde borcun tamamını isteme yetkisi verilmesi, kredi kartı kullandıran kurumun tüm borçlarını hali hazırda yerine getirmiş olması, kredi kartı kullanıcısının üst üste iki hesap özetinde bulunan asgari ücreti ödememesi ve son olarak kart kullanıcısına ihtarname ile bir haftalık süre tanınmasına bağlıdır¹⁰⁰.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanuna 4822 sayılı kanunla yapılan son bir değişiklik ise, 10. maddenin son fıkrası olacaktır. Söz konusu maddenin son fıkrası “*kredi verenin, tüketici kredisini, belirli marka bir mal veya hizmet satın alınması ya da belirli bir satıcı veya sağlayıcı ile yapılacak satış sözleşmesi şartı ile vermesi durumunda satılan malın veya hizmetin hiç ya da zamanında teslim veya ifa edilmemesi halinde kredi veren tüketiciye*

⁹⁹ **BUHUR**, Tüketici, 38.

¹⁰⁰ **ÇEKER**, Tüketicinin Korunması, 417-418.

karşı satıcı veya sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olur” hükmünü içermektedir. Fıkranın eski halinde yer alan satılan malın ayıbından ötürü banka ve finans kurumlarının satıcı ve hizmet sağlayan kurumla beraber müteselsilen ve müştereken sorumlu olacağı kısmı kanundan çıkarılmıştır. Bu durumda kart hamili, üye işyerinin yapılan anlaşma doğrultusunda yükümlülüğünü yerine getirmemesi veya geç getirmesi durumunda hem üye işyerine hem kart çıkaran kuruluşa başvurabilecek ancak; malın ayıplı çıkması durumunda bundan yalnızca üye iş yeri sorumlu olacaktır.

4077 sayılı kanunda 10/A maddesi ile yapılan düzenlemelerden sonra dahi kredi kartının tüketici kredisi olarak değerlendirilemeyeceği görüşünde olan yazarlar da vardır. Kanun metninde yer almasına rağmen, kredi kartının tüketici kredisi taşımadığı görüşünün temeli gerçek veya tüzel kişinin kredi kartını kullanırken bu amaçla hareket etmediğidir. Esasen tüketici kredisinden bahsedilebilmesi için bu kimselerin bankaya bir mal veya hizmeti edinmek amacıyla kendilerine tüketici kredisi tahsis edilmesini istemeleri gerekir. Bunun yanı sıra 10/A maddesinin uygulamada yaşanan sıkıntıların aşılması amacıyla tasarlandığı düşünülse de, bu işlevi gerçekleştiremeyeceği anlaşılmaktadır. Zira bu görüş kredi kartı hamilinin TKHK’nunca tüketici sıfatı taşımasının gerekli olmadığı ve kredi kartı hamilinin ilgisiz bir yasa düzenlemesine sıkıştırılarak korunmasının da mümkün olmayacağı düşüncesi ile öne sürülmüştür¹⁰¹.

2013 yılında yeni 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Kredi kartının tüketici hukuku kapsamında değerlendirilmesinin yapılabilmesi için iş bu kanun ve getirdiği yeni düzenlemelerin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu kanunun 22. Maddesinin ilk fıkrasında tüketici sözleşmesinin tanımı yapılmıştır buna göre: *“Tüketici kredisi sözleşmesi, kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşmeyi ifade eder”*. Aynı kanunun 22. maddesinin ikinci fıkrasında ise kredi kartı sözleşmeleri: *“Kredi kartı sözleşmeleri, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı sağlanması hâlinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilir. Ancak bu*

¹⁰¹ TEOMAN, Tüketicinin Korunması, 18-19.

durumda uygulanacak faiz oranı kredi kartı sözleşmesi uyarınca belirlenen orandan fazla olamaz.” denilerek tanımlanmıştır.

Kanunda yapılan bu düzenleme ve tanımlar esas olarak alındığında kredi kartı kullanımının ancak bazı koşullarda tüketici kredisi sayılacağı net bir biçimde görülür. Yeni kanun 4077 sayılı eski TKHK gibi kredi kartlarına yer vermemiş onun yerine kredi kartı sözleşmelerinin ne zaman tüketici kredisi sayılacağını öngörmüştür. Bu düzenleme ile tüketici kredilerinin kapsamı genişletilmiştir¹⁰². Yeni kanunda kredi kartı kavramı ile ilgili düzenleme bulunmamasının nedeni bazı yazarlarca açıktır. Bu görüşe göre, 4077 sayılı eski TKHK’da kredi kartlarına ilişkin düzenlemenin bulunması kredi kartlarına ilişkin özel kanunlarla birlikte uygulamayı güçleştirmektedir. Kredi kartlarına ilişkin özel mevzuatın kullanılması gerekir ve THKK’da bulunan düzenlemenin kullanılmasında yarar yoktur. Bu sebeplerle yeni kanun kredi kartlarıyla ilgili ayrı bir düzenleme yoluna gitmemiş ve sadece kredi kartı sözleşmelerinin hangi koşullar altında tüketici kredisi sayılacağını öngörmüştür¹⁰³.

Tüketici kredisi burada üst, kapsayıcı bir kavram olarak ele alınmalıdır. Tüketici kredisi içerisinde banka ve finans kuruluşlarının sağladığı krediler ve satıcının kredi sağladığı taksitli satışları da barındırır. Kredi kartı kullanımı ancak belirlenen şartlar altında gerçekleşmesi halinde tüketici kredisi kavramı içerisinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca nakit tüketici kredisi olarak nitelendirilemeyeceğinden kredi kartına bazı tüketici kredisi hükümlerinin de uygulanmayacağı sonucuna varılır¹⁰⁴. Bu durumda kredi kartının tüketici kredisi vasfını taşımadığı hallerde tüketici kanunun genel hükümleri ile 5464 sayılı Banka ve Kredi Kartları kanunun ışığında ilgili diğer kanunların kullanılacağı sonucuna varmak mümkündür.

C. KIYMETLİ EVRAK HUKUKU KAPSAMINDA

1. Kıymetli Evrak Niteliği

Kıymetli evrak kavramı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunun 645. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre: *“Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez.”* Bu tanımdan hareket edilecek olursa bir evrakın Ticaret Hukuku kapsamında kıymetli evrak sayılabilmesi için üç unsur bünyesinde barındırması gerektiği anlaşılır. Bu unsurlardan ilki evrakın senet

¹⁰² HAZNEDAR, 9.

¹⁰³ ÖZEN, 33.

¹⁰⁴ CEYLAN, 6502, 239.

niteliğinde olması, bir diğeri hak ile senetin bütünleşmiş olması ve son olarak hak ve senet arasında sıkı bir bağın bulunmasıdır¹⁰⁵. Kıymetli evrakı diğer borç senetlerinden ayıran husus, söz konusu senetlerin içerisindeki hak ile sıkı sıkıya bağlı olmasıdır¹⁰⁶. Öyle ki kıymetli evrakın içerisinde barındırdığı ekonomik bir değeri bulunan yahut para ile ölçülebilen bu hak, kıymetli evraktan ayrı olarak ileri sürülemez¹⁰⁷.

Yukarıda belirttiğimiz kredi kartının kıymetli evrak olarak nitelendirilmesi için gerekli olan şartlardan ilki “senet niteliğinde olma” hususunda doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar kredi kartının senet niteliği taşıdığı görüşünde iken bazı yazarlar ise karşı görüştedir. Baydemir’e göre kredi kartının senet niteliği bulunmamaktadır. Kredi kartı yalnızca para kullanılmamakta aynı zamanda mal veya hizmet alımı için kullanılmaktadır¹⁰⁸.

Teoman’ a göre ise plastik materyalden yapılmış 8,5x5,5 cm ebatlarında bulunan kredi kartı pek tabi de kâğıt üzerine basılabilir. Buhur’ da aynı görüştedir; kredi kartının plastik formda olmasının bir senet olduğu gerçeğini değiştirmeyeceğini öne sürmüştür. Ancak her ne kadar bu yazarlar kredi kartının senet niteliğini haiz olduğunu öne sürmüşlerse de, kıymetli evrak olmadığı noktasında karşı görüşteki yazarlar ile birleşmişlerdir. Kredi kartının senet niteliğinde olsa dahi, hamilini borçlu kılmadığı açıktır¹⁰⁹. Senet kavramının içerisinde alacaklı karşısında bir borçlu mevcuttur. Kredi kartı uygulamasında ise bu bağlamdaki ikili sistem mevcut değildir. Kart hamilinin nakit para kullanmaksızın alım hakkına sahip olması karşısındaki üye işyerini bir borç altına sokmaz¹¹⁰.

Kıymetli evrakın mevcudiyeti için gerekli olan evrak ile bir hakkın iç içe geçmesi ve bu hak ile evrak arasında sıkı bir bağ bulunması kıstasları ele alındığında da doktrinde ayrı görüşlere rastlamak mümkündür. Nitekim kredi kartının bu bağlamda nakit para ödemeksizin satın alma hakkı ile iç içe olduğunu düşünülmüştür. Ancak kredi kartının kıymetli evrakta olduğu gibi bu ‘evrak ve hak bağı’ barındırmasının yanında kullanımından sonra tekrar kart hamiline iade edilmesinin kıymetli evrak niteliğine ters düştüğü öne sürülmüştür. Zira kredi

¹⁰⁵ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 42.

¹⁰⁶ ÖZTAN, 13.

¹⁰⁷ BOZER/GÖLE, 12.

¹⁰⁸ BAYDEMİR, 56.

¹⁰⁹ TEOMAN, 245; BUHUR, 56.

¹¹⁰ ÇIRPAN, 104.

kartı kullanıcısına her alımdan sonra tekrar kullanması için kart iade edilir. Kıymetli evrakta ise evrakın kullanımı sonrası borçluya iadesi söz konusu değildir¹¹¹.

Diğer görüşe göre kıymetli evrak ile kullanılacak hak ilişkisi arasında sıkı bir bağ kanısına varmak olası değildir. Kredi kartı kullanılarak mal veya hizmet satın almak konusunda kıymetli evrakın yeri yoktur. Bunun yanı sıra üye iş yeri bu alım satım ilişkisi içerisinde kredi kartı kullanılmasını kabul ederek bir borçtan da kurtulmuş değildir. Daha önce de belirtildiği gibi kıymetli evrakta bulunan borçlu sıfatı burada söz konusu olmaz¹¹².

2. Teşhis Senedi Niteliği

Kredi kartı kullanıcısı yalnızca elindeki kart ile mal veya hizmet alımı yapabilmektedir. Kredi kartı çıkaran ve üye iş yeri ile anlaşılan kuruluş, kart hamilin harcaması sonucu doğan borcun ödeneceğini bir nevi garanti etmektedir. Bu konuda üye iş yerinin doğru kart hamiline bu mal veya hizmet edimini sağlaması gerekir. Kredi kartı, kullanıcısına kredi kartını çıkaran kuruluş ile bu anlaşma içerisinde bulunan kimse olduğu kabulünü sağlamaktadır. Üye işyeri tarafından kredi kartını ibraz eden kullanıcının yetkili kullanıcı olduğu varsayılmaktadır¹¹³.

Kredi kartı para veya nakit kullanmadan alım gücü sağladığı hamiline kredi kartı sistemin içerisinde yarar sağlamaktadır. Esasen oluşan bu sistem içerisinde kart kullanıcısının yetkili kullanıcı olduğunu bir nevi teşhis etmektedir¹¹⁴.

3. İspat Senedi Niteliği

Kredi kartının ispat senedi niteliği taşıdığı, doktrinde kabul gören bir görüştür. Kredi kartı kullanıcısı sahip olduğu kartı göstererek üye işyeri veya diğer anlaşmalı kurumlara, yapacağı harcamanın karşılanacağını göstermektedir. Bu sayede kart kullanıcısı, kredi kartı çıkaran kurum ile kendi arasında bir anlaşma olduğunu gerekli kuruma kanıtlamak için başka bir delil yükümlülüğünden kurtulmuş olur. Mal veya hizmet sağlayacak kuruluş yalnızca kartın dış görünüşü ve sıhhatine bakarak alışverişi tamamlar¹¹⁵. Kredi kartı kullanıcısının yapacağı harcamanın anlaşmalı kurum tarafından karşılanacağını teyit ettiğinden ‘ispat aracı’ olarak bile nitelendirilebilir¹¹⁶.

¹¹¹ BUHUR, 32.

¹¹² ŞEN, 31.

¹¹³ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL,44.

¹¹⁴ TEOMAN, 246.

¹¹⁵ ŞEN, 34.

¹¹⁶ CEYLAN, 39.

Doktrinde bazı yazarlar ayrıca kredi kartının ibraz senedi niteliği de taşıdığını görüşündedir. İbraz senedi ile teşhis senedi arasında bir ayrım olmadığını öne süren görüşler olduğu gibi, ibraz senetlerinin ispat senetlerine de yaklaştığını ifade etmiştir¹¹⁷.

IV. KREDİ KARTI SİSTEMLERİ

Kredi kartı kullanımının yaygınlaşması ve kredi kartı sistemi içerisinde farklı ilişkiler kurulması ile bu sistem görünümü için bir sınıflandırma yapmak gereği duyulmuştur. Kredi kartı sistemlerinin sınıflandırılması yapılırken öğretide öncelikle bu yapının taraf sayısı ve kart çıkaran kuruluşların nitelikleri esas alınmıştır. Sınıflandırma yapılırken izlenen bu yöntem kredi kartının tarihsel gelişimine paralel ilerlemiştir¹¹⁸.

Hala geçerliliğini koruyan taraf sayısı bakımından yapılan bu sınıflandırma itibari ile üç farklı kredi kartı sistemi bulunmaktadır. Bunlardan ilki iki taraflı sistem, ikincisi üç taraflı sistem ve sonuncusu ise karma sistem olarak adlandırılan yapıdır¹¹⁹.

A. İKİ TARAFLI SİSTEM

Bu kredi kartı sisteminde, adından da anlaşılacağı üzere, yalnızca iki tarafı mevcuttur. Kartı çıkaran kuruluş ve kart kullanıcısı haricinde başka bir tarafın sistemin içerisinde yeri yoktur. Bu nedenle bu sistemde aracı bir kurum bulunmamaktadır; kart çıkaran kuruluş burada aynı zamanda mal veya hizmet sunan taraf konumundadır¹²⁰.

Kredi kartı çıkaran kuruluş, kart kullanıcısına kendi sağladığı mal veya hizmet alımı karşılığında nakit para kullanmama imkânını sunar. Sözü edilen kuruluşlar ayrıca kart hamiline kendi bünyesi altında yapacağı alışveriş hizmetlerinde taksitlendirme veyahut borcu tecil etme gibi imkanlar da sağlar¹²¹. Aracı kurum olarak adlandırdığımız, üye işyeri kurumunu içerisinde barındırmayan bu iki taraflı sistemin esasen kredi kartı sistemi içerisinde bulunmadığı görüşünü haiz yazarlar bulunmaktadır. Şöyle ki mal veya hizmet sunan kuruluş tarafından çıkarılan bu kartın; işletmeye özgü kart, tacir kartı, basit kart ve satıcı kartı adları altında nitelendirilerek

¹¹⁷ BAYDEMİR, 60.

¹¹⁸ TEOMAN, 47.

¹¹⁹ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 27.

¹²⁰ ÇIRPAN, 50- EKİNCİ, 17.

¹²¹ ATAMER, 995.

kredi kartı sistemi dışında yer aldığı öne sürülmektedir. Perakendeci kartları olarak da anılan bu kartların kullanıcısına kredi sağlamaması bu görüşün temelini oluşturmakla beraber bazı yazarlarca bu kart ödeme aracı niteliğinde bile değildir¹²².

B. ÜÇ TARAFLI SİSTEM

Üç taraflı sistemde kart çıkaran kuruluş, kredi kartı hamili ve kredi kartı hamilinin hizmet alacağı diğer kurumlar bulunmaktadır. Bu üçlü sistemde kart çıkaran kuruluş artık hizmet veren kuruluş konumunda değildir. Kredi kartı hamili kart çıkaran kuruluşun anlaşma içerisinde olduğu diğer kurumlardan hizmet satın almaktadır. Üye işyeri olarak adlandırılan bu kuruluşlar kredi kartı kullanıcısına hizmet sağlamakta; kredi kartı çıkaran kuruluş ise kart hamiline daha sonra rücu etmek üzere bu hizmetin karşılığını üye iş yerine ödemektedir. Burada üye işyeri nakit para almaksızın hizmet sunma yükü altına girerken kredi kartı çıkaran kuruluş ise verilen bu hizmetin bedelini karşılama yükünü üstlenmektedir¹²³.

Bu sistem incelendiğinde taraflar arasında ikili ilişkilerin mevcut olduğu görülür. Kredi kartı hamili, kredi kartı çıkaran kuruluş ve üye işyeri taraf olarak ele alındığında aralarındaki ilişkiyi açıklamak için üçgen benzetmesi kullanılmıştır. Taraflardan her biri üçgenin bir köşesi olarak düşünülürse, aralarındaki ikili ilişkiler de kenar olarak atfedilebilir. Teker teker bu ikili ilişkiler ele alındığında kredi kartı çıkaran kuruluş ile kredi kartı hamili arasındaki ilişkinin ve keza kredi kartı maliki ve üye iş yeri arasındaki ilişkinin karşılıklı ilişkiler olduğu görülür. Son olarak kredi kartı çıkaran kurum ve üye iş yeri arasındaki ilişkinin bir edim ilişkisi olduğu söylenebilir¹²⁴.

Üç taraflı sistemin iki taraflı sistemden ayıran en önemli nokta, kart çıkaran kuruluş ile hizmet veren kuruluşun farklı olmasıdır. Hizmet veren kuruluşun kredi kartı veren kuruluştan ayrılması ile taraf sayısı ve niteliği değişmiş, üçlü bir ilişkiye dönüşmüştür¹²⁵.

C. KARMA SİSTEM

Karma kredi kartı sistemi doktrinde “genişletilmiş iki yanlı” sistem olarak da adlandırılmaktadır. Bunun sebebi karma sistemde kredi kartı hamilinin hem kredi kartı çıkaran kuruluştan hem de üye işyerlerinden hizmet alabilmesidir. Bu hususta kredi kartı çıkaran

¹²² BUHUR, Tüketici, 23.

¹²³ TEOMAN, 47.

¹²⁴ ATAMER, 996.

¹²⁵ EKİNCİ, 17.

kuruluşun yine hizmet veren tarafta bulunması ikili sistemi andırmaktadır. Fakat karma sistem, iki taraflı sistemde bulunan unsurları bünyesinde barındırdığı gibi üç taraflı sistemde bulunan unsurları da içermektedir. Kredi kartı hamilinin kredi kartı çıkaran kuruluştan hizmet satın alması iki taraflı sisteme benzerken; diğer üye işyerlerinden hizmet satın alması ise üç taraflı sisteme benzemektedir. Bu doğrultuda karma sistemin ayırıcı özelliğinin kredi kartının hem kredi kartı çıkaran kuruluştan hem de üye işyerlerinde kullanılabilmesidir¹²⁶.

Mevcut bir sistem incelenirken karma sistem mahiyetini taşıması için bazı hususlara dikkat edilmesi gerekir. Şöyle ki; kredi kartı kullanımı yalnızca kart çıkaran kuruluşa bağlı alt kuruluşlarda geçerli ise, burada karma sistemden söz etme imkânı yoktur. Zira üst kuruluş ile altında yer alan kuruluşlar arasında bir adi ortaklık söz konusu olup, bu kuruluşların tek bir taraf olarak ele alınması yerinde olur. Burada iki taraflı sistem anlayışının devam ettiği görülmektedir. Karma sistem kavramından söz edebilmek için kredi kartının kullanıldığı üye iş yerlerinin kredi kartı çıkaran kuruluştan ayrı ve bağımsız olması gerekir. Esasen karma sistemde birden fazla hizmet veren kuruluş ve kredi kartı bulunur¹²⁷.

D. ÇOK TARAFLI KREDİ KARTI SİSTEMİ

Öncelikle üzerinde durmak istediğimiz konu ‘Çok Taraflı Kredi Kartı Sistemi’ nin ifade ettiği anlamdır. Doktrinde kredi kartı sistemleri iki taraflı sistem, üç taraflı sistem ve son olarak karma sistem başlıkları altında ayrıma tabi tutulmaktadır. Ancak kredi kartı kullanımının yaygınlaşması ile öğretide tanımlanan bu sistemlerin dışında yeni sistemler gelişmiştir. Günümüzde kredi kartı sistemleri bünyelerinde artık yalnızca kart çıkaran kuruluş, kart hamili ve üye işyerlerini barındırmamaktadır. Öyle ki; kredi kartı sistemi içerisinde bu üç taraf dışında başka taraflar himaye eden bir sistem haline gelmiştir. Bu husus doktrinde ayrı bir başlık altında incelenmemiş, diğer başlıklar altında izah edilmiştir. Görüşümüze göre esasen mevcut sistemlerin mahiyetinde bulunmayan bu yapının ayrıca ele alınması uygun olacaktır. Söz konusu bu yeni sistem öğretide yer alan tarafların dışında başka tarafları da barındırdığı ve sayı olarak fazla olduğu için tarafımızca ‘Çok Taraflı Kredi Kartı Sistemi’ olarak adlandırılmıştır.

Kredi kartı sistemleri incelenirken bazı yazarlar tarafından üç taraflı sistemin genişleyerek dört taraflı hatta beş taraflı sistem haline geldiği görüşüne yer verilmiştir. Dört

¹²⁶ BAYDEMİR, 27.

¹²⁷ TEOMAN, 50.

tarafli sistem görüşüne göre uluslararası bir kredi kartı kuruluğu ile anlaşma yapılarak çıkarılan kredi kartı başka kart çıkaran kuruluşlarca müşterilerine kullanıdırılmaktadır. Böylece klasik üçlü sisteme uluslararası kredi kartı kuruluğu da eklenerek dört tarafli bir sistem oluşmaktadır¹²⁸.

Başka bir yazar yine kredi kartı kullanımının dört köşeli, kare bir ilişki örüntüsü ortaya çıkardığını belirtmiştir. Kredi kartına destek veren kuruluşun da dahil olması ile beraber üye işyerleri, kart hamili ve kart çıkaran bankalar arasında ikili yapıya sahip dört adet ayrı ilişki bulunmaktadır. Bu dört tarafli ilişkide Uluslararası kredi kartı kurumlarının da diğer kart kuruluşlarına lisans vererek kredi kartını kullanıdırması ile dört veya beş tarafli bir ilişki doğuracağını öne sürmüştür. Kart hamilinin bu durumda kart çıkaran kuruluşun anlaşma içerisinde olduğu üye işyerleri dışında başka işyerlerinden de hizmet alabilmesi söz konusudur. Zira uluslararası kullanım için lisans veren kuruluşun anlaşmalı olduğu başka kurumlar mevcudiyet gösterebilir. Bu noktada yazar bu çok tarafli ilişkiyi karma sistem altında değerlendirmiştir¹²⁹.

Kredi kartı kullanımının doğurduğu ilişkide taraf sayısının artmasını üçlü sistemin genişlemesi olarak gören yazarlar bu yapıyı, basit üç tarafli sistem ve genişletilmiş üç tarafli sistem başlıkları altında iki kısımda ele alıp incelemişlerdir. Buna göre sadece üç tarafli barındıran klasik üç tarafli sistem, basit üç tarafli sistem olarak; daha fazla tarafli barındıran sistem ise, genişletilmiş üç tarafli sistem olarak incelenmiştir. Genişletilmiş üç tarafli sistemde kredi kartı çıkaran kuruluşlar uluslararası kuruluşlarla imzaladıkları lisans sözleşmesi ile yerel hizmet ağlarını genişletmektedir. Taraflar arasında kurulan bu sözleşme sayesinde uluslararası kuruluşun kredi kartı sistemine giriş yapan kart çıkaran kuruluş, mevcut sistemindeki üye işyerlerine yenilerini eklemektedir. Böylece kart çıkaran kuruluş hem kendi anlaşmalı olduğu üye işyerleri hem de uluslararası kuruluşun anlaşmalı olduğu üye işyerlerinde kart hamilinin yaptığı harcama bedelini ödemekle mükellef olmaktadır¹³⁰.

Kanaatimizce doktrinde kabul gören görüşlerce lisans sözleşmesi kurulan uluslararası kuruluşların taraf olarak addedilmemesinin nedeni, bu kuruluşların taraflar arasında kurulan kredi kartı sözleşmelerine dahil olmamalarıdır. Şöyle ki; kredi kartı sistemi, taraflar arasında

¹²⁸ AKİPEK, 107.

¹²⁹ TUZÜNER, 290.

¹³⁰ BUHUR, 8-9.

kurulan ikili sözleşmelerden oluşmaktadır. Bu sözleşmeler kart çıkaran kuruluş, kart hamili ve üye işyeri arasında akdedilmektedir. Bu nedenle kredi kartı kullanımı ile meydana gelen hak ve borçlar yalnızca sözleşme taraflarını bağlar. Uluslararası kuruluşlar ise bahsi geçen sözleşmelerde taraf niteliğini haiz olmadığından bu hak ve borçlarla ilişkilendirilemezler.

Lisans sözleşmesinin akdedilmesi ile kart çıkaran kuruluş ile uluslararası kuruluş arasında hizmet sözleşmesinden doğan ilişkiye benzer bir ilişki meydana gelmektedir. Kart çıkaran kuruluş uluslararası kuruluşun olanaklarından yararlanarak belirlenen koşullar altında kredi kartını bünyesinde kullanırmaktadır. Ancak bu kredi kartının kullanımı ile doğan maddi sorumluluk yalnızca kredi kartı çıkaran kuruluşa aittir. Kart kuruluşunun yapacağı ödemeler için uluslararası kuruluşa başvurması söz konusu değildir. Aynı şekilde kart hamili veya üye işyerinin kredi kartı kullanımı ile doğan ödeme ve alacakları uluslararası kuruluştan bağımsız niteliktedir.

Ancak bize göre lisans sözleşmesi imzalanan uluslararası kuruluşların kredi kartı sözleşmelerine taraf olmamaları kredi kartı sistemi içerisinde mevcut oldukları gerçeğini değiştirmez. Uluslararası kuruluşların bu sözleşmelere taraf olmaması kredi kartı sistemi içerisinde ayrıca bir taraf niteliğini haiz olmadıkları anlamına gelmemektedir. Zira söz konusu kuruluşlar kredi kartı sistemi içerisinde artık vazgeçilmez bir rol üstlenmektedir. Kredi kartı kurumu başlıca bir itibar kurumudur. Lisans sözleşmesi imzalanan kuruluşların kendi sistemi içerisine dahil ettiği kart çıkaran kuruluş ve üye işyerlerine sunduğu imkanların önemi açıktır. Ayrıca pek çok kart hamilinin yalnızca lisans sözleşmesi imzalanan bu kuruluşlara duyduğu güven nedeni ile söz konusu kredi kartını kullanmayı seçmektedir. Bu nedenle kredi kartı sistemi adlandırılırken; söz konusu sistemi oluşturan sözleşme tarafları değil, kredi kartı sistemi içerisindeki tarafların esas alınarak nitelendirilme yapılması doğru olur.

&4. KREDİ KARTI SÖZLEŞMESİ TANIMI, UNSURLARI, HUKUKİ NİTELİĞİ, ŞEKLİ VE TARAFLARI

I. GENEL OLARAK

Kredi kartı sözleşmeleri, daha önce de belirtildiği üzere, kredi kartı çıkaran kuruluş ile kart hamili; keza kredi kartı çıkaran kuruluş ile üye işyeri; üye işyeri ile kredi kartı hamili arasında yapılan üç ayrı sözleşmeden oluşmaktadır. Bu son sözleşmenin konumuz dışında olduğu başta belirtilmiştir. Burada sadece kredi kartı üyelik sözleşmesi ile üye işyeri sözleşmeleri ele alınıp incelenecektir.

II. KREDİ KARTI ÜYELİK SÖZLEŞMESİ

A. TANIMI

1. Mevzuattaki Tanım

Kredi kartı üyelik sözleşmesinin mevzuatta mevcut bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak mevzuatta kredi kartı üyelik sözleşmesinin unsurlarından bazılarına yer verilmiştir. Bu sayede belirli durumlarda kredi kartı üyelik sözleşmesine “kredi kartı sözleşmesi”ni tanımlayabilmek imkânı doğmuştur.

İlgili mevzuat öncesinde kredi kartı ve kredi kartı sözleşmeleri yazılı hukukta hiç yer almamaktaydı. Bu nedenle kredi kartı sözleşmeleri taraflar arasında standart başvuru formları ve hazırlanan standart sözleşmeler ile kurulmaktaydı¹³¹.

Kredi kartlarına ilişkin ilk düzenleme, daha önce de belirtildiği üzere, 4822 sayılı kanuna eklenen 10/A maddesiyle yapılmıştır. Bu düzenleme ile kredi kartı ilişkisi tüketici kredisi olarak nitelendirilmiştir. Sonrasında 6502 sayılı yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile bu düzenleme son bulmuş, söz konusu kanunun m.22/II fıkrasınca belirli şartlar altında kredi kartı kullanımı tüketici kredisi olarak kabul edilmiştir. Ancak bu iki kanunda da kredi kartı üyelik sözleşmesinin tanımına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır¹³².

Mevzuat incelendiğinde bir açık tanıma ulaşılamasa da kredi kartı üyelik sözleşmesinin unsurlarına ait düzenlemelere rastlamak mümkündür. Örneğin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu

¹³¹ AYDIN, 39.

¹³² CEYLAN, 6502, 239-240.

m.48’de kredi kavramı yer almaktadır. 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi kartları Kanunu m.3’de ise kredi kartı, kartlı sistem kuruluşu ve üye iş yeri gibi kavramların tanımları yapılmıştır. Yine Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkındaki Yönetmelik m.4 konu ile ilgili tanımlara yer vermiştir. Mevzuatta, görüldüğü gibi, kredi kartı üyelik sözleşmesinin tanımı bulunmasa da sözleşme ile ilgili kavramların tanımları mevcuttur.

2. Doktrindeki Tanım

Kredi kartı üyelik sözleşmesi kimi zaman sadece kredi kartı sözleşmesi olarak adlandırılmış doktrinde pek çok kez tanımı yapılmıştır. Kredi kartını hukuki yönden inceleyerek öğretiyeye bu konuda ilk defa ayrıntılı bir eser katan Teoman’a göre kredi kartı hamili bu sıfatı haiz olmak için kredi kartı çıkaran kuruluş ile bir sözleşme yapmalıdır. Bir diğer deyişle kredi kartı üyelik sözleşmesi kredi kartı kullanarak sistemin içerisinde yer almak isteyen kimsenin kart çıkaran kuruluş ile imzaladığı sözleşmedir¹³³.

Başka bir yazar, kredi kartı sözleşmesini kart çıkaran kuruluş ve kredi kartı hamili olacak kimse arasında düzenlenen, kendine özgü yapısı olan, sürekli bir çerçeve sözleşme olarak tanımlamıştır. Sözleşme üye iş yerlerinde kredi kartı hamilinin yapacağı harcamaların kart çıkaran kuruluş tarafından karşılanacağını, kart hamilinin de yaptığı bu harcamaları sonrasında kredi kartı çıkaran kuruluşa ödeyeceğini içerir¹³⁴.

Kredi kartı sözleşmesi için doktrinde yapılan diğer bir tanımda ise: “ *Kredi kartı sözleşmesi çerçeve niteliğinde sürekli bir sözleşme olup, kredi kartı kuruluşunun kart sahibi kimsenin üye işyerinden önceden belirlenmiş miktarlarla sınırlı olarak yapacağı mal ve hizmet alımlarının bedelini ödemeyi bu kuruluşlara karşı taahhüt etmesi, bir bakıma da bunların kart sahiplerinden olan alacaklarını temlik etmesinin söz konusu olduğu, yalnızca kart sahibine nakit çekme yetkisini de veren sözleşmeler bakımından kredi açma sözleşmesi niteliğinin de görülebileceği kendine özgü yapısı olan bir sözleşme tipidir*” denilmiştir¹³⁵.

3. Tanım Tercihimiz

Bize göre kredi kartı üyelik sözleşmesi, kart çıkaran kuruluş ile kart hamili olacak kimse arasında kurulan; konusu itibari ile iki tarafa borç yükleyen ve yine taraflar arasındaki ilişki mahiyeti ile sürekli, rızai bir çerçeve sözleşmedir. Bu sözleşmede kart çıkaran kuruluş nakit

¹³³ TEOMAN, 158-159.

¹³⁴ İŞGÜZAR, 63.

¹³⁵ KURT, 165.

para ödemeksizin kart kullanıcısına mal veya hizmet edinme imkânı sunmakta, kart kullanıcısı ise yaptığı bu harcamaları belirli dönem sonlarında kart çıkaran kuruluşa ödemektedir.

Kredi kartı üyelik sözleşmesi iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Sözleşmenin ana gayesi kart kullanımı ile, nakit para olmaksızın harcama yapabilme ve bu harcamanın ilgili kuruluşa ödenmesi olsa da tarafların başka hak ve yükümlülükleri de bulunmaktadır. Kredi kartı çıkaran kuruluş yalnızca nakit para olmaksızın harcama yapma olanağı sunmamaktadır. Bunun yanında kredi kartı kullanıcısına hesap özeti göndermek, kullanıcıyı bilgilendirmek, kredi kartını düzenlemek, kart kullanımını yasaklamak ve üye işyerlerine harcama belgesi tutarlarını ödemek gibi yükümlülükleri de bulunmaktadır. Buna karşın kart hamili ise kredi kartı kullanımı için gereken giriş bedelini ve yıllık aidatları ödeme, harcama belgesi ile belirlenen ücretleri ödeme gibi başkaca yükümlülükleri ifa üstlenmektedir¹³⁶. Kredi kartı üyelik sözleşmesinin kurulması ile sözleşmede yer alan her iki taraf da çeşitli yükümlülükler altına girer. Bunun doğal sonucu olarak sözleşme tam iki tarafa da borç yükleyen, ivazlı bir sözleşme niteliğindedir.

Kredi kartı üyelik sözleşmesinin taraflara yüklediği asli borçlar incelendiğinde taraf edimlerinin birbirlerinin karşılığı olduğu görülür. Taraflar yüklendikleri bu edimleri bir defaya mahsus yerine getirmekle borçtan kurtulmazlar. Taraflar arasındaki edim ilişkisi gereği bir süreklilik vardır¹³⁷. Kuşkusuz kart çıkaran kuruluşun bu sözleşmeyi yapmasındaki gaye kart hamiline nakit para kullanmaksızın tek bir harcama yapma olanağı sunma değildir. Aynı şekilde kredi kartı kullanıcısı yalnızca bir mal veya hizmet alımı için tek kullanımlık bir kart edinmek istememektedir. Kredi kartı kullanıcısı belirlenen limit dahilinde yaptığı harcamaların her defasında kart çıkaran kuruluş tarafından üye işyerlerine ödenmesini beklemektedir. Aynı şekilde kart çıkaran kuruluş kararlaştırılan her dönem sonunda yapılan bu harcamaların kart kullanıcısı tarafından karşılanmasını talep eder. Bu karşılıklı ilişkisi içerisinde tarafların açıklandığı üzere edimlerini bir defa ifa etmesi ile sözleşme sona ermez; bu nedenle sözleşme sürekli sözleşme niteliğindedir.

Kredi kartı üyelik sözleşmesi kart çıkaran kuruluşlar tarafından genel işlem koşulları altında matbu olarak hazırlanmaktadır. Bu suretle hazırlanan sözleşme metninin müşteriye sunumu bir icaba davet olarak görülebilir. Kart kullanıcısının sözleşmeyi onaylayarak imzalaması ise icap niteliğindedir. Sonrasında kart çıkaran kuruluşun sözleşmeyi onaylaması

¹³⁶ BUHUR, 114.

¹³⁷ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 74.

ise kabuldür. Ancak sözleşmenin kurulması için tarafların karşılıklı uygun irade beyanında bulunmaları gerekir. Bu nedenle kredi kartı üyelik sözleşmesi rızai bir sözleşmedir¹³⁸. Burada değinilmesi gereken husus kanımızca sözleşmenin genel işlem koşulları altında tek taraflı kart çıkaran kuruluş tarafından matbu bir şekilde hazırlanmasıdır. Kart çıkaran kuruluş bu matbu sözleşmeler üzerinde boş bırakılan yerleri doldurarak kart hamili ile anlaşır ve sözleşmeyi hazırlar. Bu uygulama ile taraflar genel hatları önceden belirlenmiş bir sözleşme üzerinde uyuşurlar. Kredi kartı üyelik sözleşmesinin görüşümüze göre çerçeve sözleşme niteliği taşımasının sebebi bu olgudur.

B. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ

Kredi kartı üyelik sözleşmesinin şekli 5464 sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu, Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkındaki Yönetmelik ve ayrıca 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un bazı maddelerince düzenlenmiştir. Sözleşmenin şeklinin BKKK ve BKKY' de belirlenen unsurlara uygun olması gerekir. Ancak TKHK' da yer alan şekil şartları yalnızca kredi kartı üyelik sözleşmenin tüketici kredisi sayıldığı hallere mahsustur. Bu durumda sözleşmenin şekli incelenirken önce tüketici kredisi niteliğinde olup olmadığı belirlenmelidir. Eğer sözleşme tüketici kredisi niteliğini haiz değilse TKHK hükümleri uygulanmamalıdır.

Tüketici kredileri; ticari ve mesleki gayeler dışında olmak kaydıyla gerçek veya tüzel kişilere sunulan, bir mal veya hizmetin satın alınması için banka, finans kuruluşları ve finansman şirketlerinin belirli koşullarda verdiği kredilerdir¹³⁹. 6502 TKHK' da düzenlenen 22. maddede kredi kartı sözleşmesinin hangi koşullar altında tüketici kredisi sayılacağı açıkça düzenlenmiştir. Buna göre kredi kartı sözleşmeleri faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında yapılmalı, ödeme üç aydan daha az bir süre için ertelenmiş olmamalı veya buna uygun bir biçimde taksitlendirme barındırmalıdır. Bu şartları haiz kredi kartı, tüketici kredisi olarak nitelendirilir. Bu niteliği haiz kredi kartı sözleşmeleri TKHK' da belirtilen şekil şartlarına tabi olur. Şekil şartları tüketici kredileri için geçerlilik şartıdır. Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununda kredi kartı sözleşmesinin şekli ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş olduğundan TKHK' da bu ayrıntılara yer verilmemiştir¹⁴⁰.

¹³⁸ İŞGÜZAR, 63-64.

¹³⁹ BİLİR, 2978.

¹⁴⁰ CEYLAN, 6502, 257.

TKHK m.4/1 tüketici kredilerinin şekil şartlarını düzenlenmiştir. Buna göre: “*bu Kanunda yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir ve bunların bir nüshası kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilir. Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhâl giderilir.*” Görüldüğü gibi, kanunun lafzı açık ve tüketiciyi korumaya yöneliktir.

Kanunda düzenlenen tüketici kredisi sözleşmelerinin şekil şartlarına bakıldığında çok katı kurallara bağlı olduklarını söylemek yanlış olmaz. Nitekim TKHK bu sözleşmelerin şekline dair yukarıda zikredilen madde dışında da hükümler içermektedir. Tüketici kredisi sözleşmelerinin yazılı olarak yapılması zorunludur aksi takdirde sözleşme geçersizdir. Ancak TKHK m.22/3 uyarınca kredi veren tarafın geçerli bir sözleşme kurulmadığını öne sürerek sonradan geçersizliği tüketici nezdinde kullanması mümkün değildir. Yine kanun tüketici lehine m.25/2’ de sözleşmede akdi faiz, efektif yıllık faiz ve toplam maliyetin bulunmaması durumlarına değinmiştir. Buna göre faizin belirlenmediği durumlarda kredi, sözleşme bitimine kadar faizsiz olur. Ayrıca efektif faiz oranının sözleşmeye karşılaştırıldan daha düşük oranda yansıtılması durumunda sözleşme yeniden bu orana göre düzeltilir. Kanun tüketici kredisi sözleşmelerinin bu şartlar dışında düzenlendiğinde hangi yaptırımın uygulanacağını da belirtmiştir. Bu düzenlemelere ek olarak para cezası da öngörebilir (m.77). Söz konusu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, şeklin geçersizliği ancak tüketici tarafından ileri sürülebilir. Sözleşmenin geçersiz olması durumunda ne sonuçlar doğuracağı ise TBK genel hükümlerine göre belirlenir¹⁴¹.

Bunun yanında BKKK’nun 6. bölümünde genel işlem şartları ve sözleşme şekli düzenlenmiştir. Buna göre: “*Kart çıkaran kuruluşlar ile kart hamilleri arasındaki ilişkiler, bu Kanun ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde en az on iki punto ve koyu siyah harflerle hazırlanacak yazılı sözleşme ile düzenlenir. Sözleşmenin bir örneği, kart hamiline ve varsa kefile verilir. Sözleşme hükümleri ve kartın kullanımı hakkında kart hamiline ayrıntılı bilgi verilmesi zorunludur. Kart çıkaran kuruluşların kart hamilleri ile akdedeceği sözleşmelerin şekil ve içeriğinde yer alması gereken asgarî hususlar Kurulca belirlenir.*” Aynı madde de sözleşmenin içeriğine yönelik şartlara da ayrıntılı biçimde yer verilmiş; sözleşmede bulunacak

¹⁴¹ ASLAN, 201-202.

asgari tutar, faiz, kefil gibi kavramlar hakkında düzenlemeler yapılmıştır. BKKK m.25’te ise sözleşmede yapılacak değişikliklerin kart hamiline bildirilmesi ile ilgili koşullar yer almaktadır. Bu durumda sözleşmenin şekli ele alınırken yapılacak değişikliklerin ne koşullarda hüküm doğuracağını belirlemek önem arz etmektedir.

Kredi kartı üyelik sözleşmesinin şeklinin bir diğer düzenlendiği yer Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmeliktir. BKKY m.17’ ye bakıldığında kredi kartı sözleşmesinin şeklinin ayrıntılı bir biçimde açıklandığı görülür: “*Kart çıkaran kuruluşlar ile kart hamilleri arasındaki ilişkiler, Kanun ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yöntemler yoluyla kurulacak sözleşmeler ile düzenlenir. Sözleşmenin kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun olarak en az on iki punto büyüklüğünde, açık, sade, anlaşılabilir ve okunabilir bir şekilde olması ve bir örneğinin kağıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile kart hamiline ve varsa kefiline verilmesi zorunludur. (BKKY M.17/1)*” . Maddenin devam eden fıkralarında da sözleşmenin içeriğine dair teferruatlı bilgi yer alır.

Kredi kartı üyelik sözleşmesinde yapılacak değişiklikler de şekle tabidir. Sözleşmede yapılacak değişikliklerin kart kullanıcısına bildirilmesi zorunludur. Yapılan değişiklikler ilgili dönemin ödeme tarihinden sonrası için geçerlilik kazanır. Kart, hamili tarafından kullanılmaya devam ederse değişiklikleri kabul etmiş olur (BKKK. m.25). Aynı şekilde faiz oranının artırılması da kart hamiline bildirilmelidir. Bu bildirim otuz gün önceden yapılmalı ve hesap özetinde en az 12 punto harfler kullanılmalıdır (BKKY. m.18).

C. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI

Kredi kartı üyelik sözleşmesi kart hamili olacak kimse ile kart çıkaran kuruluş arasında yapılır. Sözleşmenin bunların dışındaki kimseler arasında kurulması mümkün olmadığından taraflar doğal olarak kart hamili ve kredi kartı çıkaran kuruluştur¹⁴².

BKKK. m.3’ de kart hamili ve kart çıkaran kuruluş kavramlarının tanımına yer vermiştir. Buna göre kart hamili, “*banka kartı veya kredi kartı hizmetlerinden yararlanan gerçek veya tüzel kişi (m.3/j)*” ; kart çıkaran kuruluş ise “*banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz bankalar ile diğer kuruluşlar (m.3/g)*”dır. Kanunun lafzından da anlaşılacağı gibi kart hamili gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir.

¹⁴² AYDEMİR, 63.

Bu durumda kredi kartı hamilinin gerçek kişi olduğu hallerde fiil ehliyetini haiz olması gerekir. Sınırlı ehliyetsizlerin ise sözleşmede taraf olabilmesi için kanuni temsilcilerinin onay vermesi gerekir. Bir görüşe göre sınırlı ehliyetsizlere bir meslek veya sanat dalında çalışmaları için izin verilmiş ise bu doğrultuda kazançlarını bankada muhafaza etmeleri ve kredi kartı kullanmaları uygundur. Bunun kredi kartı kullanım amacı ile uyuşmadığını ileri süren görüşler de olmuştur. Tam ehliyetsizlere gelindiğinde bu kişilerin kredi kartı üyelik sözleşmesinde taraf olmaları hiçbir koşulda mümkün değildir. Bu koşulları sağlayan gerçek kişiler sözleşmede taraf sıfatına naidir ancak kart çıkaran kuruluş taraf olma kriterlerini eksiksiz karşılarsa bile kişilere kredi vermek zorunda değildir¹⁴³.

Sözleşmenin geçerli olması için her koşulda taraf sıfatını haiz kişinin sözleşmeyi imzalaması gerekmez. Kart hamili olacak kişinin yetkili temsilcisi de onun adına sözleşmeyi imzalayabilir. Temsilci burada kart hamili adına işlem yaptığı için sözleşmenin tarafı değildir. Bir başka deyişle kredi kartı üyelik sözleşmesinden doğan hiçbir sorumlulukla yükümlü değildir. Temsilci yalnız kart hamili adına sözleşmeyi imzalamaktadır¹⁴⁴.

D. SÖZLEŞMENİN UNSURLARI

1. Tarafların Anlaşması

Kredi kartı üyelik sözleşmesinin kurulması tarafların anlaşmasına bağlıdır. Kredi kartı üyelik sözleşmesi rızai bir sözleşmedir. Bu nedenle tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradelerinin değişimi sonucu kurulur. Bu karşılıklı gereği, yalnız bir tarafın irade beyanı ile kurulmaz. Bundan dolayı sözleşmenin kurulması için kartın düzenlenip kart hamiline ulaştırılması yeterli değildir. Kart hamilinin de iradesini beyan etmesine ihtiyaç vardır. Yine kart çıkaran kuruluşun kart kullanıcısının haberi dahi olmadan kart oluşturarak gönderdiği hallerde yine bu ilke geçerlidir. Kartın kişiye ulaşması ile sözleşme kurulmuş olmaz, muhatap kişinin kabul iradesini beyan etmesi gerekir. Fakat kişi irade beyan etmeden kart kullanımı yaptıysa bu da bir irade beyanı olarak kabul görür. Bu eylem fiili kabul olarak nitelendirilebilir; böylece söz konusu kişi kartı kullanarak kart çıkaran kuruluşun önerisini zımni olarak kabul etmiş olur¹⁴⁵. Zımni kabulün aksine, esasen sözleşmenin kurulması için kartın kullanılması

¹⁴³ BUHUR, 100-101.

¹⁴⁴ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 98.

¹⁴⁵ İŞGÜZAR, 63-64.

gerekmez. Tarafların karşılıklı uygun irade beyanlarıyla sözleşme başka bir gereksinime ihtiyaç duymadan kurulmuş olur¹⁴⁶.

2. Nakit Para Kullanmaksızın Mal veya Hizmet Alımı Sunulması

Kredi kartı üyelik sözleşmesinin ikinci unsurunu, kart çıkaran kuruluşun kredi kartı hamiline nakit para kazanmaksızın mal veya hizmet alımı sağlaması oluşturur. Kredi kartı kuruluşu, düzenlediği kartın kullanılması ile doğacak mal veya hizmet bedellerini karşılama yükümlülüğü altına girer. Öyle ki kredi kartı kullanıcısı elindeki kart ile alışverişini tamamlamakta ve yaptığı harcamalar kart çıkaran kuruluş tarafından karşılanmaktadır. Bunun yanında bu sistemin işlemesi için üye işyerleri ile anlaşma sağlamak da kart çıkaran kuruluşun görevidir. Nitekim nakit para kullanmaksızın alışveriş yapılmasını üye işyerlerine kabul ettirmelidir¹⁴⁷.

Kart çıkaran kuruluşun nakit kullanmaksızın mal veya hizmet alımı sağlamasında önemli hususun bu bedeli üye işyerine ödemesinden çok bu alışveriş ağını kurması olduğu görüşü de mevcuttur. Buna göre kart çıkaran kuruluş üye işyerleri ile anlaşıp kredi kartını ödeme aracı olarak kabul ettirmenin yanında bu kuruluşların mevcut sistemi terk etmesini de önlemelidir¹⁴⁸.

Bunun gibi nakit para kullanmaksızın alışveriş yapılması üye işyeri tarafından kabul edilmediği durumlarda yine kart çıkaran kuruluş sorumlu olacaktır. Yapılan sözleşmenin ana unsurlarından biri nakit para kullanmaksızın alım sunma olduğundan kart çıkaran kuruluşun sözleşmeye sorumsuzluk kaydı koyması hukuken geçerli olmaz¹⁴⁹.

3. Mal veya Hizmet Bedelinin Ödenmesi

Kredi kartı üyelik sözleşmesinin son unsuru kredi kartı kullanıcısının mal veya hizmet bedelini kart çıkaran kuruluşa ödeme yükümlülüğüdür. Kart kullanıcısı sözleşme gereği nakit para kullanmaksızın üye işyerlerinden alışveriş yapma hakkına sahiptir. Yapılan bu harcamalar kart çıkaran kuruluş tarafından üye işyerine ödenir. Üye iş yeri sonrasında bir harcama belgesi

¹⁴⁶ BAYDEMİR, 104.

¹⁴⁷ CEYLAN, 91.

¹⁴⁸ TEOMAN, 164.

¹⁴⁹ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 106.

düzenler. Kart hamili bu harcama belgesindeki tutarı kart çıkaran kuruluşa ödemek zorundadır¹⁵⁰.

Mal veya hizmet bedelinin kart hamili tarafından kart çıkaran kuruluşa ödenmesi unsuru içerisinde başka yükümlülükler de barındırır. Kart hamilinin üstlendiği yükümlülükler kredi kartı kullanımı ile yapılan harcamaların bedelini ödemekle sınırlı değildir. Kart hamilinin ayrıca kartın yıllık aidatı, yenileme bedeli, giriş ücreti gibi bedelleri de ödemesi gerekir¹⁵¹.

E. SÖZLEŞMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Doktrinde kredi kartı üyelik sözleşmesinin hukuki niteliği hakkında pek çok farklı görüş bulunmaktadır. Sözleşmenin hukuki niteliğinin değerlendirilmesi için tarafların; yani kart hamili ve kart çıkaran kuruluşun arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekir. Sözleşmede kart çıkaran kuruluş para kullanmaksızın alım yapma imkânı sunmakta, kart hamili ise bu imkândan yararlanarak yaptığı harcamaları kart çıkaran kuruluşa ödemektedir. Burada pek çok yazarın müttelik olduğu husus, sözleşmenin karşılıklı ilişkisine sahip olduğu, yani tam iki tarafa borç yüklediği ve ana unsurlarının mahiyeti gereği sürekli olduğu hususudur¹⁵². Aynı zamanda sözleşme yapısı gereği çerçeve niteliğindedir¹⁵³.

Buna karşılık sözleşmenin karşılıklı iki tarafa borç yükleyen sözleşme olmadığı görüşü de öne sürülmüştür. Söz konusu görüşe göre sözleşmenin kurulmasıyla kart çıkaran kuruluş hemen ödünç verme borcu altına girer. Ancak kart hamilinin yaptığı harcamaları geri ödeme borcu hemen değil, kartı kullandığı zaman başlar. Bu bakımdan kredi kartı sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Zira karşılıklı değişim ilişkisi içinde olmayı gerektirir. Burada tarafların üstlendikleri edimler arasında değişim ilişkisi bulunmamaktadır¹⁵⁴.

Kredi kartı üyelik sözleşmesi tarafların karşılıklı uygun irade beyanı ile kurulmuş olur. Pek tabi bu halde sözleşme rızai bir sözleşmedir¹⁵⁵. Sözleşme BKKK, BKKKHY ve gerekli nitelikleri taşıyorsa TKHK uyarınca düzenlenen şekil şartlarına tabidir. Bu halde kredi kartı üyelik sözleşmesi aynı zamanda şekle bağlı bir sözleşmedir.

¹⁵⁰ **BUHUR**, Tüketici, 71.

¹⁵¹ **AÇIKGÜL/AÇIKGÜL**, 107-108

¹⁵² **İŞGÜZAR**, 66-67. Aynı yönde görüş için bkz.: **CEYLAN**, 87-88; **BUHUR**, Tüketici, 73-74.

¹⁵³ **ATAMER**, 1000. Aynı yönde görüş için bkz.: **İŞGÜZAR**, 67; **KURT**, 164.

¹⁵⁴ **TÜZÜNER**, 293.

¹⁵⁵ **BUHUR**, 111.

Kredi kartı üyelik sözleşmesinin hukuki niteliği tartışılırken en çok üzerinde durulan husus sözleşmenin bir iş görme sözleşmesi olduğu hususudur. Ancak yazarlar iş görme sözleşmelerinden hangisinin kredi kartı üyelik sözleşmesi için uygun düştüğü noktasında ortak bir karara varamamışlardır. Buna göre yazarlar sözleşmenin eser, hizmet veya vekalet sözleşmesi niteliğinde olup olmadığı hakkında ayrı görüşler ileri sürmüşlerdir. Sözleşmenin eser sözleşmesi niteliğinde olduğunu öne süren yazarlar bunun gerekçesini kart çıkaran kuruluşun yapılan harcamaları karşılaması ile açıklamaktadır. Nitekim kredi kartı üyelik sözleşmesinin amacı bir sonuç doğurmayı hedeflemediği için bu görüş diğer yazarlarca kabul görmemiştir¹⁵⁶.

Diğer bir görüşe göre kredi kartı üyelik sözleşmesi bir hizmet sözleşmesidir. Hizmet sözleşmeleri eser sözleşmelerinde bulunan emek doğrultusunda bir sonucun ortaya çıkması halini içermez. Hizmet sözleşmeleri belirli bir süre içerisinde bir hizmet ediminin ifa edilmesini öngörür. Kart çıkaran kuruluşun asli edimi olan nakit kullanmadan mal veya hizmet sağlama yükümlülüğü dikkate alındığında sözleşmenin hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilmesi uygun görülmektedir¹⁵⁷. Hizmet sözleşmesinde işçi gerekli özen ve dikkati göstermişse sonucun gerçekleşmemesinden sorumlu değildir. Bu görüşe katılan yazarların vardığı bir diğer sonuç da, kredi kartı çıkaran kuruluşun gerekli özeni göstermesi halinde dahi üye işyeri kredi kartını kabul edip işlem yapmaya yanaşmadığı takdirde, hizmet sözleşmesindeki işçi gibi sorumlu olmayacakları sonucudur¹⁵⁸. Öğretideki çoğu görüş ise kredi kartı üyelik sözleşmesinin bir alt ve üstlük ilişkisi içermediği için hizmet sözleşmesi olmadığı yönündedir¹⁵⁹.

Son olarak iş görme görüşü kapsamında ileri sürülen görüş kredi kartı sözleşmelerine vekalet sözleşmesi hükümlerinin uygulanması gerektiği görüşüdür. Nitekim sözleşmenin taraf ilişkilerinin niteliği dikkate alındığında en yakın nitelendirmenin vekalet olması gerekir. Zira kredi kartı üyelik sözleşmesi bir iş görme edimi içermekte, fakat hizmet ve eser sözleşmeleri ile bağdaşmamaktadır. Yine bu sözleşme için uygun düşecek hükümler vekalet sözleşmesi hükümleridir. Bunun yanı sıra TBK m.386/2 uyarınca da ilgili düzenleme yapılmamış iş görme edimlerine vekalet sözleşmesi hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir¹⁶⁰.

¹⁵⁶ CEYLAN, 88.

¹⁵⁷ TEOMAN, 168.

¹⁵⁸ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 141.

¹⁵⁹ CEYLAN, 6502, 248; BUHUR, Tüketici, 75; AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 141; İŞGÜZAR, 67.

¹⁶⁰ İŞGÜZAR, 69. Aynı görüş için bkz.: CEYLAN, 89-90; ATAMER, 1002; AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 143.

Eser sözleşmesi, taraflardan birinin bir eser meydana getirerek teslim etmesi, karşı tarafın da bu eser için bir bedel ödemesi unsurlarını içeren bir sözleşmedir. Bu sözleşmede bir eserin meydana getirilmesi sözleşmenin temel unsurudur. Tarafların eser teslimi ve karşılığında bedelin ödenmesi ile borçları sona erer; yani sözleşme zamana yayılsa dahi ani edimlidir¹⁶¹. Kanaatimizce kredi üyelik kartı sözleşmelerinde ise kart çıkaran kuruluşun bir eser meydana getirmediği, kart hamilinin de bir eserin bedelini ifa ile sorumlu olmadığı açıktır. Bunun yanında sözleşmenin içerdiği karşılıklı edimler zamanla sınırlı olmayarak yerine getirildiğinden süreklilik arz etmektedir.

Hizmet sözleşmesinin konusu işverenin talimatı altında iş görecek kişinin bir hizmeti ifa etmesidir. Hizmet işverenin gereksinimlerine bağlı onun yararına olacak bir faaliyettir. Burada işçi işverenin emri altında, işverene bağlıdır¹⁶². Yukarıda yer verilen pek çok yazar gibi bizim görüşümüz de kredi kartı üyelik sözleşmesinin hizmet sözleşmesi olmadığı yönündedir. Nitekim kredi kartı hamili hizmet sözleşmesi kapsamında bir işveren olarak düşünülemez. Zira; kredi kartı çıkaran kuruluş, kart hamilinin talimatı altında ve ona bağlı değildir. Kaldı ki kart çıkaran kuruluşun kart hamili yararına bir faaliyet sürdürme gayesi de yoktur.

TBK. m. 502' ye göre ; “*vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir*”. Kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart hamili ile kart çıkaran kuruluş arasında vekalet ilişkisi bulunduğu görüşü kanaatimizce doğru değildir. Şöyle ki; sözleşmede taraflardan birinin diğerine vekalet verdiği söylenemez. Burada ne kart çıkaran kuruluş ne de kart hamili birbirleri adına bir iş yapmayı üstlenmektedir. Kart çıkaran kuruluşun nakit para kullanmaksızın alışveriş imkânı yapma olanağı sunması ve bunun gereksinimi olarak üye iş yerine bu bedeli ödemesi, kart hamilinin kart çıkaran kuruluşa verdiği bir yetki ve talimat kapsamında değildir. Aynı şekilde kart hamili yaptığı harcamaların bedelini kart çıkaran kuruluşun kendisine verdiği yetki ile onun yararına ifa etmemektedir.

Bazı yazarlar kredi kartı üyelik sözleşmesi atipik olarak nitelendirilirken, ¹⁶³ bazı yazarlar ise sözleşmeyi tipik bir sözleşme olarak tanımlamışlardır¹⁶⁴. Bunun yanında sözleşmenin suigeneris yapıda olduğu da doktrinde yer almaktadır¹⁶⁵.

¹⁶¹ EREN, Özel Hükümler, N. 2001,2011.

¹⁶² YAVUZ, 846-847; AYDOĞDU/KAHVECİ, 730.

¹⁶³ İŞGÜZAR, 69.

¹⁶⁴ CEYLAN, 88; TÜZÜNER, 292.

¹⁶⁵ KURT, 164; İŞGÜZAR, 69; ŞEN,71.

6502 sayılı yeni TKHK ile kredi kartı üyelik sözleşmesinin artık bir tüketici sözleşmesi olduğu görüşü de mevcuttur. Nitekim söz konusu kanunda kredi kartları sözleşmelerinin hangi şartlar altında tüketici kredisi sayılacağı açıkça düzenlenmiştir¹⁶⁶. Ayrıca sözleşmenin tüketici kredisi ya da genel kredi sözleşmelerinin bir benzeri olduğu görüşü de doktrinde yer almaktadır¹⁶⁷.

Bize göre kredi kartı üyelik sözleşmesi rızai, sürekli, tam iki tarafa borç yükleyen, çerçeve nitelikli kendine özgü yapısı olan bir sözleşmedir. Kredi kartı üyelik sözleşmesinin her iki tarafın uygun irade beyanı ile kurulması sözleşmeyi rızai bir sözleşme kılar. Bunun yanında kart çıkaran kuruluşun nakit para kullanmaksızın alışveriş olanağı sağlama ve buna karşılık kart hamilinin de yaptığı bu harcamaları kuruluşa ödeme edimleri karşılıklıdır; bu da sözleşmeye tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliğini kazandırmaktadır. Söz konusu edimlerin karşılıklı devamlılık arz etmesi, bir başka deyişle bir defaya mahsus yerine getirilmekle sona ermemesi gereği de sözleşme sürekli bir sözleşme niteliği kazanmaktadır. Genel işlem şartlarının ve sözleşme içeriğinin bazı kısımlarının kanunlarca düzenlenmesi ile de sözleşme çerçeve niteliğine sahiptir. Bu sözleşmenin çerçeve niteliğinde olup, standart bir sözleşme olmamasının sebebi kredi kartı üyelik sözleşmelerinin her kart çıkaran kuruluş tarafından farklı içerikte hazırlanabilmesidir. Her ne kadar genel işlem şartları kanunlarca düzenlenmiş olsa da, her kart çıkaran kuruluşun kredi kartı kullanıcısına sunduğu imkanlar ve ödeme planları farklıdır.

Ayrıca kredi kartı üyelik sözleşmesi fikrimizce bazı yazarlar tarafından öne sürüldüğü gibi, tam anlamıyla tipik bir sözleşme niteliğinde değildir. Sözleşmenin pek çok kanunda dağınık biçimde yer alması ona tipik olma niteliğini kazandırmamaktadır. TKHK, BKHK, BKKY gibi ilgili mevzuatta kredi kartı üyelik sözleşmesinin her ne kadar şekli, genel işlem şartları, taraflarının hak ve borçları düzenlenmiş olsa da, bu durum sözleşmenin hukuki niteliğini değiştirmemektedir. Öte yandan mevzuatta kredi kartı sözleşmelerinin tanımı, kapsamı ve sona erme halleri gibi unsurlar diğer tipik sözleşmelerde olduğu üzere açıkça ve sistematik bir şekilde düzenlenmemiştir. Yine TKHK'da kredi kartı sözleşmesinin hangi koşullarda tüketici kredisi sayılacağının belirlenmesi sözleşmenin hukuki niteliği ile ilgili olmayıp, kart hamilinin hangi koşullarda söz konusu kanundan yararlanabileceği ile ilgilidir.

¹⁶⁶ ASLAN, 230. Aynı görüş için bkz: CEYLAN, 6502, 247.

¹⁶⁷ KOSTAKOĞLU, 765.

Zira sözleşmenin tüketici kredisi niteliği taşımadığı haller de mevcuttur. Kanaatimizce kanun koyucu kredi kartı kullanıcılarını koruma amacı ile ilgili maddeleri düzenlemiş, kart kullanıcısının yararına olan maddelerden faydalanmasını hedeflemiştir.

Bir sözleşmenin kendine özgü yapısı olan bir sözleşme olması kanunda düzenlenmiş hiçbir sözleşmenin unsurlarını barındırmaması ile ilgilidir. Bu bağlamda atipik veyahut tipik sözleşme ayrımı yapılırken kendine özgü sözleşmelerin ayrıca incelenmesine ihtiyaç vardır. Nitekim tipleşmiş bir sözleşme de kendine özgü bir sözleşme olabilir¹⁶⁸. O halde kendine özgü yapısı olan sözleşmeleri atipik sözleşme kavramı altında inceleyerek kredi kartı sözleşmelerinin yasada düzenlemeleri doğrultusunda atipikliğini yitirdiği¹⁶⁹ veya suigeneris sözleşme olamayacağı¹⁷⁰ görüşlerine katılmamaktayız. Bir sözleşmenin yalnızca kanun hükümlerinde yer alması, bir başka deyişle uygulama alanının belirlenmesi o sözleşmeyi isimli bir sözleşme yapmaz. Zira sözleşmelerin kendine özgü yapıda olduğu değerlendirilirken, sözleşmenin esaslı unsurlarının kanunda düzenlenmemiş olması dikkate alınır. Sözleşmeye ait esaslı unsurlar ise, sözleşmenin asli edimlerinin niteliğini içerir¹⁷¹. Kredi kartı üyelik sözleşmesindeki “nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı sağlama” ve bunun karşılığında ise “yapılan harcamaların ödenmesi” edimlerinin bizce niteliği kendine özgüdür. Bu iki edim de ele alındığında gerçekten öne sürüldüğü gibi; hizmet, eser, vekalet ve hatta kullanım öduncü gibi kanunumuzca düzenlenen sözleşmeler niteliğinde olmadığı görülür. Bu halde sözleşmenin kanunda düzenlenerek tipleşmesi hukuki mahiyetini değiştirmez. Kredi kartı üyelik sözleşmesinin hukuki niteliği ve içerdiği gayeleri dikkate alındığında bunların kendine özgü olduğu görülür.

¹⁶⁸ KUNTALP, 14-15.

¹⁶⁹ CEYLAN, 88-89.

¹⁷⁰ TÜZÜNER, 292.

¹⁷¹ YÜCEL AKTÜRK, 36.

III. ÜYE İŞ YERİ SÖZLEŞMESİ

A. TANIMI

İşgüzar kredi kartı üyelik sözleşmesini, üye işyeri ile kart çıkaran kuruluş arasında kurulan; üye iş yerinin kredi kartı karşılığında nakit para almaksızın satış yapmayı vadettiği buna karşılık kart çıkaran kuruluşun da yapılan bu harcamaları ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlamıştır¹⁷². Teoman' a göre bu sözleşme; kredi kartı kullanıcısı, kart çıkaran kuruluş ve üye iş yerinden oluşan üçlü kredi kartı sisteminin hayat bulması için ilk olarak akdedilen, kredi kartı çıkaran kuruluş ile üye işyeri arasında kurulan sözleşmedir. Üye işyerinin bu sisteme dahil olmak istemesi ve kart çıkaran kuruluşun bunu onaması ile üye işyeri sözleşmesi kurulmuş olur. Burada bir icap ve kabul ilişkisi mevcuttur ve kabulün yazara göre açık olması gerekmez; kart çıkaran kuruluşun sözleşmenin gereği fiilleri (üye işyerine asılması için amblem, harcama belgelerini gönderme gibi) ifa etmeye başlaması ile de zımni kabul gerçekleşmiş olur¹⁷³.

Doktrinde yer alan başka bir kredi kartı üyelik sözleşmesi tanımı şu şekilde yapılmıştır: “ Bir ticari işletmenin kredi kartı kurumu tarafından kendilerine kart verilen gerçek veya tüzel kişilerin mal veya hizmet alımı esnasında, kredi kartını ibraz etmeleri halinde nakit talep etmekten vazgeçerek, kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmek; kredi kartı kurumunun ise çıkarttığı kredi kartları vasıtaıyla yapılan mal veya hizmet alımları bedelini üye işyerine ödemekle yükümlü olduğu tam iki taraflı bir sözleşmedir”¹⁷⁴. Nihayet başka bir yazara göre ise üye işyeri sözleşmesinin tanımı kart çıkaran kuruluşların yapılan harcamaları üye işyerlerine ödemeyi üstlendiği, buna binaen üye işyerlerinin kart kullanıcısının yaptığı alışverişlerde nakit para almaktan vazgeçerek kredi kartını ödeme aracı olarak kabul ettiği sözleşme olarak yapılmıştır¹⁷⁵.

Bizce üye işyeri sözleşmesi, kart çıkaran kuruluşun, kart hamilinin üye işyerinde yapacağı harcamaların bedelini ödemeyi üstlendiği; buna karşılık üye işyerinin de kredi kartı kullanımını kabul ederek nakit para talep etmeksizin kart hamiline mal veya hizmet sunmayı

¹⁷² İŞGÜZAR, 70.

¹⁷³ TEOMAN, 61-63.

¹⁷⁴ ÇEKER, 49.

¹⁷⁵ BUHUR, Tüketici, 53.

üstlendiği sözleşmedir. Sözleşme; iki tarafa borç yükleyen, rızai, sürekli, ifa amacıyla edim niteliğini haiz çerçeve bir sözleşmedir.

B. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ

TBK. m.12’ de yer alan “sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir” ibaresi ile kanun koyucu sözleşmelerde şekil serbestisi esasını kabul etmiştir. Buna göre taraflar sözleşmeleri diledikleri şekilde düzenleme özgürlüğüne sahiptir. Sözleşmeler için kanunlarda öngörülen şekil şartları ise istisnaidir. Şekil şartının öngörüldüğü sözleşmelerde taraflar bu emredici hükümlere uymak zorundadırlar. Keza bu hükümlere aykırılık sözleşmenin geçersiz olması sonucunu doğurur (TBK. m.27)¹⁷⁶.

5464 sayılı BKKK ve ilgili diğer mevzuat üye işyeri sözleşmesi için herhangi bir şekil şartı öngörülmüş değildir. O halde taraflar üye işyeri sözleşmesini diledikleri gibi düzenlemekte serbesttirler. Fakat üye işyeri sözleşmesini imzalayan taraflar genellikle tacir olduğundan, kendilerine düşen ispat yükü hususunu yerine getirebilmek için sözleşmenin yazılı olarak yapıldığı görülür. Nitekim üye işyeri sözleşmesi genel işlem şartlarına tabi olarak kart çıkaran kuruluş tarafından matbu olarak hazırlanmakta, üye işyeri ise bu matbu metni imzalayarak sözleşmeyi onaylamaktadır¹⁷⁷.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, üye işyeri sözleşmesini hazırlarken kart çıkaran kuruluşun matbu, koşulları önceden belirlenmiş, standart sözleşmeler hazırlamasının geçerlilik şartı ile ilgili olmamasıdır. Üye işyeri sözleşmesinin önceden hazırlanarak üye işyerine sunulmasının nedeni işlemleri hızlandırmak, kolaylık sağlamaktır. Her ne kadar bu şekilde akdedilse de yazılılık bu sözleşme için geçerlilik şartı değildir¹⁷⁸.

C. ÜYE İŞ YERİ SÖZLEŞMENİN TARAFLARI

Üye işyeri sözleşmesi, üye işyerleri ve kart çıkaran kuruluşlar arasında akdedilir. Sözleşmenin tarafları bu halde üye işyerleri ve kart çıkaran kuruluştur¹⁷⁹. 5464 sayılı BKKK’ da sözleşmenin taraflarının tanımına yer verilmiştir. Buna göre üye işyeri “*üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar ile yaptığı sözleşme çerçevesinde kart hamiline mal ve hizmet satmayı veya nakit temin etmeyi kabul eden gerçek veya tüzel kişi (m.3/i)*”, üye işyeri ile anlaşması yapan

¹⁷⁶ EREN, Özel Hükümler, N. 51.; CANSAL/ÖZEL, 200; AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT,51

¹⁷⁷ BUHUR, 62.

¹⁷⁸ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 57.

¹⁷⁹ TEOMAN, 64.

kuruluş ise “banka kartı veya kredi kartı kabulünü sağlamak amacıyla işyerleriyle anlaşma yapan bankalar ya da kuruluşlar (m.3/h)” olarak ifade edilmektedir.

Aynı kanunun 4. maddesinde ise üye işyeri sözleşmesine taraf olabilmesi için kart çıkaran kuruluşların hangi nitelikleri haiz olması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Buna göre kart çıkarma, kartlı sistem kurma, üye işyeri sözleşmesi akdetme yetkilerine sahip kuruluşların aşağıdaki özellikleri haiz olmaları gerekir;

- a) Anonim şirket şeklinde kurulması,
- b) Kurucularının gerekli malî güç ve itibara sahip bulunması, işin gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olması ve banka ortaklarında aranan diğer nitelikleri haiz olması,
- c) Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması, tüzel kişi kurucuların yönetim ve denetimine sahip gerçek kişilerin kim olduğunun belgelenmesi,
- d) Nakden ve her türlü muvazaadan arı olarak ödenmiş olan sermayesinin altı milyon Yeni Türk Lirasından az olmaması,
- e) Ana sözleşmesinin bu Kanun hükümlerine uygun olması, 9705 f) Bu Kanun kapsamındaki işlemleri gerçekleştirebilecek yönetim, yeterli personel ve teknik donanımına sahip olması, şikâyet ve itirazlarla ilgili birimleri oluşturması,
- g) (d) bendinde belirtilen sermayenin yüzde beşi tutarındaki sisteme giriş payının Kurum hesabına yatırıldığına dair belgenin ibraz edilmesi.

Zikredilen bu şartları yerine getirmeyen ve öngörülen özelliklere sahip olmayan kuruluş ve işyerleri üye işyeri sözleşmesini akdedemezler.

Kartlı sistem kuruluşuna dahil olmak isteyen üye işyerinin sundukları hizmetin konusu herhangi bir faaliyet olabilir. Üye işyeri sözleşmesinde taraf olabilmeleri için bu konuda bir sınırlandırma yoktur. Uygulamaya bakıldığında da üye işyerlerinin sundukları hizmetlerin çok çeşitli olduğu görülür. Ancak BKKK m.21’de üye işyeri olacak kuruluşların kapsamı ve işlem türlerine kurul tarafından sınırlandırma yapabileceği öngörülmüştür¹⁸⁰.

¹⁸⁰ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 56.

D. ÜYE İŞ YERİ SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI

1.Üye İşyerinin Kredi Kartı Kullanımını Kabulü

Üye işyeri BKKK m.17/1 uyarınca kart hamilinin aldığı hizmet veya mal karşılığında kredi kartı kullanmasını kabul etmek zorundadır. Zira üye işyerleri; kart çıkaran kuruluşlar ile yaptıkları üye işyeri sözleşmesinde, nakit para almaksızın kredi kartı ile mal veya hizmet satımını üstlenmiş ve kredi kartının bir ödeme aracı olarak kullanılmasını kabul etmişlerdir.

Üye işyerleri söz konusu sözleşme gereği kredi kartını ödeme aracı olarak kabul ederken bundan başka yükümlülükler de üstlenir. BKKK m.17/2’ de üye işyerlerinin kredi kartını kabul ederken nelere dikkat etmeleri ve özen göstermeleri gerek hususları belirtmiştir. Buna göre : *“üye işyerleri, mal ve hizmet bedeli karşılığını banka kartı veya kredi kartı ile ödemek isteyen kişilerin imza gerektiren işlemlerde imza kontrolünü yapmak, kartın tahrifata uğrayıp uğramadığını kontrol etmek ve üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlarca kendilerine ulaştırılan bilgiler çerçevesinde kartın geçerliliğini tespit etmekle yükümlü olup, gerekli durumlarda kart üzerinde yer alan bilgilerle kimlik belgesi üzerinde yer alan bilgileri karşılaştırmak üzere geçerli bir kimlik belgesi ibrazını talep etmek ve harcama belgesi üzerindeki bilgilerle kredi kartı üzerindeki bilgileri karşılaştırarak kontrol etmekle yükümlüdür. Bu kontrollerin yapılmamasından doğan zararlardan üye işyerleri sorumludur”*. Görüldüğü gibi kanun üye işyerine kredi kartı kullanımı yapılırken kartın sıhhati, kart kullanıcısının kimliği ve gerekiyorsa imzanın geçerliliği hususlarında denetim yapma yükümlülüğü öngörülmektedir. Bu durumlarda gereken yükümlülüğün üstlenilmemesi halinde de üye işyerlerini sorumlu olacağı hüküm altına alınmıştır.

Üye işyeri eğer kart hamilinin kredi kartı kullanımını kabul etmez, nakit ödeme yapılmasını isterse üye işyeri sözleşmesine aykırı davranmış olur. Sözleşmeye aykırı davranarak kredi kartı kullanımını kabul etmeyen üye işyeri BKKK m.17/1 ve BK genel hükümleri uyarınca (m.96 vd.) sorumlu olur. Yine BKKK m.40’da üye işyerlerinin cezai sorumluluğuna yer verilmiş, m.17/1’de söz konusu hükümlere aykırılık halinde üye işyerlerini fiilen yöneten ve diğer ilgili kişileri bin güne kadar adli para cezası ile sorumlu tutmuştur¹⁸¹.

Bunun yanı sıra çok taraflı sistem içerisindeki üye işyerleri, kart çıkaran kuruluşun uluslararası şirketlerle lisans sözleşmesi yaparak çıkarttığı diğer kredi kartının kendi

¹⁸¹ CEYLAN, 67-68.

işyerlerinde kullanılmasını da kabul etmek zorundadır. Böyle bir kredi kartının kabulü için kart hamilinin kimliği ve kartın fiziki özelliklerinin hasara uğramamış olması kafidir¹⁸².

2. Kredi Kartı Çıkaran Kuruluşun Kart ile Yapılan Harcamaları Üye İşyerine Ödemesi

Üye işyeri sözleşmesi akdeden kart çıkaran kuruluşlar üye işyerlerinde kart kullanıcısı tarafından yapılan harcamaları ödemekle mükelleftirler (BKHK m.21/2). Kart kullanıcısı anlaşmalı üye işyerlerinde nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet satın alır. İşte hamilin aldığı bu mal veya hizmet bedelini üye işyerine ödeme borcu altına giren kart çıkaran kuruluştur. Keza üye işyeri, kart kullanıcısı tarafından yapılan bu harcamaların kart çıkaran kuruluş tarafından kendisine ödeneceğine güvenerek sözleşmeyi akdetmektedir¹⁸³. Kredi kartı ile alışveriş yapılması durumunda üye işyeri iki nüsha olacak şekilde harcama belgesi düzenler. Bu nüshalardan biri kart kullanıcısına diğeri ise kredi kartı çıkaran kuruma aittir. Üye işyerinin sözleşmede belirlenen süre içerisinde harcama belgesini kart çıkaran kuruluşa ibraz etmesiyle alacağı muaccel olur. Taraflar arasında belirlenen komisyon oranı kart çıkaran kuruluş tarafından düşülerek üye işyerine gereken meblağ ödenir. Harcama belgesi ibraz edilen kart çıkaran kuruluş üye işyerine olan borcunu ödemezse temerrüde düşer (TBK. 101/2). Temerrüt halinde üye işyeri TBK m.101-108 uyarınca talepte bulunabilir¹⁸⁴.

3. Tarafların Anlaşması

Üye işyeri sözleşmesi rızai sözleşmelerdendir. Üye işyeri sözleşmesi de kredi kartı üyelik sözleşmesinde olduğu gibi kart çıkaran kuruluş tarafından matbu halde hazırlanır. Üye işyeri sözleşmesi icap ve kabul ilişkisi ile doğar. Şöyle ki; üye işyerinin, kartlı sisteme dahil olmak için hazırlanan matbu sözleşmeyi imzalayarak kart çıkaran kuruluşa vermesi icaptır. Bunun üzerine kart çıkaran kuruluşun sözleşmeyi imzalaması da kabuldür¹⁸⁵.

Kredi kartı çıkaran kuruluşun sözleşmeyi hazırlayarak üye olacak işyerine ulaştırması icaba davet olarak görülebilir. Kredi kartı kuruluşları sözleşmenin üye işyeri tarafından imzalandıktan sonra kendi taraflarınca imza edilmesinden sonra kurulacağını öne sürmektedirler. Ancak uygulamada üye işyerinin sözleşmeyi imzalayarak kredi kartı çıkaran kuruluşa göndermesinden sonra kuruluş zımni kabul de gösterebilmektedir. Üye işyeri

¹⁸² BUHUR, 63.

¹⁸³ İŞGÜZAR, 71.

¹⁸⁴ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 60.

¹⁸⁵ İŞGÜZAR, 70.

sözleşmesi kendine ulaşan kart çıkaran kuruluş üye işyerine harcama belgesi, imprinter aygıtı gibi sözleşmede kullanılacak gereklilikleri sağlıyorsa sözleşmeyi zımnen kabul ettiği varsayılmalıdır¹⁸⁶.

E. ÜYE İŞ YERİ SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

1.Hukuki Nitelik Hakkında Öne Sürülen Görüşler

a. Adi Ortaklık

Adi ortaklık sözleşmesi TBK m.620’ de “*iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşme*” olarak tanımlanmıştır. Aynı maddenin devamında bir ortaklığın kanunda düzenlenmiş ortaklıklardan biri olarak nitelendirilemeyeceği hallerde yine adi ortaklık hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir. Bu son hüküm dikkate alınarak üye iş yeri sözleşmesinin de bir adi ortaklık sözleşmesi olduğunu öne sürülmüştür. Bu görüşe göre üye iş yeri sözleşmesi vekalet ve adi ortaklık sözleşmelerinin unsurlarını içeren karma sözleşmedir. Ancak üye iş yeri sözleşmesinin adi ortaklık olarak nitelendirilmesi doktrinde kabul görmemiştir¹⁸⁷. Bunun nedenlerinden ilki üye işyeri ve kart çıkaran kuruluş arasında bir ortaklık kurma iradesinin bulunmamasıdır. Sözleşmede taraflar yalnızca kendi çıkarı adına hareket etmektedir. Bunun yanı sıra üye işyeri sözleşmesine taraflar olanların adi ortaklığın içerdiği sorumlulukları üstlendikleri de söylemez. Şöyle ki; adi ortaklıkta olduğu gibi, tarafların ortak amaç doğrultusunda davranma (TBK. m. 520), özen gösterme (TBK m. 528) ve nihai olarak rekabet etmeme (TBK m. 526) gibi yükümlükleri yoktur¹⁸⁸.

Ayrıca adi ortaklık sözleşmesinde ortakların edimleri arasında bir değişimden söz edilemez. Adi ortaklık sözleşmesindeki ortaklar, aynı amaç uğruna bir araya gelirler. Dolayısıyla ortakların edimleri aynı doğrultudadır, taraf edimleri arasında bir karşılıklı ilişkisi bulunmaz¹⁸⁹. Üye işyeri sözleşmesinde, üye işyeri kart kullanımını üstlenirken kart çıkaran kuruluş da bu kart kullanımı sonucu doğan harcamaları işyerine ödemeyi üstlenir. Burada edimler karşılıklı ve farklı amaçlar doğrultusundadır. Sözleşme taraflara aynı edimi değil farklı

¹⁸⁶ TEOMAN, 63.

¹⁸⁷ Aynı görüş için bkz.: İŞGÜZAR, 73; CEYLAN, 6502, 250; ŞEN, 41.

¹⁸⁸ TEOMAN, 65-66.

¹⁸⁹ HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU, 1312-1313.

edimleri birbirine karşılık olarak yükler; o yüzden üye işyeri sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.

Kanaatimizce de üye işyeri sözleşmesinin adi ortaklık olduğundan bahsedilemez. Keza adi ortaklık sözleşmesinin temelinde ortak bir gaye doğrultusunda beraber hareket etme ilkesi vardır. Üye iş yeri sözleşmesinde ortak bir amaç bulunmadığı gibi sözleşme taraflarının edimleri de birbirinden farklıdır. Taraflar farklı amaçlar doğrultusunda farklı edimleri karşılılık esasına göre yerine getirirler.

b. Dernek

Hukukumuzda dernek kavramının tanımı Türk Medeni Kanunu (m.56) ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nda (m.2) düzenlenmiştir. Buna göre dernek kazanç paylaşma gayesi olmadan, kanun tarafından yasaklanmamış bir ortak hedef doğrultusunda en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını birleştirdiği topluluktur. Dernekler tüzel kişiliği haiz kişi topluluklarıdır¹⁹⁰.

Üye işyeri sözleşmesinin dernek niteliğinde olduğu görüşü de doktrinde kabul görmeyen görüşler arasında yer alır. Zira üye işyeri sözleşmesinin taraflarını bir ortak gaye hedefleyen kişi topluluğu olarak nitelendirmek mümkün değildir. Üye işyeri ve kart çıkaran kuruluşun ortak bir tüzel kişilikte birleştiği de söylenemez. Kaldı ki, derneğin hukukumuzca kazanç paylaşma amacı gütmemesi gerekir. Üye işyeri sözleşmesinde tarafların yegâne amacı kazanç sağlamaktır¹⁹¹.

Tarafımızca da üye işyeri sözleşmesi dernek olma niteliğini haiz değildir. Adi ortaklık görüşünde de belirttiğimiz üzere, üye işyeri ve kart çıkaran kuruluşun ortak bir gaye ile hareket etmesi söz konusu değildir. Üye işyeri sözleşmesi taraflarının tüzel kişilikle donatılmış bir kişi topluluğu olduğu da düşünülemez. Ayrıca derneğin en önemli özelliği kazanç paylaşma amacı gütmemesidir. Üye işyeri sözleşmesinde ise tarafların amacı yalnızca gelir elde etmektir.

c. Kefalet

Kefalet sözleşmesi TBK. m. 581'ye göre, “*kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir*”. Kefalet

¹⁹⁰ G. AKİPEK/ AKINTÜRK/ ATEŞ KARAMAN, 564.

¹⁹¹ TEOMAN, 68; ŞEN, 41. Aynı görüş için bkz.: CEYLAN, 59; İŞGÜZAR, 73.

sözleşmesi alacağı güvence altına almak niyeti ile kurulur. Burada kefil borçlunun borcu ifa etmediği hallerde alacaklıya karşı sorumlu olur. Kefilin üstlendiği bu sorumluluk aynen ifa değildir. Keza kefilin sorumluluğu borçlunun borcu ifa etmemesi ile meydana gelen müspet zararı karşılamaktır. Kefil hiçbir zaman borçlunun yerine geçmemekte, borcu onunla birlikte üstlenmemektedir¹⁹².

Kefalet sözleşmesindeki borç fer'i niteliktedir. Kefil borçlunun asıl borcuna bağlı olarak meydana gelen zararı karşılamaktadır. Sözleşme tarafları istese dahi kefalet borcunu asli nitelikte kılamazlar. Üye işyeri sözleşmesine bakıldığında tarafların birbirlerine karşı borçlarının asli nitelikte olduğu görülür. Ayrıca kefalet sözleşmesi kefile başvurma halleri için düzenlenir. Üye işyeri sözleşmesinde ise kart kullanıcısına başvuru haller çok kısıtlıdır¹⁹³.

Üye işyeri sözleşmesinde kart çıkaran kuruluşun sorumluluğunun kart hamili ve üye işyeri arasındaki ilişkiyle ilgisi yoktur. Kart çıkaran kuruluşun sorumluluğu bu ilişkiden bağımsız niteliktedir. Kart çıkaran kuruluşun üye işyerine ödeme yapma yükümlülüğü aslı bir borca bağlı fer'i bir borcun ödenmesi değildir. Kart çıkaran kuruluş sözleşmeden doğan kendi borcunu yerine getirmektedir. Kefalet sözleşmesinde ise asıl borcun ödenmemesi halinde ikinci bir kişi olan kefilin bu borca bağlı (fer'i) borcu ödeme yükümlülüğü doğmaktadır¹⁹⁴.

Üye işyeri sözleşmesi bizim görüşümüze göre de kefalet sözleşmesi niteliğinde değildir. Üye işyeri ve kart hamili arasındaki edimler karşılıklı asli borçları içerir. Kart çıkaran kuruluşun üye işyerine ödeme yapması kart hamilinin borcuna kefil olmasıyla ilgili görülemez. Nitekim aralarındaki anlaşma gereği kart çıkaran kuruluş kendi asli edimini yerine getirmekte, aksine başkasına ait bir borca bağlı fer'i niteliği haiz bir edimde bulunmamaktadır.

Kefalet sözleşmesi tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Sözleşme ile borç altına giren yalnızca kefildir, alacaklının bir borç üstlenmesi söz konusu değildir¹⁹⁵. Üye işyeri sözleşmesi ise tam iki tarafa borç yükler. Taraflar arasındaki edim karşılıklıdır. Yine kefalet sözleşme kefil ve alacaklı arasında kurulmaktadır. Sözleşme için kefilin asıl borçluyla olan ilişkisi bir önem arz etmez; zira kefil kendi borcunu ödemekte, borçlunun borcunu ifa etmemektedir. Öyle ki kefil ile alacaklı arasındaki bu sözleşme borçlunun bilgisi dahilinde

¹⁹² EREN, Özel Hükümler, N. 2612.

¹⁹³ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 91-92.

¹⁹⁴ CEYLAN, 60-61.

¹⁹⁵ SAYIN/KOYUNCU, 321.

olmak zorunda bile değildir¹⁹⁶. Üye işyeri sözleşmesinde ise kart çıkaran kuruluşun kart hamilinin bilgisi dışında bir borcu üstlenmesi söz konusu değildir.

d. Garanti

Mevzuata bakıldığında garanti sözleşmesinin tüm nitelikleri ve hükümleri ile düzenlenmediği görülür. Fakat TBK m.128' de düzenlenen üçüncü kişinin fiilini üstlenme kavramının garanti sözleşmesine tekabül ettiği; sözleşmenin başka bir nitelik taşımadığı doktrinde kabul görmüştür. Garanti sözleşmesinin kanunlarda düzenlenmeyen kendine özgü yapısı olan bir sözleşme olduğu veyahut kanunda düzenlenen bir sözleşme olduğu tartışmalıdır. Fakat garanti sözleşmesinin şahsi teminat sözleşmesi olduğu hususunda doktrinde görüş birliği bulunmaktadır. Garanti sözleşmesi, garanti verenin bir üçüncü kişinin edimini o kişinin alacaklısına temin etmeyi ve edimin gerçekleşmemesi halinde meydana gelecek zararı tazmin etmeyi üstlendiği sözleşmedir¹⁹⁷.

Garanti sözleşmesinde alacaklı, lehine garanti verilen üçüncü kişinin borcunu ödememesi halinde borcun ödenmesini garanti verenden isteyebilir. Bu halde alacaklının garanti edene başvurması için üçüncü kişi, yani asıl borçlunun borcu ifa etmemiş olması gerekir. Öyleyse garanti alan taraf yalnızca bu riskin gerçekleşmesi halinde garanti edenden ifa talep edebilir. Her ne kadar üye işyeri kart hamilinin yapacağı harcamaların ödenmesini kart çıkaran kuruluş ile yaptığı sözleşme ile garanti altına alsada üye işyeri sözleşmesi garanti sözleşmesi niteliğinde değildir¹⁹⁸. Zira üye işyeri sözleşmesinde, gerçekleşmesi gereken bir risk yoktur. Kredi kartı çıkaran kuruluş harcama belgelerinin ibrazı yanında üye işyerinden ayrıca bir riskin gerçekleştiğinin kanıtını beklemez¹⁹⁹.

Kart çıkaran kuruluş kart hamilinin borcunu ödeyememesi riskine karşılık üye işyerine ödeme yapmamaktadır, kart çıkaran kuruluşun üye işyerine olan borcu kart hamilinden bağımsızdır. Kart çıkaran kuruluşun üye işyerine olan borcu feri değil, asli niteliktedir. Üye işyerinin bu borç için kart kullanıcısına başvurma hali de sözleşmede yer almaz. Kaldı ki,

¹⁹⁶ YILMAZ, M., 4.

¹⁹⁷ YAVUZ, 1437-1438.

¹⁹⁸ Aynı görüş için bkz.: ÇEKER, Kredi Kartı Uygulaması, 112; İŞGÜZAR, 73; AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 86.

¹⁹⁹ TEOMAN, 94-95.

tarafların bu şekilde birbirlerine başvurma hali de kredi kartı sisteminin işleyişine de ters düşer²⁰⁰.

Üye işyeri sözleşmesinin garanti sözleşmesi niteliğinde olmadığı görüşü bizce de isabetlidir. Söz konusu sözleşme kart çıkaran kuruluş ile üye işyeri arasında kurulmaktadır. Nitekim kart çıkaran kuruluşun harcama belgelerindeki tutarı üye işyerine ödeme yükümlülüğü bu sözleşmeden doğan asıl borcunun ifası niteliğindedir. Burada harcama belgesindeki tutarı ödeme borcu bizzat kart çıkaran kuruluş tarafından üstlenilir ve bir rizikonun gerçekleşmesine bağlı değildir²⁰¹. Kart çıkaran kuruluş; üye işyeri ile kart hamili arasında kurulan bir sözleşmede, kart hamilinin borcunun ödenmesini garanti eden üçüncü bir kişi değildir. Kart çıkaran kuruluşun harcama belgesindeki tutarı ödeme borcu, kart hamilinin borcu ile ilişkilendirilemez.

e. Alacağın Devri

Alacağın devri; borçlunun rızasına ihtiyaç duymaksızın üçüncü bir şahıs ile alacaklı arasında alacağın devrini konu edinen kazandırıcı bir işlemdir. Burada alacaklının alacağını üçüncü bir şahsa devri söz konusudur²⁰². TBK m.183 vd.'nda alacağın devri kurumu ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş ve yazılı şekil şartına tabi kılınmıştır.

Alacağın devri sözleşmesinin yegâne amacı alacağın üçüncü şahsa devridir. Devir mevcut bir borç için olabileceği gibi ileride doğacak bir borç için de söz konusu olabilir. Burada alacaklı yalnızca alacağı temlik etmektedir, borç ilişkisi alacaklı ve borçlu arasında aynen devam etmektedir. Sözleşmeler yorumlanırken tarafların o andaki amaçları doğrultusunda hareket etmek esastır. Üye işyeri sözleşmesi kurulurken tarafların amacı alacağın devri değildir. Bunun yanı sıra alacağın devri yazılı şekil şartına bağlanırken üye işyeri şekil serbestisine tabi bir sözleşmedir²⁰³.

Alacağın devrinde alacaklı, devrettiği alacağın varlığından ve kapsamından sorumludur. Şöyle ki; alacaklı alacağın mevcudiyeti ve kapsamı ile yükümlü olur. Buna karşın üye işyeri sözleşmesinde böyle bir sorumluluk yoktur. Üye işyeri harcama belgelerini usulen doğru düzenlediği takdirde alacağı kanıtlama yükümlülüğü altına girmez. Kart çıkaran kuruluş

²⁰⁰ ÇEKER, Kredi Kartı Uygulaması, 112-113

²⁰¹ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 86.

²⁰² ARIKAN, 131; AYAN, 66

²⁰³ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 88-89.

harcama belgelerindeki tutarı üye işyerine ödemek zorundadır. Kart çıkaran kuruluş ya da üye işyerinin gerçek iradeleri bir alacağın devri yönünde değildir. Kaldı ki, üye işyeri sözleşmesine alacağın devri hükümlerinin uygulanması bu ticari kuruluşlara zarar verebilir²⁰⁴.

Gerçekten de üye işyeri sözleşmesi incelendiğinde bu sözleşmenin alacağın devri olmadığı²⁰⁵ açıkça görülmektedir. Zira üye işyeri sözleşmesi kurulurken tarafların amacı bir alacağın devri değil, karşılıklı kazanç elde etmektir. Kart çıkaran kuruluş ile üye işyeri arasında kurulan üye işyeri sözleşmesinde taraflar arasında karşılıklı borç ilişkisi vardır. Kart çıkaran kuruluş, kart hamilinden alacağı borcu üye işyerine devretmemektedir.

f. Borca Katılma ve Borcun Üstlenilmesi

Borca katılma TBK m. 201’ de “*mevcut bir borca borçlunun yanında yer almak üzere, katılan ile alacaklı arasında yapılan ve katılanın, borçlu ile birlikte borçtan sorumlu olması sonucunu doğuran bir sözleşme*” olarak tanımlanmıştır. Maddenin devamında da borca katılan kişi ile borçlunun alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olacağı öngörülmüştür.

Bilindiği üzere Borçlar Hukukunda nisbilik ilkesi esastır. Öyle ki; taraflar arasında kurulan sözleşmelerde bulunan hükümler, yalnızca sözleşme taraflarını bağlar, sözleşmede taraf sıfatını haiz olmayan üçüncü kişiler için hak veya borç doğurmaz. Ancak borca katılma sözleşmesinde üçüncü bir kimse borçlu ile birlikte alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olur. Bu sözleşme ile borca katılan kişi borcu, borçlu ile birlikte üstlenirken ayrıca bağımsız ve kişisel bir yükümlülüğün altına girer²⁰⁶.

Borca katılan kimsenin esas borçlu ile alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olması, borca katılan kimsenin borçlu ile birlikte tüm borçtan sorumlu olması demektir. Yani üçüncü kişinin borca katılmasıyla borçlu borçtan kurtulmamaktadır²⁰⁷. Üye işyeri sözleşmesinde kart çıkaran kuruluşun kart hamilinin borcuna katıldığı görüşü ise doktrinde kabul görmemiştir²⁰⁸.

Borca katılma görüşü üye işyeri sözleşmesi için benimsenirse kart çıkaran kuruluşun da kart hamilinin üye işyerine karşı ileri sürebileceği tüm defileri haiz olduğu düşünülmelidir.

²⁰⁴ ÇEKER, Kredi Kartı Uygulaması, 112.

²⁰⁵ Aynı görüş için bkz.: ÇEKER, Kredi Kartı Uygulaması, 112; AÇIKGÜL/AÇIKGÜL,89; CEYLAN, 6502, 252; BUHUR, 69.

²⁰⁶ BAŞARA TURAN, 422.

²⁰⁷ AYAN, 82; AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT, 271.

²⁰⁸ TEOMAN, 85-86. Aynı görüş için bkz.: ŞEN,43; CEYLAN,62; İŞGÜZAR, 73.

Ancak üye işyeri sözleşmesine bakıldığında böyle bir sonucun varlığından söz edilemez. Zira uygulama bunun aksi yönündedir. Kart çıkaran kuruluşlar üye işyeri ve kart hamilleri ile yaptıkları sözleşmelerde mal ve hizmet alımı ile ilgili tüm def'i ve itirazların üye işyeri ve kart hamili arasında söz konusu olacağını öngörürler. Bu durumda üye işyeri ve kart hamili mal ve hizmet alımı hususundaki edim ihlallerini kendi aralarında çözüme kavuşturmak zorundadır. O halde kart çıkaran kuruluşun, borca katıldığını iddia etmek mümkün değildir²⁰⁹.

Borcun üstlenilmesi kavramına bakıldığında, bunun alacağın devri kavramının tam karşılığı olduğu görülür. Alacağın devrinde üçüncü bir kişi, alacağı alacaklıdan devralır. Borcun üstlenilmesinde ise üçüncü bir kişi alacaklıya karşı borçlunun borcunu üstlenmektedir. Burada borcun üçüncü bir kişiye geçmesi alacaklı için bir risk oluşturabileceğinden, alacaklının rızasının alınması şarttır (TBK. m.196/iii). Zira borçlunun değişmesi alacaklının menfaatine ters düşmemelidir²¹⁰.

Borca katılmadan farklı olarak borcun üstlenilmesinde borcu üstlenen üçüncü kişi esas borçlu ile beraber borcu üstlenmez. Borca katılma kurumunda borca katılan üçüncü kişi ile borçlu arasında müteselsil borçluluk meydana gelir. Borcun üstlenilmesinde ise üçüncü kişinin borcu üstlenmesi sonucu önceki borçlu borcundan kurtulur²¹¹. Üye işyeri sözleşmesinde de borcun üstlenilmesinden bahsedilebilmesi için kart hamilinin kart çıkaran kuruluş tarafından borcunun üstlenilmesiyle borçtan kurtulduğunu varsaymak gerekir. Böyle bir kurumda üye işyeri borcun ifasını yalnızca kart çıkaran kuruluştan isteyebilmesi, kart hamiline artık başvurmaması gerekir. Oysa üye işyeri sözleşmesinde durum bunun aksinedir. Zira üye işyeri kart çıkaran kuruluştan alacağını alamadığı hallerde kart hamiline başvurabilir, üye işyerinin bu hakkından vazgeçtiği söylenemez²¹².

Üye işyeri sözleşmesinin borca katılma veyahut borcun üstlenilmesi niteliğini taşımadığı yönündeki görüşler bizce de isabetlidir. Nitekim üye işyerinin kredi kartı hamili ve kart çıkaran kuruluşla olan ikili ilişkileri birbirinden ayrı ilişkilerdir. Üye işyeri sözleşmesindeki tarafların gayesi dikkate alındığında da, bu iki kurumun aynı olmadığı görülür.

²⁰⁹ ŞEN, 43.

²¹⁰ EREN, N. 3896.

²¹¹ OZANEMRE YAYLA, 2937.

²¹² TEOMAN, 85. Aynı görüş için bkz.: CEYLAN, 61; ŞEN, 43.

Zira kart çıkaran kuruluşun kart hamili ile borca katılmayı ya da kart hamilinin borcu üstlenmeyi hedeflediği söylenemez.

f. Diğer Görüşler

Üye işyeri sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda, buraya kadar açıklanan görüşler dışında doktrinde başka görüşler de öne sürülmüştür. Bu görüşlerden biri üye işyeri sözleşmesinin vekalet sözleşmesi niteliğini taşıdığı görüşüdür. Buna göre kart çıkaran kuruluş üye işyerine işin görülmesi için vekalet vermektedir. Vekalet sözleşmesinde vekil müvekkilinin menfaati ve iradesi doğrultusunda bir iş görmeyi üstlenmektedir. Buna karşılık vekil, müvekkilin beklediği sonucun gerçekleşmemesinden sorumlu tutulamaz. Her ne kadar üye işyeri sözleşmesinde üye işyerinin kredi kartı kullanımına müsaade etmesi kart çıkaran kuruluşun menfaati ve iradesine uygun düşse de, beklenen sonucun elde edilmemesinden üye işyeri sorumludur. Kart çıkaran kuruluş üye işyerinin üstüne düşen yükümlülükleri yerine getirmemesi durumunda üye işyerine ödeme yapmak mecburiyetinde değildir²¹³.

Bu ilişkinin tersini düşünmek de mümkündür. Üye işyerinin kart çıkaran kuruluşa vekalet verdiği görüşü de üye işyeri sözleşmesinin hukuki mahiyetini açıklamaktan uzaktır. Keza üye işyeri sözleşmesinde işin görülmesi veya hizmetin ifası talebinde bulunan taraf kart çıkaran kuruluştur²¹⁴.

Üye işyeri sözleşmesinin hukuki mahiyeti incelenirken ileri sürülen görüşlerden biri de sözleşmenin factoring sözleşmesi olduğu yönündeki görüştür. Factoring sözleşmesinin tanımı 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 38. maddesinde yapılmıştır. Buna göre: “*Factoring sözleşmesi; mal veya hizmet satışından doğmuş fatura ile tevsik edilen alacaklar ile Kurulca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tevsik edilebilen mal veya hizmet satışına bağlı doğacak alacakları devir almak suretiyle, factoring şirketinin müşterisine sağladığı tahsilat, borçlu ve müşteri hesaplarının tutulmasının yanı sıra finansman veya factoring garantisi fonksiyonlarından herhangi birini ya da tümünü içeren sözleşmedir*”.

Factoring sözleşmesinin tarafları alacak hakkını satan alan (factor) kredi kurumu ile bu kredi kurumuna başkasının alacağını satan ticari işletmedir. Factor anlaşma yaptığı ticari işletmenin üçüncü kişilerden gelecek tüm alacaklarını satın alır ve bu alacakların muhasebesini

²¹³ CEYLAN, 64.

²¹⁴ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL,91.

üstlenir. Ayrıca faktoring bu alacakların ödenmemesi halini de tek başına üstlenir. Bu ilişki ele alındığında factoringde bir kredi ilişkisi bulunmadığı görülür. Factoring sözleşmesi ile üye işyeri sözleşmesi arasındaki en net ayrım sözleşmelerin sağladıkları yarar açısından ortaya çıkar. Bu iki sözleşmeye farklı sebeplerden başvurulmaktadır. Factoring sözleşmesinde en çok yarar sağlayan taraf müşteri iken, kredi kartı sisteminde en çok yarar sağlayan kart çıkaran kuruluşlardır. Bunun yanı sıra factoring sözleşmesinde alacaklarını temlik eden müşterinin amacı kısa zamanda nakit para elde etmek iken üye işyeri sözleşmesinde tarafların amacı bu değildir. Üye işyeri elde edeceği kazancı bir an önce değil daha sonra elde etmektedir²¹⁵.

Factor kelimesinin İngilizcede karşılığı “başkası adına alım satım yapan kişi”dir. Factoru günümüzde alım satım yapan diğer kişilerden ayıran niteliği aracılık ettiği malların mülkiyetini üstüne almasıdır²¹⁶. Üye işyeri sözleşmesinin taraflarına bakıldığında ise, böyle bir durum görülmez. Sonuç olarak üye işyeri sözleşmesinin factoring sözleşmesi olduğu görüşü isabetli değildir.

Üye işyerinin hukuki mahiyetine dair ileri sürülen bir diğer görüş sözleşmenin havale niteliğinde olduğu görüşüdür. BK m. 555 uyarınca havale: “*havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir misli eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukuki işlem*” dir. Bu görüşü savunan yazarlar havalenin çift yetki veren ve üçlü ilişki barındıran bir hukuki işlem olmasından ötürü üye işyeri sözleşmesinin havale niteliğinde olduğunu öne sürmüşlerdir²¹⁷. Ancak havalede gönderilen tarafından havalenin kabulü için önceden bilgilendirilmesi şarttır. Kart çıkaran kuruluşun ise kart hamilinin ödemesini kabul etmek için harcama belgelerinin üye işyeri tarafından kendisine ibraz edilmesine gereksinimi yoktur. Bunun yanı sıra kredi kartı sisteminin işleyişinde kart çıkaran kuruluş ve üye işyeri ön plandayken, havale sisteminde gönderen ve gönderilen daha işlevseldir²¹⁸.

2. Doktrinde Kabul Gören Görüş

Üye işyeri sözleşmesinin hukuki niteliğinin ifa amacıyla edim olduğunu ileri süren görüş, doktrinde kabul gören görüştür²¹⁹. İfa amacıyla edim, borçlanılan edim ifa edilmeden

²¹⁵ TEOMAN, 73-76.

²¹⁶ UYANIK, 161.

²¹⁷ ŞEN, 43.

²¹⁸ CEYLAN, 6502, 254; TEOMAN, 106.

²¹⁹ TEOMAN, 122; ŞEN, 45; CEYLAN, 66; İŞGÜZAR, 73; AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 94-95.

alacaklının kısa süreli tatminidir. Burada alacaklıya borçlanılan esas edimin ifası amacıyla başka bir edimin ifa edilmesi söz konusudur. Borçlu ilk üstlendiği edimi yerine getirmemekle beraber, bu edimin ifası amacıyla diğer edimi yerine getirmektedir²²⁰. Üye iş yeri sözleşmesinde üye işyerinin nakit para kullanmaksızın kredi kartı ile ödeme yapılmasını kabul etmesi ifa uğruna edim olarak nitelendirilebilir. Üye işyeri kart hamilinin alışverişi sonunda düzenlediği harcama belgesi ile kredi kartı çıkaran kuruluşa başvurur; sonrasında ise, asıl edimini ifa etmek adına ibraz ettiği bu belge ile alacağını tahsil eder. Bu halde üye işyerinin alacağı tahsil edilmezse borç devam edeceği için kart hamiline başvurma olanağı da vardır²²¹.

Aslında üye işyeri sözleşmesinde borçlanılan asıl edim kredi kartı hamilinin yaptığı mal veya hizmet alım bedelidir. Ancak üye işyeri tarafından ifa amacıyla gerçekleştirilen edim, harcama belgesi düzenlenerek kart çıkaran kuruluştan ödeme alınmasıdır. Öyle ki, kredi kartı hamilinin üye işyerince düzenlenen harcama belgesini imzalamasıyla üye işyerine olan borcu ortadan kalkmaz. Harcanan miktar üye işyerinin cari hesabına alacak olarak kaydedildiğinde sonlanır. Ancak kart kuruluşunun haklı nedenle harcama belgesi tutarını ödememe halinde kart hamili sorumlu olur²²².

Doktrinde üye işyeri sözleşmesinin hukuki niteliğine dair kabul gören bir diğer görüş ise, sözleşmenin tam üçüncü kişi yararına bir sözleşme olduğudur²²³. Üçüncü kişi yararına sözleşmeler, taraf sıfatını haiz olmayan üçüncü kişi adına yararlandırıcı edim içeren sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerde taraflar, sözleşmede taraf olmayan üçüncü bir kişi yararına bir edimde bulunulması hususunda anlaşılırlar. Sözleşmenin yararlandırıcı ediminden faydalanacak üçüncü kişi lehtar, alacaklısı vaat ettiren, borçlusu ise vadedendir. Tam üçüncü kişi yararına sözleşmeler ise lehtar adına belirlenen edimin bağımsız bir alacak hakkı ve buna binaen ifayı talep etme yetkisi içeren sözleşmelerdir²²⁴.

Üye işyeri sözleşmesi kart çıkaran kuruluş ile üye işyeri arasında akdedilmektedir. Kart hamili bu sözleşmenin tarafı değildir, ancak sözleşmede onun lehine üstlenilen bir edim mevcuttur. Burada kart çıkaran kuruluş vaat ettiren, üye işyeri vadeden ve kart hamili ise lehtardır. Kart çıkaran kuruluş kart hamili yararına üye işyerinin nakit para kullanılmaksızın

²²⁰ EREN, N. 2831.

²²¹ TEOMAN, 119-120.

²²² AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 95.

²²³ ÇEKER, 110; CEYLAN, 58; İŞGÜZAR, 72; AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 84; BUHUR, 70.

²²⁴ ÇİLENTİ KONURALP, 156.

kredi kartı ile ödeme yapmayı kabul etmesini talep edebilir. Aynı şekilde sözleşmedeki yararlandırıcı edimi öne sürerek kart hamili de sözleşmenin tarafı olmadığı halde edimi talep edebilir²²⁵.

Bizim tercih ettiğimiz görüş, üye işyeri sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen, sürekli, ifa amacıyla edim niteliğini haiz, tam üçüncü kişi yararına çerçeve bir sözleşme olduğu görüşüdür.

IV. KREDİ KARTI HAMİLİ VE ÜYE İŞ YERİ ARASINDAKİ SÖZLEŞMELER

A. TARAFLAR ARASINDA YAPILAN SÖZLEŞMENİN KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ

Kredi kartı sistemi içerisinde kart çıkaran kuruluş, üye işyeri ve kart hamili bulunmaktadır. Kart çıkarmaya yetkili bir kuruluş kart hamiline nakit para ödemeksizin mal veya hizmet alımı sunmakta, bunu da anlaştığı üye işyerleri vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Bu doğrultuda ikili taraflar arasında kurulan sözleşmeler kredi kartı sistemini oluşturmaktadır²²⁶. Kart çıkan kuruluş ve kredi kartı hamili arasında kurulan sözleşme kredi kartı üyelik sözleşmesidir. Burada kart çıkaran kuruluş kart hamiline nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı sağlamakta, kart hamili ise yaptığı harcamaların bedelini kart çıkaran kuruluşa ödemektedir. Kart çıkaran kuruluş ve üye işyeri arasında ise üye işyeri sözleşmesi akdedilir. Bu sözleşme uyarınca üye işyeri müessesesinde kredi kartını bir ödeme aracı olarak kabul eder ve kart çıkaran kuruluş da kart hamilinin yaptığı harcamaların bedelini üye işyerine öder²²⁷. Bu üçlü sistemin son safhasında ise, üye işyeri ve kart hamili arasındaki ilişki yer alır. Esasen üye işyeri ve kart hamili arasında akdedilen sözleşme herhangi bir sözleşme olabilir. Sonunda bu iki taraf arasındaki sözleşmenin konusu üye işyerinin sunduğu mal veya hizmetin kart hamili tarafından bedelinin ödenmesi olacaktır.

Burada üye işyeri ve kart hamili arasındaki sözleşmenin iki tarafa tam borç yükleyen, daima para borcu niteliğini haiz olan sözleşmeler olması yeterlidir. Taraflar arasında kurulan sözleşmelerin konusu değişebilir; bu doğrultuda taraflar söz konusu sözleşmenin içerdiği

²²⁵ CEYLAN, 58.

²²⁶ ÇIRPAN, 33-34.

²²⁷ BUHUR, 8.

edimlerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Önemli olan kart hamilinin, para borcunu nakit kullanmaksızın kredi kartı ile ifa etmesidir²²⁸. Bir başka deyişle üye işyeri ve kredi kartı hamili arasında akdedilen sözleşmenin kredi kartı sözleşmeleri açısından mahiyeti tarafların kart kullanımı ile doğan hak ve yükümlülüklerin yerine getirmelerinden ibarettir. Zira üye işyeri ve kart hamili arasında yapılan sözleşmeler kart hamilinin kredi kartı kullanmasının temel nedenini oluşturmaktadır. Kredi kartı kullanıcısının asıl hedefi para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı yapmak değil; ihtiyacı doğrultusunda mal veya hizmet alımı yaparken nakit para kullanmaksızın ödeme yapmaktır.

B. KREDİ KARTI HAMİLİ İLE ÜYE İŞ YERİ ARASINDAKİ SÖZLEŞMELERİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Bir önceki başlıkta belirtildiği üzere üye işyeri ve kart hamili arasında yapılan sözleşme tam iki tarafa borç yükleyen, para borcu içeren herhangi bir sözleşme olabilir. O halde aralarında yapılan sözleşmeler çok çeşitli olabilir ve nitelikleri de çeşitlerine göre değişir. Söz gelimi yapılan sözleşme, bir satış sözleşmesi olabileceği gibi, bir hizmet, kira ve benzeri sözleşmeler de olabilir. Bu sözleşmelerin hukuki nitelikleri kredi kartı sistemi içinde bir anlam ifade etmez. Nitekim taraflar arasında kurulan bu sözleşmelerin hukuki niteliklerinin kredi kartı kullanımı ile ilgisi yoktur. Taraflar her zaman olduğu gibi, bu sözleşmelerin hükümlerini, karşılıklı borçlarını yerine getirmekle yükümlüdürler. Zira taraflar sözleşmedeki edim karşılığındaki borcun nakit para ile değil, kredi kartı aracılığı ile ödenmesini kabul ederek yalnızca borcun ifa şeklini değiştirmişlerdir²²⁹.

Özetle üye işyeri ve kart hamili arasında kurulan sözleşmelerin hukuki niteliğinin belirlenmesi, kredi kartı sözleşmeleri yönünden bir önemi haiz değildir. Taraflar arasında kurulan sözleşmeler bir tarafın para borcu üstlendiği tam iki tarafa borç yükleyen herhangi bir sözleşme olabilir. Sözleşme niteliğinin karma, bileşik veya kendine özgü olması önemli değildir. Yine bu sözleşmeler kanunun öngördüğü hükümlere tabi olur. Taraflar sözleşmeden doğan yükümlülüklerini olduğu gibi yerine getirmek zorundadırlar. Zira kredi kullanımı ile para borcunun ifa edilmesi taraflar arasındaki bu sözleşmelerin hukuki niteliğinde bir değişime yol

²²⁸ ŞEN, 171-172.

²²⁹ TEOMAN, 189 199.

açmaz. O halde üye işyeri sözleşmesi ile kart hamili arasında akdedilen bu sözleşmelerin hukuki mahiyeti, konusu, unsurları ve sözleşmeye uygulanacak hükümleri genel olarak borçlar hukukuna tabi olacaktır. Bu yüzden söz konusu sözleşmeler çalışmamız sınırları dışında tutulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

KREDİ KARTI SÖZLEŞMELERİNDE TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

&5. KREDİ KARTI ÜYELİK SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARININ HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. KART ÇIKARAN KURULUŞUN

A. HAKLARI

Çalışmamızın önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere, kredi kartı çıkaran kuruluşun kart hamilinden talep edebileceği ücretler vardır. Kartın kullanılmasına bakılmaksızın bu kuruluşlar belirlediği ücretleri kart hamilinden talep edebilirler. Söz konusu ücretler kart hamilinin kredi kartı sistemine dahil olması için alınan giriş ücreti ile kart sözleşmesinin yenilenmesine binaen talep edilen üyelik yenileme ücretidir. Kredi kartı kuruluşu kart kullanımından doğan giderlerin karşılanması için kart hamillerinden bu ücretleri talep etme hakkına sahiptir²³⁰.

Kredi kartı kuruluşlarının kredi kartı üyelik sözleşmesi uyarınca haiz oldukları bir diğer hak da, kart hamilinden harcama belgesi tutarlarının ifasını istemeleridir. Kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart hamilinin asli borcu kart çıkaran kuruluşun asli alacağına tekabül eder. Nitekim kredi kartı üyelik sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir ve sözleşme edimleri karşılıklıdır. O halde kredi kartı kuruluşunun asıl hakkı üye işyerine bedelini ödediği kart hamili harcamalarının tarafına ifa edilmesidir. Kart hamilinin bu harcamaları kart çıkaran kurulca belirlenen zaman içerisinde ödememesi halinde ise, kart çıkaran kuruluş faiz talep etme hakkını da elde eder²³¹.

B. YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Kredi kartı üyelik sözleşmesinde şüphesiz kart çıkaran kuruluşun asıl yükümlülüğü kart hamiline, nakit para ödemeksizin mal veya hizmet alımı sağlamaktır. Kart çıkaran kuruluşun bu yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için, öncelikle kart hamilinin nakit para kullanmaksızın

²³⁰ BAYDEMİR, 108.

²³¹ İŞGÜZAR, 79; BUHUR, Tüketici, 73-74.

mal veya hizmet temin edebileceği bir iş yerinin varlığı gerekir. Bu konuda da kart çıkaran kuruluşlar kredi kartını ödeme aracı olarak kabul edecek işyerleri ile üye işyeri sözleşmesi imzalar. Üye işyeri ve kart çıkaran kuruluş arasında bu şekilde akdedilen sözleşmeler, kredi kartı hamiline kart ile ödeme yapabileceği bir nevi bir alışveriş ağı oluşturur. Bazı yazarlara göre bu ağın kurulması ve kart hamili yararına genişletilmesi kart çıkaran kuruluş adına bir ödev²³² iken, bazı yazarlar ise bunun kart çıkaran kuruluşun asli yükümlülüğü²³³ olduğunu öne sürmektedir ²³⁴.

Kanaatimiz o ki, kredi kartı çıkaran kuruluşun asli yükümlülüğü, kart hamiline nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı sağlamaktır. Nitekim kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart çıkaran kuruluşa asli edim borcu budur. Kart çıkaran kuruluş bu borcunu ifa etmek için gereken faaliyetlerde bulunmalıdır. İş bu faaliyetlerden biri de kartın kullanılacağı üye işyerlerini temin etmektir. O halde üye iş yeri temini nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet sağlama asli borcunun ifası için gereken bir ödevdir.

Kart çıkaran kuruluş üye işyeri sözleşmesi imzalayarak kredi kartı kullanımına izin verilmesine karşılık üye işyerine kart hamilinin yapacağı harcama bedellerini ödemeyi üstlenir. Öyleyse kart çıkan kuruluşun bir diğer yükümlülüğü harcama belgesi tutarlarını üye işyerine ödemektir. Üye işyeri kart hamiline yaptığı alışveriş için bir harcama belgesi düzenler. Kart hamilinin bu harcama belgesini imzalaması kredi kartı üyelik sözleşmesi uyarınca kart çıkaran kuruluş adına bir ödeme talimatı niteliğindedir. Fakat kredi kartı çıkaran kurumun bu yükümlülüğü ancak ödeme talimatı geçerli ise doğar. Şöyle ki kart kullanıcısı harcama belgesini imzalarken fiil ehliyetinden yoksunsa, onun geçerli bir talimat verdiği söylenemez. Bununla birlikte kart hamili kartın yitirdiği veya başkaca kişiler tarafından kullanıldığını kart kuruluşuna iletmez, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmese meydana gelen zararı kendi tazmin eder²³⁵.

Kart çıkaran kuruluşun bir başka yükümlülüğü elbette kullanım için kredi kartını düzenlemek ve kart hamiline iletme. Ayrıca kartın limitini belirleme ve kart hamili bilgisi dışında limit değişikliği yapmamak kart çıkaran kuruluşun yükümlülüklerindendir (BKHK m.9/1). Bunun yanında kart çıkaran kuruluş kart kullanımı için gereken güvenli bir sistem oluşturmalıdır. Kart çıkaran kuruluş kart hamilinin talep, şikâyet ve bildirimlerini tarafına

²³² Bu görüşteki yazarlar için bkz.: **BUHUR**,114; **AÇIKGÜL/AÇIKGÜL**, 111; **CEYLAN**, 122.

²³³ Bu görüşteki yazar için bkz.: **İŞGÜZAR**, 79.

²³⁴ **BAYDEMİR**, 107; **AÇIKGÜL/AÇIKGÜL**, 111.

²³⁵ **TEOMAN**, 172-173.

kolayca iletebileceği kesintisiz ve güvenli bir sistem kurmakla mükelleftir (BKKK m.8/3). Bu sistem kart kullanıcısı tarafından kolayca erişilebilir ve işlevsel olması gerekir. Bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen kuruluşlar BKKK m.35/a uyarınca iki bin Yeni Türk Lirasından on bin Yeni Türk Lirasına kadar para cezasına çarptırılır.

Bunun yanında kart kuruluşu bu sistem ile kendisine bildirilen çalınma ve kayıp gibi hususlar için derhal önlem almak zorundadır. Söz konusu hallerde kart çıkaran kuruluşun kartın kullanımının önüne geçme yükümlülüğü doğar. Ayrıca BKKK m.8/2 uyarınca kart çıkaran kuruluşun kredi kartını iptal etme yükümlülüğü de bulunmaktadır. Buna göre belirli sürelerce ödemeleri ifa etmeyen ya da kart kullanımı nedeni ile adli ceza alan kişilerin kartları iptal edilmelidir. Her iki halde de üye işyerinin bilgilendirilmesi de yine kart çıkaran kuruluşun yükümlülüğü altındadır²³⁶.

Kart çıkaran kuruluşun kredi kartı kullanımı ile edindiği özel bilgileri saklama yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülük BKKK m. 23’ de açıkça düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre: *“kart çıkaran kuruluşlar, edindikleri kişisel bilgileri gizli tutmak, kendi hizmetlerinin pazarlanması dışında başka amaçlarla kullanmamak ve kanunla yetkili kılınan kişi, kurum ve kuruluşlar dışında kalanların bu bilgilere ulaşmasını engellemek amacıyla gereken önlemleri almakla yükümlüdür”*. Kanunda düzenlendiği üzere, kart çıkaran kuruluşun bilgi saklama yükümlülüğünün yanında bu bilgilerin muhafazası için önlem alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Kart çıkaran kuruluşlar kart kullanımında gereken şifre, kimlik ve benzeri özel bilgilerin gizli kalması için gereken tedbirleri almanın yanı sıra, harcama ve alacak belgelerinde bu bilgilerin açıkça yer almamasından sorumludurlar²³⁷.

Yargıtay verdiği güncel bir kararda; kredi kartı hamilinin haberi olmadan ‘mail order’ yoluyla kartından çekilen miktarın, kart çıkaran kuruluş tarafından ödenmesinin doğru olacağı hükmünü vermiştir. Yargıtay söz konusu davaya ilişkin önceki kararı bozarak, kart hamili ve kart çıkaran kuruluş arasındaki uyuşmazlıkta kredi kartının hamilinin rızası dışında kullanılmasını önleme yükümlülüğünün kart çıkaran kuruluşa ait olduğu belirtilmiştir: *“Mahkemece, yazılı gerekçe ile davalı banka yönünden davanın pasif husumet nedeniyle reddine karar verilmiş ise de bankalar, özel yasa ile kurulan ve kendilerine alanlarında çeşitli imtiyazlar tanınan, topladıkları mevduatı ve katılım fonlarını sahteciliklere karşı özenle*

²³⁶ CEYLAN, 123-124.

²³⁷ AYDEMİR, 84-85.

korumak zorunda olan kuruluşlardır. Bankalar sahip oldukları bu vasıfları sebebiyle bankacılık işlemlerinin güvenilen tarafı konumunda olup bu durum, bankaların bir güven kurumu olarak kabul edilmesini ve bankanın sorumluluğunun özel güven sebebiyle ağırlaştırılmasını gerektirir. Bankalar, ağırlaştırılmış sorumluluğun bir gereği olarak objektif özen yükümlülüğü altında bulunmakta olup, buna karşılık hafif kusurlarından dahi sorumludurlar. Bankacılık Kanunu'nun 76. maddesi bankaların, müşterilerinin, verilen hizmetlerden kaynaklanan her türlü sorularına cevap verecek bir sistem kurmakla ve bu hizmetle ilgili bilgiyi müşterilerine bildirmekle yükümlü oldukları hükmünü, 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunun 8. maddesi Kart Çıkaran Kuruluşların kart çıkarma ve buna ilişkin yükümlülüklerini düzenlenmiştir. Aynı Yasa'nın 33. maddesinde kart çıkaran kuruluşların ilgili düzenlemeler ile getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmesinde gerekli basiret ve özeni göstermekle yükümlü oldukları öngörülmüştür.²³⁸” Yargıtay’ın bu kararda da görüldüğü gibi bankaların internet aracılığı ile sürdürdüğü işlemlerde hukuki sorumluluğu ağırlaştırmasının nedeni, bankaların güven kuruluşu niteliğinde olmalarıdır. Bu nedenle kart hamili ve banka arasındaki özel güven ilişkisi, bankanın hafif kusuru olduğu hallerde bile hukuki açıdan sorumlu olmasına yol açmaktadır²³⁹.

Kart çıkaran kuruluşun ayrıca kart hamilini kanunda düzenlenen konular hakkında bilgilendirme yükümlüğü bulunur. BKKY m. 17/3 uyarınca kart çıkaran kuruluşların kredi kartı hamillerini yazılı olarak bilgilendirmesi gereken hususlar düzenlenmiştir:

“a) İkinci fıkrada yer alan hususlar,

b) Kart limiti,

c) Kartın düzenlendiği tarihteki faiz oranları,

ç) Dönem borcunun bir kısmının ödenmesi halinde kalan hesap bakiyesi üzerinden faiz hesaplanacağı, kalan hesap bakiyesine, asgarî tutar ve üzerinde ödeme yapılması durumunda akdi faiz, asgarî tutarın altında ödeme yapılması durumunda ise asgari tutarın ödenmeyen kısmı için gecikme faizi, kalan hesap bakiyesinin asgari tutarı aşan kısmı için akdi faiz uygulanacağı da dahil olmak üzere, kart uygulamasından doğan borçlarda bileşik faiz uygulanmayacağı,

²³⁸ Y11. HD. 22.10.2020, E. 2020/5738, K. 2020/4350, (Kazancı İBB., E.T. 05.01.2021)

²³⁹ YILMAZ, S., 152-153

d) Kart borcunun öğrenilebileceği ve ödenebileceği yöntemler ve kanallar,

e)) Ödenmesi gereken asgarî tutarın Kurulca belirlenecek tutardan aşağı olamayacağı”.

Görüldüğü gibi kanun kredi kartları hakkında hangi bilgilendirilmelerin yapılacağını düzenlerken a bendinde bir önceki fıkrada geçen hususlara yer vermiştir. Mevzubahis fıkra da banka kartları hakkındaki bilgilendirme yükümlülüğünü içermektedir. İş bu düzenleme ile kanun bu bilgilendirme yükümlülüklerinde yer alan hususların kredi kartı üyelik sözleşmesi için de geçerli olacağını öngörmüştür. Buna göre kart çıkaran kuruluş kart hamiline aşağıdaki hususlarca bilgilendirme yapmalıdır (BKKY m. 17/2):

“a) Kart hamilinin sorumluluğunun kartın zilyetliğine geçtiği andan itibaren başlayacağı ve kartın imza hanesinin kart hamili tarafından imzalanması gerektiği,

b) Kart hamilinin, kartı ve kartın kullanılması için gerekli şifre bilgilerini güvenli bir şekilde koruması ve bu bilgilerin başkaları tarafından kullanılmasına engel olacak önlemleri alması gerektiği, bunların kaybolması, çalınması halinde veya iradesi dışında gerçekleşmiş herhangi bir işlemi öğrenmesi durumunda kart çıkaran kuruluşa derhal bildirim yapmak zorunda olduğu,

c) Kart hamilinin, yapacağı kayıp veya çalıntı bildiriminden önceki yirmidört saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zararlardan yüzelli Yeni Türk Lirası ile sınırlı olmak üzere sorumlu olacağı, bildirimin yapılmaması halinde bu sınırın uygulanmayacağı,

ç) Kart hamilinin yüzelli Yeni Türk Lirası tutarındaki sorumluluğunun sigortalanmasına ilişkin usul ve esaslar,

d) Yabancı para cinsinden yapılan işlemlerde bankaca uygulanacak kurun belirlenme esasları ve bunun hesap özetine yansıtılmasına ilişkin esaslar,

e) Şifrenin üçüncü kişilerle paylaşılmaması ve üçüncü kişilerin eline geçmemesi için gerekli önlemlerin alınması gerektiği,

f) Kayıp veya çalıntı durumunda bildirimde bulunulabilecek yöntemler ve kanallar,

g) Kart kullanımı hakkında ayrıntılı bilgi alınabilecek diğer yöntemler ve kanallar,

ğ) Sözleşmede belirtilen ücret, komisyon ve masrafların kart hamilinin hesabına borç kaydedileceği,

h) Kart hamilinin adres ve diğer iletişim bilgilerinde meydana gelen değişiklikleri onbeş gün içinde bildirmesi gerektiği”.

Kredi kartı çıkaran kuruluş son olarak BKKK m. 10 uyarınca yapılan harcamaların yer aldığı kredi kartı hesap özeti kart hamiline göndermekle yükümlüdür. BKKY m. 19’da bu hesap özeti yer alması gereken hususlar düzenlenmiştir. Buna göre hesap özeti döneme ait borç, toplam kredi kartı limiti, ödenmesi gereken asgari tutar, faiz oranları, tarihleriyle kullanım tutarları, hesap kesim ve son ödeme tarihlerinin yer alması gerekir.

II. KART HAMILİNİN

A. HAKLARI

Kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart hamilinin talepte bulunacağı ilk hakkı kartın düzenlenerek kendisine teslim edilmesidir. Günümüzde fiziki varlığı bulunmayan kredi kartlarının da kullanımının olduğu göz önünde bulundurulsa kart hamilinin bu kartın numarasını talep etmesi de bu hakkın kapsamındadır. Nitekim kart hamilinin, kart kullanımından doğan sorumluluğu kartın eline geçmesi veya bu fiziki yapıyı haiz olmayan kartın kullanımı için gereken numaranın öğrenilmesi ile başlar²⁴⁰.

Ayrıca kredi kartı hamili kartın kendisine teslimi için kart çıkaran kuruluşun gerekli özeni göstermesini ve risk halinde önlem almasını kuruluştan isteyebilir²⁴¹.

Kart kuruluşunun bir diğer hakkı, kart çıkaran kuruluşun kart kullanımı için gereken üye işyerleri ile anlaşması yapmasını talep etme hakkıdır. Zira üye işyerleri olmaksızın kredi kartı kullanımından söz edilemez. Kart çıkaran kuruluş, kart hamiline kredi kartını ödeme aracı olarak kabul eden üye işyerlerini sunmak zorundadır.²⁴²

Kart hamilinin temel hakkı nakit para kullanmaksızın kendisine kredi kartı ile ödeme yapma imkânı sağlanmasıdır. Esasen kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart hamilinin gayesi de nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alabilmektir. Haliyle sözleşmenin asli borcunu

²⁴⁰ BAYDEMİR, 106; ŞEN, 73.

²⁴¹ AYDEMİR, 80.

²⁴² İŞGÜZAR, 83.

oluşturan bu edimin kart çıkaran kuruluş tarafından yerine getirilmesi beklenir. O halde kart hamili üye işyerlerinde yaptığı harcamalarda kredi kartını kullanmayı ve bu harcamaların kart kuruluşu tarafından ödenmesini bekleme hakkına sahiptir²⁴³.

Kart hamilinin hesap özeti düzenlenerek kendisine teslim edilmesini isteme hakkı da vardır. Kart hamili hesap özeti yazılı olarak veya elektronik ortam üzerinden talep edebilir. Hesap özetinde BKKY m. 19 uyarınca hangi bilgilerin yer alacağı belirlenmiştir. Kart çıkaran kuruluştan hesap özetinde yer alan bilgilerin saklı tutulmasını ve bunun için gerekli önlemlerin alınmasını talep de kart hamilinin hakkıdır²⁴⁴.

B. YÜKÜMLÜLÜKLERİ

BKKK’da kart hamilinin yükümlülükleri kanunun dördüncü bölümünde “Kart kullanımına ilişkin yükümlülükler” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre kart hamilinin kart kullanımından doğan sorumluluğu sözleşmenin akdedilmesi ve kartın zilyetliğinin hamile geçmesi ile başlar (BKKK m.15). Fiziki varlığı haiz olmayan kartlar içinse sorumluluk kart numarasının öğrenilmesinden itibaren başlar. Aynı maddenin devamında kart hamilinin üye işyeri talep etmesi durumunda kimlik belgesi ibrazı yükümlülüğü de öngörülmüştür. Kanun metninden de anlaşıldığı üzere, kredi kartı hamili zilyetliğin kendisine geçmesiyle kart ile sorumlu olur. Kart hamilinin kredi kartını özenle saklama ve gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü vardır. Kartın fiziki korunması dışında kullanım halinde özel bilgilerin saklanması yükümlülüğü de kart hamiline aittir²⁴⁵.

Kart hamilinin kart çıkaran kuruluşa karşı bildirim yükümlülükleri de vardır. Yukarda söz edildiği gibi kart hamili kartın eline geçmesi ile kartı özenle muhafaza etme yükümlülüğü altına girer. Bu halde kart hamili, kartı kaybettiği veya kartın üçüncü kişilerin eline geçtiği hallerde, bu durumu derhal kart çıkaran kuruluşa bildirmek zorundadır. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen kart hamili meydana gelen zarardan bizzat sorumlu olur²⁴⁶.

Kredi kartı hamili kartın çalınması, kaybolması veya izinsiz üçüncü kişiler tarafından kullanılması hallerinde ortaya çıkan zarardan bildirim anından önceki duruma göre sorumlu olur. Kart kullanıcısının bu durumları öğrendikten sonra makul bir süre içerisinde bildirim

²⁴³ GÜNDOĞDU, 1456.

²⁴⁴ CEYLAN, 134.

²⁴⁵ BAYDEMİR, 109.

²⁴⁶ TEOMAN, 188.

yapması beklenir. Bu sürenin BKKK m. 21/1 maddesi uyarınca yirmi dört saat olduğu görüşü doktrinde kabul edilmiştir. Bildirim bu koşullar altında yapıldığında kart hamili bildirimden yirmi dört saat önceki habersiz kullanımlardan yalnızca yüz elli Yeni Türk Lirası sınırınca sorumlu olur. Kart hamilinin ağır ihmali olduğu durumlarda ise bu kural geçersizdir. Aynı şekilde kart hamili bildirimden sonra kartı bizzat kullanmış veya üçüncü kişilere rızası dahilinde kartı kullandırmış ise yapılan harcamaların tamamı ile sorumlu olur. Fakat kart çıkaran kuruluşun yükümlülüğü dahiline girdiği düşünülerek, yapılan bildirimden yirmi dört saat sonra yapılan tüm harcamalar her halde kredi kartı hamilinin ödeme yükümlülüğü dışındadır²⁴⁷. Kart hamilinin diğer bildirim yükümlülüğü ise adres değişikliği halinde ortaya çıkar. Kart hamili adres değişikliğinden itibaren on beş gün içerisinde yeni adresi kart çıkaran kuruluşa bildirmekle yükümlüdür²⁴⁸.

Bunun yanında aynı şekilde kredi kartı kullanıcısının giriş ücreti ve yıllık ücret bedellerini kart çıkaran kuruluşa ödeme yükümlülüğü bulunur. Kredi kartı sistemine dahil olmak isteye kart hamilinin kart çıkaran kuruluşa ödediği bedel, giriş ücreti veya üyelik ücreti olarak adlandırılır. Kredi kartının kullanımı başladıktan sonra her yıl yenilenmesi için alınan bedel de yıllık ücret veya üyelik yenileme ücretidir. Buradaki üyelik kavramı, sendika veya dernek üyeliği gibi düşünülmemelidir. Zira kredi kartı üyelik sözleşmesi ile kart hamili kart çıkaran kuruluşa üye olmaz; sözleşme hukuki anlamda bir üyelik sözleşmesi mahiyetinde değildir. Bu ücretler kart kullanılsa dahi, kart hamili tarafından ödenmek zorundadır. Ücretler genellikle kart çıkaran kuruluşlar tarafından tek taraflı olarak belirlenir²⁴⁹.

Her ne kadar bu ücretler kart çıkaran kuruluş tarafından belirlense de, BKKK m. 13/2’ de yıllık ücretin kanuni çerçevesinin düzenlendiği görülür: “*Kart çıkaran kuruluşlar, kredi kartlarına uyguladıkları faiz, gecikme faizi, yıllık ücret ve her türlü komisyon oranları ile istenilen diğer bilgileri kamuoyuna yayınlanmak üzere aylık olarak Kuruma iletir. Yayınlanacak bilgi ve belgelerin içeriği ve yayınlama usûl ve esasları Kurulca belirlenir*”.

Kart hamilinin kredi kartı sözleşmesinden doğan asli borcu harcama belgesi tutarlarının kredi kartı çıkaran kuruluşa ödenmesidir. Kredi kartı hamili kendisine ibraz edilen hesap özetindeki son ödeme tarihinden önce harcama belgesi tutarını kart çıkaran kuruluşa ödemekle

²⁴⁷ BUHUR, 139-141.

²⁴⁸ AYDEMİR, 101.

²⁴⁹ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 131-132.

yükümlüdür. Kredi kartı hamili harcama belgesindeki tutarı zamanında ödemekle borcundan kurtulur, yani kart hamilinden yaptığı harcamalar doğrultusunda faiz istenmez²⁵⁰. Kredi kartı hamili harcama belgesi tutarlarını zamanında ödemediği takdirde temerrüde düşer. Doktrinde bu halde kart hamilinin TBK. m.124/3 uyarınca bir ihtara gerek kalmaksızın temerrüt faizi ödeme yükümlülüğünün doğduğu kabul edilmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, 6502 sayılı TKHK nezdinde tüketici kredisi sayılan sözleşmeler için bu kanun kapsamındaki hükümlerin uygulanacağı hususudur²⁵¹.

²⁵⁰ TEOMAN,180-181.

²⁵¹ BUHUR, 135-136.

&6. ÜYE İŞYERİ SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. KART ÇIKARAN KURULUŞUN

A. HAKLARI

Kredi kartı çıkaran kuruluşun üye işyeri sözleşmelerinden doğan asıl hakkı üye işyerinden kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmesini talep etme hakkıdır. Nitekim üye işyeri sözleşmesi uyarınca üye işyerinin asli yükümlülüğü, kart hamiline kredi kartı ile nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı imkanını sağlamaktır²⁵².

Kart çıkaran kuruluşun üye işyeri sözleşmesinden kaynaklanan diğer bir hakkı ise, üye işyerinden komisyon borcunun ödenmesini istemektir. Sözleşmeden doğan komisyon isteme hakkı kart çıkaran kuruluş için en önemli hak olarak²⁵³ görülmektedir. Bu hak üye işyerinin komisyon borcu kredi kartı kullanımı ile gerçekleşen satış bedellerinden belirlenen oranda kart çıkaran kuruluşa ödeme yapmasını içerir. Esasen kart çıkaran kuruluş verdiği hizmet ve kart hamilinin tarafına ödeme yapmaması riskine karşın üye işyerinden bir ücret almaktadır. Kart çıkaran kuruluş, kredi kartı sisteminin kuruluşu ve işlemesi adına yürüttüğü faaliyetler için üye işyerinden bir bedel ödemesini talep etmektedir. Üye işyeri sözleşmesince kart çıkaran kuruluşun ayrıca komisyon tutarının ifası için talepte bulunması gerekmez. Komisyon üye işyerinin kredi kartı kullanımı sonunda düzenlediği harcama belgesindeki tutar üzerinden düşülür. Bu işlem sonunda geriye kalan tutarın ödenmesi ile kart çıkaran kuruluş borcunu ifa etmiş olur²⁵⁴.

B. YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Kart çıkaran kuruluşun üye işyeri sözleşmesi uyarınca asıl yükümlülüğü üye işyerleri tarafından düzenlenen harcama belgelerindeki tutarları ödemektir. Üye işyeri sözleşmesinde üye işyeri kredi kartını ödeme aracı olarak kabul ederek kart hamiline nakit para almaksızın mal veya hizmet alımı sağlar. Bunun karşılığında kart çıkaran kuruluşlar bu mal veya hizmet tutarlarını üye işyerlerine ödemeyi üstlenir. İşte kart hamili tarafından kredi kartı kullanımı ile yapılan bu harcamalar için üye işyeri tarafından harcama belgesi düzenlenir, kart çıkaran kuruluş da bu belgedeki tutarı üye işyerine öder. Ancak kredi kartı çıkaran kuruluşun bu borcu

²⁵² İŞGÜZAR, 85.

²⁵³ Aynı görüş için bkz.: TEOMAN, 141.

²⁵⁴ BAYDEMİR, 100.

ifa etmekle yükümlü olması için harcama belgelerinin üye işyeri tarafından usulünce düzenlenmiş ve belirlenen süre zarfında kart çıkaran kuruluşa ibraz edilmiş olması gerekir²⁵⁵.

Kredi kartı çıkaran kuruluşun bir diğer yükümlülüğü kredi kartı kullanımı için gereken sistemi kurmaktır. BKKK m.21'de üye işyeri sözleşmesi yapacak kuruluşların kredi kartı sisteminin işleyişi için gerekli alt yapı ve sistemi oluşturmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Buradan hareketle kart çıkaran kuruluşun imprinter, pos cihazı ve tanıtıcı gereçler gibi sistem için zorunlu tüm araçları temin etmesi gerekir. Ayrıca kart çıkaran kuruluş tarafından temin edilen bu araç ve gereçlerin işler halde kullanıma hazır olması gerekir. Bunun yanı sıra bu araç gereçlerin işleyişi için gereken donanım da kart çıkaran kuruluş tarafından sağlanmalıdır. Aksi halde üye işyerinin kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmesi mümkün olmaz. Zira gerekli donanım ve araçlar bulunmadan üye işyerinin kredi kartı kullanımı sağlaması fiilen imkânsız demektir²⁵⁶.

Kart çıkaran kuruluş ayrıca kullanımı yasaklanan kart bilgilerini üye işyerine bildirmekle yükümlüdür. Kart sisteminin işleyişi için bu iki taraf arasında düzenli bir iletişimin olması gerekir. Kredi kartı, kart hamilinin ödeme yapmaması halinde veya kartın çalınması, yitirilmesi sonucunda kullanımdan çıkartılabilir. Bu hallerin kart çıkaran kuruluş tarafından belirli listeler altında düzenlenerek üye işyerine bildirilmesi icap eder. Esasen bu bildirimleri zamanında ve düzenli olarak yapmak kart çıkaran kuruluşun yararınadır. Keza kart çıkaran kuruluş bildirimlerin zamanında yapılmaması halinde yapılan harcama bedelleri ile sorumlu olur²⁵⁷.

Kart çıkaran kuruluşun yükümlülükleri arasında tarafına kart çıkarılan gerçek veya tüzel kişinin kredi durumunu değerlendirmek de bulunur. Gerçekten kredi kartı sisteminin işleyişi için kart çıkaran kuruluşa başvuran kart hamili adaylarının kredi durumu denetlemelidir. Kart çıkaran kuruluşun bu yükümlülüğü kart hamili ile arasında akdedilen sözleşme boyunca devam eder. Söz konusu kuruluş kart kullanımının sürdüğü müddetçe kart hamilinin kredi durumunu denetlemek ve gereken hallerde kart kullanımını yasaklamakla yükümlüdür. Kredi kartı çıkaran kuruluşun bunun yanı sıra kredisini yitirmiş kart hamilleri ile ilgili üye işyerine

²⁵⁵ **BUHUR**, Tüketici, 59-60.

²⁵⁶ **CEYLAN**, 73.

²⁵⁷ **İŞGÜZAR**, 88-89.

bildirim yapma zorunluluğu da vardır. Kredisini yitiren kart hamilleri için bir yasaklı liste oluşturmalı ve bu listeleri düzenli olarak üye işyerine iletmelidir²⁵⁸.

Kart hamili adaylarının ekonomik durumunun kart çıkaran kuruluş tarafından gelir düzeyi, kefalet için seçilen kişiler ve diğer banka hesapları aracılığı ile değerlendirilmesi mümkündür. Bu değerlendirme sonucu kart çıkarılan gerçek veya tüzel kişiler incelenmeli ve ödemeleri düzenli olarak ifa ediyorsa kendilerine dönem sonunda yeniden kart çıkarılmalıdır. Kart hamilinin borcunu gereği gibi ifa etmediği hallerde ise kredi kartı ilişkisi sonlandırılmalıdır²⁵⁹.

BKKK m.9 uyarınca kart çıkaran kuruluşun, kart hamili adaylarının ekonomik durumunu incelemek için toplanan veriler üzerinden bir model oluşturması ve bu model üzerinden belirlenen skorlar ile limit belirlemesi gerekir. Bu limitin kart hamili tarafından talep edilmedikçe de kart çıkaran kuruluş tarafından artırılması mümkün değildir. Ayrıca gerçek kişiler adına düzenlenen tüm kredi kartlarının toplam limiti ilk yıl için kişinin aylık gelirinin iki katını, ikinci yıl içinse dört katını geçemez.

II. ÜYE İŞYERİNİN

A. HAKLARI

Üye işyeri sözleşmesi uyarınca üye işyerinin asıl hakkı, kart çıkaran kuruluştan kart hamiline ait harcama belgesi tutarlarının kendisine ödemesini talep etmektir. Üye işyeri sözleşmesi ile üye işyerleri kredi kartını ödeme aracı olarak kabul ederek kart hamillerinin nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet satın almasını sağlar. Üye işyerinde kredi kartı vasıtasıyla yapılan satışlar bir harcama belgesi düzenlenerek kayıt altına alınır. Bu belgelerin tutarlarını ödemek kart çıkaran kuruluşun borcudur. Üye işyeri kredi kartı çıkaran kuruluş ile anlaşılan komisyon miktarı düşüldükten sonra harcama belgelerinde kayıtlı tutarları talep etme hakkını haiz olur²⁶⁰.

Üye işyerinin bu harcama belgesindeki tutarı talep edebilmesi için öncelikle kart hamili tarafından kredi kartı aracılığı ile kullanılmış olması gerekir. Söz konusu her alışveriş için üye işyeri iki adet harcama belgesi düzenler. Bunlardan birini kendi muhafaza ederken diğerini de

²⁵⁸ TEOMAN, 133.

²⁵⁹ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 68-69.

²⁶⁰ TEOMAN, 123-124; BAYDEMİR, 103.

kart hamiline verir. İşte kart çıkaran kuruluştan ödeme talep edebilmek için üye işyerinin bu iki nüshayı da BKKK m.19 uyarınca düzenlenen kurallara uygun bir şekilde düzenlemesi ve muhafaza etmesi gerekir. Bu halin istisnasını BKKK m.20’de yer alan düzenleme oluşturur. Buna göre harcama belgesi düzenlenemeyecek alacaklarda kart hamilinden şifre veya benzeri bir kod alınması suretiyle satış yapılabilecektir. Ancak uygulamada bu haller için de kurulan bir sistem tarafından harcama belgesi düzenlendiği görülmektedir²⁶¹.

Üye işyerinin diğer hakkı da kredi kartı sisteminin işleyişini sağlayacak gereçlerin kart çıkaran kuruluş tarafından temin edilmesini talep etmektir. Kart kuruluşu kredi kartının kullanılması için gereken sistemi kurmakla mükelleftir. Bu doğrultuda üye işyeri kart çıkaran kuruluştan gerekli araç ve gerecin kendisine teminini isteyebilir. Esasen gerekli donanımına sahip olmadan üye işyerinin kredi kartı kullanımını sağlaması da mümkün olmaz²⁶².

B. YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Üye işyeri sözleşmesinde, üye işyerinin asıl yükümlülüğü, kredi kartı kullanımına izin vererek kart hamiline nakit para kullanmaksızın alışveriş imkanı sunmaktır. Kart çıkaran kuruluş ile üye işyeri arasında akdedilen bu sözleşme doğrultusunda üye işyeri kredi kartını bir ödeme aracı olarak kabul eder ve kart hamilinden nakit para talep etmez. Bunun yanında üye işyeri aynı sistem içerisindeki tüm kredi kartlarını kabul etmekle yükümlüdür. Üye işyerinin kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etme borcu kart çıkaran kuruluşla yaptığı sözleşme boyunca devam eder. İndirim veya farklı satış olanaklarını sunduğu dönemlerde üye işyerinin, kartı kabul etmemesi söz konusu değildir²⁶³.

Üye işyerinin kredi kartı kullanımını kabul etmesi ile birlikte başka yükümlülükleri de doğar. Örneğin, kart kullanımının sıhhatini kontrol etmek de üye işyerinin yükümlülüklerindendir. Üye işyeri kendisine sunulan kartın sistem içerisinde yer alıp almadığını kontrol etmekle mükelleftir. Bunun yanında üye işyeri kart kullanıcısının kimliğini, kartın tahribata uğrayıp uğramadığını da kontrol etmelidir. Kartın yasaklanmış, çalınmış veya yitirilmiş olmadığını incelemek üye işyerine düşer. Bu doğrultuda üye işyeri gerekli özeni göstermezse satış yaptığı miktar kadar sorumlu olur²⁶⁴.

²⁶¹ BUHUR, 91.

²⁶² İŞGÜZAR, 93.

²⁶³ ÇEKER, Kredi Kartı Uygulaması, 117-118.

²⁶⁴ BAYDEMİR, 102.

Kart hamili için hangi işyerlerinde kredi kartını kullanabileceğini bilmek önemlidir. Keza mal veya hizmet alımı yapacakken seçtiği işyeri, üye işyeri niteliğinde olmayabilir. Bu nedenle üye işyerinin kabul ettiği kredi kartını ödeme aracı olarak kullandığına dair gerekli tanıtımını yapması gerekir. İşte bu nedenle işyerinin bir başka yükümlülüğü de tanıtım işareti bulundurmaktır. BKKK m.18 de üye işyerinin bu yükümlülüğü ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre: “Üye işyerleri, banka kartı ve kredi kartı ile işlem yapıldığını gösteren işaretleri, işyerinin girişinde ve kart hamilleri tarafından kolayca görülebilecek bir yere koymak, üye işyeri sözleşmeleri herhangi bir nedenle sona erdiği takdirde de, bu işaretleri kaldırmakla yükümlüdür. Üye işyerleri, teknik bir nedenle geçici bir süreyle işlem yapılamadığı hallerde kart hamillerini uyararakla yükümlüdür”.

BKKK m.23 uyarınca üye işyerinin kart kullanımı aracılığı ile elde ettiği bilgileri saklama ve bu doğrultuda gereken önlemleri alma yükümlülüğü bulunur. Üye işyerinin edindiği kart veya hamiline ait bilgileri yetkili kuruluşlar dışında herhangi bir kurum ya da kişi ile paylaşması yasaktır. Bu bilgilerin başkaca kurumlar ile takas edilmesi, kazanç amaçlı satılmaması gerekir. Kart ve hamiline ait bu bilgilerin saklanması ve kopyalanması da kanunun bu maddesi ile yasaklanmıştır.

Üye işyerinin bir başka yükümlülüğü kredi kartı kullanımını sonucunda oluşturulacak harcama ve alacak belgelerini düzenlemektir. Harcama belgesi BKKK m.3/k uyarınca “Banka kartı veya kredi kartı ile yapılan işlemler ile ilgili olarak üye işyeri tarafından düzenlenen, kart hamilinin işleminden doğan borcu ile diğer bilgileri gösteren ve kart hamilinin kimliğinin bir kod numarası, şifre veya kimliği belirleyici başka bir yöntemle belirlendiği haller dışında kart hamili tarafından imzalanan belge” olarak belirtilmiştir. Alacak belgesi ise aynı maddenin p bendinde “Banka kartı veya kredi kartı kullanılarak alınmış olan malın iadesi veya hizmetin alımından vazgeçilmesi veya yapılan işlemin iptali halinde kart hamilinin hesabına alacak kaydedilmek üzere üye işyeri tarafından düzenlenen belge” olarak tanımlanmıştır.

Üye işyeri bu iki belgeyi de çift nüsha olarak düzenlemeli ve birini kart hamiline vermelidir. Her iki belge düzenlenirken üye işyerinin nakit para almama zorunluluğu vardır. O halde üye işyeri kredi kartı karşılığında nakit para kabul etmeyeceği gibi satın alınan mal veya hizmetin iadesi ya da alımından vazgeçilmesi durumlarında da kart hamiline nakit para ile

ödeme yapmamalıdır. Bu iki belgenin de sözleşme süresince belirtilen süreye kadar muhafazası üye işyerine aittir²⁶⁵.

BKKK m.20’de düzenlenen hallerde üye işyeri harcama belgesi düzenlemeyebilir. Kanunda bu haller kart hamilinin imzası yerine geçebilecek şifre veya kodların kullanımı ile gerçekleşen durumlar için öngörülmüştür. Söz konusu madde kart hamilinin kimliğinin başkaca yollar ile teftiş edilmesine olanak veren sistemler için sevk edilmiştir. Üye işyeri bu sistemin işleyişi ve güvenliğinden de sorumludur (BKKK m.18/2).

Yine söz konusu kanunun 32. maddesinde kart hamilinin; telefon, elektronik ortam ve sipariş formu gibi iletişim araçları üzerinden mal ve hizmet alımı gerçekleştirmesi hallerinde, taraflar arasında doğacak anlaşmazlıklara ilişkin ispat yükünün üye işyerine ait olacağı belirlenmiştir. Bu maddeyle paralel olarak kredi kartı kullanıcısının TKHK uyarınca tüketici sıfatını haiz olduğu hallerde bu satışlar için mesafeli satış kurumu düzenlenmiştir. Mesafeli satış TKHK m.48’ de tarafların sözleşme kurulduğu an ve öncesinde fiziksel olarak bir arada bulunmadıkları sözleşmeler olarak nitelendirilmiştir. TKHK m.48 ve 49 uyarınca yapılan düzenlemelere bakıldığında tüketicinin doğru olarak bilgilendirilmesi yine işyerinin yükümlülüğündedir. Sözleşmenin içeriği, ödeme yükümlülükleri ve cayma hakkı gibi hususlar işyeri tarafından tüketiciye açıkça izah edilmelidir. O halde üye işyeri de kart hamilinin tüketici sıfatını taşıdığı hallerde bu yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır²⁶⁶.

Üye işyerinin bir diğer borcu kart çıkaran kuruluş ile yaptığı sözleşme gereğince belirlenen komisyonu kart çıkaran kuruluşa ödemektir. Komisyon, yapılan harcamaların kart hamili tarafından kart çıkaran kuruluşa ödenmemesi riskinin ve kuruluşun üye işyerine verdiği hizmetin bir sonucudur. Komisyon bir faiz olmadığı gibi, önceden belirlenebilen bir tutar da değildir; üye işyerinin kazancına bağlı olarak belirlenen bir borçtur. Üye işyerinin ödediği komisyon kredi kartı çıkaran kuruluşun sağladığı hizmetin bir karşılığıdır. Üye işyeri komisyonu kart çıkaran kuruluşa ayrıca ödeme yoluyla ifa etmez. Komisyon üye işyeri tarafından düzenlenen harcama belgelerindeki tutardan re’sen kesilir, kalan ücret kart çıkaran kuruluş tarafından işyerine ödenir²⁶⁷.

²⁶⁵ AÇIKGÜL/AÇIKGÜL, 78-79.

²⁶⁶ BUHUR, 49-50.

²⁶⁷ CEYLAN, 83.

Üye işyeri son olarak BKKK m.22 ile işlem limiti aşıldığında gerekli işlemleri yapmakla yükümlü tutulmuştur. Kart hamili tarafından kullanılan kart için belirlenen işlem limiti aşıldığında üye işyeri yükümlü tutulmuş ise kart çıkaran kuruluşun kabulünü almalıdır. Üye işyeri bu yükümlülüğünden kaçmak için söz konusu limitin aşılmaması için aynı alım için birden fazla harcama belgesi düzenleyemez²⁶⁸.

III. KREDİ KARTI HAMİLİ İLE ÜYE İŞYERİ ARASINDA YAPILAN SÖZLEŞMELERDE TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. GENEL OLARAK

Kredi kartı hamili ile üye işyeri arasında akdedilen sözleşmelerin hukuki niteliğine çalışmamızın önceki bölümlerinde incelenmiştir. İlgili bölümlerde kart hamili ile üye işyeri arasındaki sözleşmelerin iki tarafa borç yükleyen ve para borcu içeren herhangi bir sözleşme olabileceği hususuna yer verilmiştir. Buradan hareketle, üye işyeri ve kredi kartı kullanıcısı arasında düzenlenen bu sözleşmelerdeki taraf hak ve borçlarının akdedilen her sözleşme için farklı edimler içerebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Fakat her halde para borcunun kredi kartı ile ifa edilmesiyle kart sistemi içerisine giren tarafların bazı yükümlülükleri söz konusu olur.

B. ÜYE İŞYERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

İlk olarak üye işyerinin, kart hamili tarafından yapılacak alımlarda kredi kartını ödeme aracı olarak kullanmasını kabul etme yükümlülüğü vardır. Zira kart kuruluşu ile akdedilen üye işyeri sözleşmesi gereğince üye işyeri nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet satışı yapmak zorundadır. O halde üye işyeri bünyesinde alım yapan kart hamilinden nakit para talep edemez; kart hamilinin kredi kartı ile ödeme yapmasına izin vermekle yükümlüdür. Bu yükümlülük uyarınca üye işyerinin bir sebep göstererek kart hamili ile sözleşme yapmaktan kaçınması mümkün değildir²⁶⁹.

BKKK m.17' de üye işyerinin kredi kartı kullanımını kabul etme yükümlülüğü düzenlemiştir. Sözü edilen madde içerisinde üye işyerinin kartın kabulünü gerçekleştirirken dikkat etmesi gereken hususlara da yer verilmiştir. Bu hususlar uyarınca üye işyeri kartın fiziki

²⁶⁸ ŞEN, 49.

²⁶⁹ TEOMAN, 207.

durumunu, geçerliliğini ve kart hamilinin kimliğini denetlemekle yükümlüdür. Bunun yanı sıra üye işyeri kart hamili ile yapacağı sözleşmede kredi kartı kullanımı tutarını içeren harcama belgesi düzenlemekle yükümlüdür. Bu harcama belgesi iki nüsha olarak düzenlenmeli ve kart hamiline bir nüshası ibraz edilmelidir (BKKK m.19).

Üye işyerinin kart hamiline karşı bir diğer yükümlülüğü de kart kullanımı için güvenli bir sistem oluşturması ve kullanım sonucu elde ettiği bilgileri saklamasıdır. Üye işyeri kart bilgilerini sözleşme akdettiği kart çıkaran kuruluş dışındaki gerçek veya tüzel kişilerle paylaşamaz. Keza kart hamili ile ilgili edindiği bilgilerin de hamilin rızası dışında yetkili kurumlar haricindeki kişi veya kurumlarla paylaşılmama yükümlülüğü altındadır. Söz konusu bilgilerin muhafazasını sağlamak için gerekli önlemlerin alınması da üye işyerinin yükümlülüğündedir.

C. KART HAMİLİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Kart hamilinin üye işyerine karşı yerine getirmesi gereken yükümlülükler ele alındığında ilk olarak kart ibrazı incelenmelidir. Zira üye işyeri ile kart hamili arasında bir sözleşme gerçekleşebilmesi için öncelikle kart hamilinin kimliğini doğrulaması ve kartı üye işyerine ibraz etmesi gerekir. Ödeme için üye işyerine teslim edilecek gereç kartın aslıdır, kartın yerine geçecek fotokopi ve benzeri belgelerin kullanılması kabul edilemez. Ayrıca kart hamili üye işyeri tarafından düzenlenen harcama belgesine katılmakla da yükümlüdür. Zira kart hamilinin imzasının bulunmadığı, usulünce düzenlenmemiş harca belgeleri geçerliliğini yitirir²⁷⁰.

²⁷⁰ CEYLAN, 191.

SONUÇ

Kredi kart ilk olarak 1894 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılmaya başlanmış ve sonrasında tüm ülkelerde kullanım alanı bulmuştur. Kredi kartı, günümüzde artık ülkemiz için de vazgeçilmez bir ödeme aracıdır. Bu nedenle çalışmamızda kredi kartı ve kredi kartı sistemi ve bu sistemi oluşturan kredi kartı sözleşmelerinin Türk Hukuku'ndaki yeri incelenmiştir.

Kredi kartı sözleşmelerinin hukukumuzdaki bazı kurumlarla benzerlik gösterdiği hususlar vardır. Söz konusu sözleşmelerin; kefalet sözleşmesi, garanti sözleşmesi, teminat mektupları ve akreditif ile benzer nitelikleri bulunmaktadır. Ancak kredi kartı sistemi içerisindeki sözleşmelerin hiçbirisi bu kurumlar ile nitelendirilemez. Zira bu sözleşmeler taraf, konu ve hukuki nitelik bakımından bu kurumlardan farklı özellikler göstermektedir.

Kredi kartı ve kredi kartı sözleşmelerine ilişkin mevzuat genel olarak; Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, Banka ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bulunmaktadır. BKHK ve BKKY, kredi kartı sistemi içerisindeki kavramların tanımlarını ve kredi kartı sözleşmeleri için düzenlenen genel işlem şartlarını içermektedir. TKHK'da ise kredi kartı üyelik sözleşmesinin tüketicisi kredisi olarak nitelendirilmesi için gereken şartlar öngörülmüştür.

Kredi kartı, kart hamiline nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı olanağı sunan bir ödeme aracıdır. Kredi kartları, kart çıkaran kuruluşlar, geçerlilik durumları ve sözleşmesel sorumluluk bakımından çeşitli sınıflandırılmalara tabi tutulmuştur. Buna göre kredi kartları; banka kredi kartı, mağaza kredi kartı, ek kredi kartı, şirket kredi kartı ve bireysel kredi kartı olarak nitelendirilmiştir.

Kredi kartının hukuki niteliği için pek çok hukuk alanı kapsamında farklı hususlarda değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu değerlendirilmeler incelendiğinde, ilk olarak 5411 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile kredi kartının banka hukuku kapsamında kredi niteliğini haiz olduğu görülmektedir. 6502 sayılı TKHK metni incelendiğinde ise kredi kartı kullanımının söz konusu kanunda belirlenen şartları sağladığı hallerde tüketici kredi olarak nitelendirileceği anlaşılmaktadır. Ancak kredi kartı bir kıymetli evrak değildir. Bununla birlikte kredi kartının teşhis senedi ve ispat senedi niteliğinde olduğu kabul edilmiştir.

Kredi kartı sistemi, kart çıkaran kuruluş; kart hamili ve üye işyeri arasında kurulan ikili sözleşmelerden oluşur. Söz konusu sistemin sınıflandırılması yapılırken, taraflar arasında kurulan ilişkiler göz önünde bulundurulmuştur. Bu sınıflandırmada bulunan ilk sistem, iki taraflı sistem olarak adlandırılır. İki taraflı sistemde kart çıkaran kuruluş aynı zamanda kart hamiline mal veya hizmet sunan kuruluştur. Buna karşılık, üç taraflı sistemde ise kart çıkaran kuruluş ve mal veya hizmet alımı sunan kuruluş birbirinden farklı kuruluşlardır. Üç taraflı sistemde kart hamili ile kart çıkaran kuruluşun yanında, üye işyeri olarak adlandırılan üçüncü bir taraf bulunur. Karma sistem olarak adlandırılan sistemde ise kart hamili hem kart çıkaran kuruluştan hem de diğer üye işyerlerinden mal veya hizmet alabilmektedir.

Günümüzde kredi kartı sistemi içerisinde üye işyeri, kart çıkaran kuruluş ve kart hamilinden başka taraflar da bulunmaktadır. Bazı uluslararası kuruluşlar, kart çıkaran kuruluşlar ile lisans sözleşmesi imzalamak suretiyle, kendi kredi kartlarının kart çıkaran kuruluşlar tarafından kullanılmasını sağlamaktadır. Böylece kart çıkaran kuruluşlar söz konusu uluslararası kuruluşların kredi kartı sistemine dahil olarak bu sistemin sunduğu pek çok olanaktan yararlanmaktadır. Doktrinde uluslararası şirketler kredi kartı sistemi içerisinde ayrıca taraf olarak nitelendirilmemektedir. Bunun nedeni uluslararası kuruluşların, kredi kartı sistemini oluşturan sözleşmelere taraf olmamalarıdır. Söz konusu kuruluşların sisteme katılması doktrinde ‘genişletilmiş üç taraflı sistem’ başlığı altında değerlendirilmiştir. Kanaatimizce lisans sözleşmesi imzalanan bu kuruluşların kredi kartı sözleşmelerine taraf olmamaları, kredi kartı sisteminde taraf niteliğini haiz olmadıkları anlamına gelmemektedir. Kredi kartı sisteminin sınıflandırması yapılırken sistemi oluşturan sözleşmedeki taraflar değil, sistem içerisindeki taraflar esas alınmalıdır. Zira söz konusu uluslararası kuruluşların sistem içerisindeki yerinin önemi göz ardı edilemez. Bu nedenle üç taraflı kredi kartı sistemine söz konusu uluslararası kuruluşların dahil olmasıyla oluşan bu dört veya daha fazla tarafı içeren yapının ‘Çok Taraflı Kredi Kartı Sistemi’ olarak adlandırılması daha doğru olacaktır.

Kredi kartı sistemini oluşturan sözleşmeler, kredi kartı üyelik sözleşmesi; üye işyeri sözleşmesi ve son olarak üye işyeri ile kart hamili arasında akdedilen sözleşmelerdir. Kart çıkaran kuruluş, üye işyeri ve kart hamili arasında akdedilen bu sözleşmeler kredi kartı kullanımı için gereken yapıyı oluşturur.

Kredi kartı üyelik sözleşmesi, kart çıkaran kuruluş ile kart hamili arasında akdedilen bir sözleşmedir. Söz konusu sözleşmede kart çıkaran kuruluş, kart hamiline kredi kartı kullanımı

ile nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı edimini üstlenirken; kart hamili de kredi kartı ile yaptığı bu harcamaların bedelini kart kuruluşuna ödeme edimini üstlenir. Sözleşmede taraf edimleri karşılıklıdır. Kredi kartı üyelik sözleşmesi, iki tarafa borç yükleyen, sürekli; rızai; kendine özgü yapısı bulunan ve çerçeve niteliğinde bir sözleşmedir. Bazı yazarlar, mevzuatta kredi kartı üyelik sözleşmesine ilişkin genel işlem şartları, şekli ve ilgili başka düzenlemelerin yer alması nedeniyle sözleşmenin tipik bir sözleşme niteliğinde olduğunu; kendine özgü yapısı olan bir sözleşme olarak nitelendirilemeyeceğini öne sürmüştür. Kanaatimizce bir sözleşmenin kendine özgü yapıda bulunması, o sözleşme edimlerinin kanunda düzenlenmiş hiçbir sözleşmeye ait unsur barındırmaması ile ilgilidir. Kredi kartı üyelik sözleşmesi içerisinde yer alan ‘nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet sunma’ ve ‘kredi kartı ile yapılan harcamaların kart kuruluşuna ödenmesi’ edimlerinin niteliği kendine özgüdür ve kanunda yer alan sözleşme unsurları ile ilişkilendirilemez. Sözleşmenin yalnızca mevzuatta yer alması sözleşmesinin kendine özgü yapısı olduğunu değiştirmez. Zira kanun düzenlemesi sözleşmenin esaslı noktalarından bahsetmemiş, yalnızca sözleşmenin uygulama alanını belirtmiştir. Ayrıca sözleşme 6502 sayılı TKHK’da öngörülen şartlara sahip olduğu hallerde tüketici kredisi olarak nitelendirilecektir.

Üye işyeri sözleşmesi, kredi kartı çıkaran kuruluş ve üye işyeri arasında kurulan bir sözleşmedir. Bu sözleşmede üye işyeri, kart hamiline nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alma imkânı sunmakta; kart çıkaran kuruluş ise, kredi kartı hamilinin yaptığı bu harcama bedellerini üye işyerine ödemektedir. Üye işyeri sözleşmesinin hukuki niteliği ile ilgili doktrinde farklı görüşler yer alsa da, yerinde olduğu öngörülen görüş sözleşmenin ifa amacıyla edim niteliğinde üçüncü kişi yararına bir sözleşme olduğudur. Kanaatimizce de üye işyeri sözleşmesi, sürekli; rızai; iki tarafa borç yükleyen ve ifa amacıyla edim niteliğinde; üçüncü kişi yararına düzenlenen çerçeve bir sözleşmedir.

Üye işyeri ile kart hamili arasında kurulan sözleşmeler kredi kartı sistemi içerisindeki son sözleşmelerdir. Söz konusu sözleşmelerin konusu, unsurları ve hükümleri akdedilen her sözleşme için farklılık gösterir. Zira bu sözleşmeler kredi kartının ödeme aracı olarak kullanılabileceği herhangi bir sözleşme olabilir. Önemli olan taraflar arasında akdedilen sözleşmenin daima para borcu içeren ve her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasıdır. Bu nedenle üye işyeri ve kart hamili arasında kurulan sözleşmelerin hukuki niteliğinin kredi kartı sistemi içinde bir önemi yoktur. Söz konusu sözleşmelerin hukuki niteliği,

sözleşmelerdeki para borcunun kredi kartı kullanılarak ifa edilmesi bakımından önem arz etmemektedir.

Kredi kartı üyelik sözleşmelerinde tarafların hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi hususunda ilk olarak; kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart çıkaran kuruluşun asli hakkı, kart hamilinden kredi kartı kullanarak yaptığı harcamaların bedelinin ödenmesini talep hakkıdır. Kart çıkaran kuruluşun ayrıca kart hamilinden giriş ücreti ve yıllık ücret bedellerinin ödenmesini talep etme hakkına sahiptir.

Kart çıkaran kuruluşun, kredi kartı üyelik sözleşmesindeki asli yükümlülüğü ise kart hamiline nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı sağlamaktır. Bu yükümlülüğünün gereği kart çıkaran kuruluş, kart hamilinin üye işyerlerinde yaptığı harcama tutarını üye işyerine ödemek zorundadır. Ayrıca kart çıkaran kuruluşun, kredi kartı kullanımı için gerekli kuruluşlarla üye işyeri sözleşmesi imzalama yükümlülüğü vardır. Bununla birlikte kredi kartının düzenlenerek, kart hamiline teslim edilmesi kart çıkaran kuruluşun yükümlülüğüdür. Kredi kartının kaybolması veya üçüncü bir kişi tarafından kullanılması gibi durumlarda kart çıkaran kuruluş söz konusu kartı iptal etmek zorundadır. Kartı iptal etme yükümlülüğü, kart hamilinin ödeme yapmaması veya kart kullanımı nedeni ile adli ceza alması hallerinde de vardır. Kart çıkaran kuruluşun diğer bir yükümlülüğü, kart kullanımı ile elde ettiği özel bilgileri saklama yükümlülüğüdür. Kart çıkaran kuruluş, kart hamilini kanunda belirlenen hususlar hakkında bilgilendirmekle yükümlüdür. Bunun yanı sıra kart çıkaran kuruluş, kart hamiline hesap özeti teslim etmek zorundadır.

Kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart hamilinin; kredi kartının düzenlenerek kendisine teslim edilmesi ve bu doğrultuda kredi kartı çıkaran kuruluşun gerekli özeni göstermesini talep etme hakkı vardır. Kredi kartı hamilinin söz konusu sözleşmedeki asli hakkı, kart kullanımı ile nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alabilmeyi talep etme hakkıdır. Kart hamili ayrıca bu hakkını kullanmak için, kart çıkaran kuruluştan gerekli kuruluşlarla üye işyeri sözleşmesi akdetmesini isteme hakkına sahiptir. Bununla birlikte kart hamilinin, kart çıkaran kuruluştan hesap özeti düzenleyerek kendisine teslim edilmesini talep etme hakkı vardır.

Kart hamilinin kredi kartı üyelik sözleşmesinden doğan asli yükümlülüğü, kredi kartı kullanarak yaptığı harcama bedellerini kart çıkaran kuruluşa ödeme yükümlülüğüdür. Aynı şekilde kart hamili, kart çıkaran kuruluşa giriş ücreti ve yıllık ücret bedellerini ödemek

zorundadır. Kart hamili, kredi kartı ona teslim edildikten sonra kartın fiziki varlığından sorumlu olur. Kredi kartının kendisinin ve karta ilişkin özel bilgilerin özenle saklanması kart hamilinin yükümlülüğündedir. Kartın kaybolması veya üçüncü kişilerin eline geçmesi hallerinde, kart hamilini bu durumu kart çıkaran kuruluşa derhal bildirmek zorundadır. Kart hamili süresinde bildirim yapmışsa, bildirim anından önceki yirmi dört saatte yapılan kullanımlardan yalnızca yüz elli Yeni Türk Lirası ile sorumlu olur. Ayrıca kredi kartı hamili bu bildirimi yaptıktan sonra meydana gelen izinsiz harcamalardan sorumlu olmaz. Zira kart çıkaran kuruluş bildirim ile kart kullanımını engellemekle yükümlüdür. Kart hamilinin diğer bildirim yükümlülüğü ise adres değişikliği meydana geldiyse bunu kart çıkaran kuruluşa on beş gün içerisinde bildirme yükümlülüğüdür.

Üye işyeri sözleşmesinde tarafların hak ve yükümlülükleri ele alındığında; öncelikle kredi kartı çıkaran kuruluşun asli hakkı, üye işyerinin kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmesini talep etme hakkıdır. Kart çıkaran kuruluş üye işyerinden ayrıca, üye işyeri sözleşmesinde belirlenen komisyon borcunun ifasını isteme hakkına sahiptir.

Kart çıkaran kuruluşun üye işyeri sözleşmesinden doğan asli yükümlülüğü, üye işyeri tarafından düzenlenen kredi kartı kullanımına ilişkin harcama belgelerindeki tutarın ödenmesi yükümlülüğüdür. Kart çıkaran kuruluş, kredi kartı kullanımı için gereken sistemi kurmak zorundadır. Söz konusu sistemin işleyişi için gereken araç gereçlerin üye işyerine teslim edilmesi kart çıkaran kuruluşun yükümlülüğü altındadır. Ayrıca kart çıkaran kuruluş, kart hamili adaylarının kredisini değerlendirmekle yükümlüdür. Bunun gibi söz konusu kuruluşun, kart hamili adaylarının ekonomik durumunu inceleyerek topladığı verilerle bir model oluşturma yükümlülüğü vardır. Kart çıkaran kuruluş oluşturduğu bu model üzerinden belirlenen skorlar ile bir limit belirlemek zorundadır. Son olarak kart çıkaran kuruluşun kullanımı yasaklanan kart bilgilerini üye işyerine düzenli olarak bildirme yükümlülüğü vardır.

Üye işyeri sözleşmesinde üye işyerinin asli hakkı, kart çıkaran kuruluştan kredi kartı kullanımına ilişkin düzenlediği harcama belgesi tutarlarını isteme hakkıdır. Üye işyeri, kart çıkaran kuruluştan kredi kartı kullanımı için gerekli altyapı ve sistemin kurulmasını talep etme hakkına da sahiptir. Ayrıca üye işyerinin, kart çıkaran kuruluşun bu sistemin işleyişi için ihtiyaç duyulan araç ve gereçleri kendisine teminini isteme hakkı vardır.

Üye işyeri sözleşmesinde üye işyerinin asli yükümlülüğü, kredi kartını ödeme aracı olarak kabul ederek; kart hamiline nakit para kullanmaksızın mal veya hizmet alımı sunma yükümlülüğüdür. Üye işyeri kredi kart hamilinin kimliğini ve kartın fiziki durumunu kontrol etmekle yükümlüdür. Bunun yanı sıra üye işyeri, kartın yasaklanmış; çalınmış veya kaybedilmiş olmadığını tespit etmek zorundadır. Söz konusu işyerleri, kredi kartı ile işlem yapıldığını gösteren tanıtım işaretlerini bulundurma ve üye işyeri sözleşmesi sona erdiğinde bu işaretleri kaldırmakla yükümlüdür. Üye işyerinin, kredi kartı kullanımı ile elde ettiği bilgileri saklamak ve bunun için gerekli önlemleri almak zorundadır. Üye işyeri bu bilgileri, yetkili kuruluşlar haricinde hiçbir kişi veya kurumla paylaşmama yükümlülüğü altındadır. Kanunda belirlenen istisnaların dışında, üye işyeri kredi kartı kullanımına ilişkin harcama belgelerini düzenlemekle yükümlüdür. Aynı şekilde kredi kartı kullanımına ilişkin alacak belgelerini de düzenlemek üye işyerinin yükümlülüğü altındadır. Üye işyeri, kart çıkaran kuruluşa üye işyeri sözleşmesinde belirlenen komisyonu ödemekle yükümlüdür. Söz konusu işyerlerinin, işlem limiti aşıldığında gerekli işlemleri yapma yükümlülüğü de vardır. Üye işyeri, kart hamiline mal veya hizmet satımını telefon; elektronik ortam ve sipariş formu gibi iletişim araçlarıyla gerçekleştiriyorsa, taraflar arasında doğacak anlaşmazlıklardaki ispat yükü üye işyerine aittir. Son olarak üye işyeri, tüketici sıfatına sahip kredi kartı hamilleri ile yaptığı mesafeli satış sözleşmelerinde, kart hamilini eksiksiz bir biçimde bilgilendirmekle yükümlüdür.

Kredi kartı hamili ve üye işyeri arasında akdedilen sözleşmelerdeki tarafların yükümlülükleri belirlenecek olursa; ilk olarak üye işyerinin, kredi kartı kullanılmasını kabul etme yükümlülüğü vardır. Bununla birlikte üye işyeri kredi kartının fiziki durumunu, geçerliliğini ve kart hamilinin kimliğini kontrol etmekle yükümlüdür. Ayrıca söz konusu işyerleri kart kullanımı ile edindikleri özel bilgileri saklama yükümlülüğü altındadır.

Kredi kartı hamili ile üye işyeri arasında kurulan sözleşmede kart hamilinin, üye işyerine kredi kartını ibraz etme yükümlülüğü vardır. Aynı şekilde kart hamili, yapılan kimlik kontrollerinde gereken belgeleri üye işyerine vermekle yükümlüdür. Son olarak kart hamilinin, üye işyerinin düzenlediği alacak ve harcama belgelerine katılması zorunludur.